

Jon

Jisas Kraiss Manö Aij u Jon kalþ kliñ rþka

God Manö nþpe ram mþnõj iþ i aua

¹ Ram mþnõj hadame dagol gau gþ laga ñin u, God Manö mþdeia. God Manö nþpe God aip mþdeia. God Manö nþpe u rö nõp God me. * ² Ram mþnõj hainö gþ la; nõd yabiþ God Manö nþpe God aip mþdeia. ³ God nþpe gö, God Manö nþpe nan gau magõjhalö gþ la. Nan ap ke laga; nþpe ke gþ la nan gau nõp mþdöp. * ⁴ God Manö nþpe kamiñ mþdep iþ u. Kamiñ mþdep magö anþbu nþbi bþ kalþ mailö ña. * ⁵ Mailö anþbu amöm nþbi bþ sþbõn göp añ au mþdpal gau ñi lab niñõm sþbõn mailö anþbu paþog göl rö lagöp. *

⁶⁻⁷ Nþbi bþ gau magõjhalö Mailö anþbu nþp niñ udöl, a göm, God bþ ap nþp hag lö, nþpe apöm Bþ Mailö halö anþbu manö hag ñimþdöp. Bþ manö hag ñimþdöp bþ anþbu hib nþpe Jon. * ⁸ Jon nþpe Mailö anþbu wasö. Nþpe yiþariñ bþ an Mailö mþdöp manö u nþbi bþ gau kalþ hag ñinþg aua. ⁹ Mailö niñö yabiþ anþbu nþpe ram mþnõj iþ i apöm nþbi bþ gau magõjhalö kalþ mailö ñöl gþmþdöp. *

¹⁰ God Manö nþpe ram mþnõj iþ i apöm mþdmþdöp. God nþpe gö, God Manö nþpe ke

* **1:1:** Jon 17:5; 1Jn 1:1-2; Rep 19:13 * **1:3:** 1Ko 8:6; Kol 1:16-17; Hib 1:2 * **1:4:** Jon 5:26 * **1:5:** Jon 3:19 * **1:6-7:** Mad 3:1; Luk 1:13-17,76 * **1:9:** Jon 8:12

m+nöŋ naböŋ it i gŋ löm, n+bi b+ gau gŋ löm ga. Pen n+pe ke ram m+nöŋ it i ap m+deia u, n+bi b+ n+p amgö n+ŋöm B+ Kub u a göm n+ŋagla. ¹¹ N+pe ram m+nöŋ n+pe ke aua u pen n+bi b+ n+pe ke n+p udagla. ¹² Pen n+bi b+ au, Kraiss manö aij n+pe u n+ŋ udöm, n+p B+ Kub hon, a göm, udla gau, kal+p geia God ñ+ pai n+pe m+dpal. ¹³ God ñ+ pai n+pe m+dpal u, b+ ber gau udöm, ñ+ pai yag daulö m+dpal rö m+dagpal. God n+pe ke gö ñ+ pai n+pe m+dpal. *

¹⁴ Pen Manö an+bu, n+pe apöm b+ hañ romanŋ löm, han+p aip han m+dm+döp. An+bu u, hon mailö magö aij n+pe hadö n+ŋbun. N+pe Bap Ñ+ n+pe añ+ yab+ŋ u me, Bap n+pe ke mailö magö aij ke halö m+dpal rö, Ñ+ n+pe u rö nöp m+dpal. Pen n+pe hañ romanŋ löm b+ rö apöm, han+p magöŋhalö mög n+ŋöm m+dmagö yab+ŋ löm, God Manö n+ŋö u magöŋhalö hag ñ+ aij g+m+dpal.

¹⁵ God Manö n+pe aua u, Jon n+pe n+ŋöm, w+ñ alöm n+bi b+ gau kal+p haga, “B+ m+ñi auöp i nöp me, yad kalöp nöd hagnö, ‘B+ ap n+pe yad hain aunab u pen y+p yag dauagep adö u, n+pe hadame dagol gau m+dm+döp. An+bu u, n+pe yad rö wasö; n+pe B+ Kub yab+ŋ,’ a g+nö u, b+ an+bu me u,” a ga.

¹⁶ N+pe han+p n+bi b+ magöŋhalö mög yab+ŋ n+ŋöm, ud aij göm, nan aij aij iru nöp ñöb. ¹⁷ Apiabö u lo manö adö u, God Mos+is n+p ñö, Mos+is han+p ña u pen God n+bi b+ mög n+ŋöm ud aij gab manö n+ŋö an+bu, Jisas Kraiss aua u me, m+ñi waiö n+ŋabun. * ¹⁸ N+bi b+ r+mn+p God n+p

* **1:13:** Jon 3:3-6; Plp 2:7; Jon 2:11; 1Pi 1:23 * **1:17:** Eks 34:28; Ro 6:14

ninḡagal. Nĩ añĩ nĩpe u nöp nĩpe ke God. Nĩpe Nap aip mĩdpil. Nĩpe Nap nĩpe hag waiö la ninḡöm mĩñi hon Bap God hadö ninḡun. *

*Jon Bi Nĩḡ Pak Nĩeb u, “Yad Mesaia u, wasö,” ga
(Mad 3:1-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)*

¹⁹ Juda bi kub Jerusalem nibö gau kale bi God niḡ nan sabe gep bi riḡnap abe, bi God sabe gep ram wög ḡi niḡmĩdal bi riḡnap abe hag yuöm hagla, “Kale Jon mĩdöp ammim, ‘Ne an?’ ö ḡimim hag ninḡmim,” a ḡila.

²⁰ Kale Jon mĩdeia u amjaköm, niḡ hag ninḡöm hagla, “Ne bi an?” ö ḡila.

Hag niḡeila, nĩpe wai niḡaga. Kalpe waiö hagöm haga, “Yad Kraisa u* wasö,” ga.

²¹ Anĩḡ hageia, kale pen hagla, “Anĩḡ hagpan u, ne an? Ne Ilaija aka?” ḡila.

Anĩḡ hageila, Jon haga, “Yad Ilaija wasö,” ga.

Anĩḡ hageia, kale pen hagla, “Ne bi God manö hageḡ pör abad mĩdpun u aka?” ḡila.

Hageila, Jon wasö ga. *

²² Anĩḡ hageia, bi anĩb gau pen hagla, “Anĩb u, ne an? Pen yad bi an a ḡimön hagnabön, hon amun bi kub hanĩḡ hag yubal gau kalĩḡ hag niḡnabun,” a ḡila.

²³ Hageila, Jon kalĩḡ haga, “Yad mĩñi gabin i, bi God manö hageḡ Aisaia nöd haga rö nöp gabin. Nĩpe haga,

‘Yad bi ap ram mĩnönḡ niḡbi bi iru mĩdagpal,

* **1:18:** Eks 33:20; Jon 6:46; 1Di 6:16 * **1:20:** manö “Kraisa u” abe, Hibru manö “Mesaia u” abe iñ añĩ ap nöp mĩdöp: “God hag la Bi u.” * **1:21:** Dud 18:15,18; Mad 11:14

ram m̄n̄öŋ kabö nöŋ m̄döp an̄ au m̄dem,
 wiñ kub alem hagabin,
 “Pör B̄i Kub auab a ḡimim,
 adan h̄k ḡi aij ḡimim,” a gabin,’ a ga.

Yad Jon m̄ñi gabin me u,” a ga. *

²⁴ Pen b̄i Jon n̄ip hag n̄iŋn̄ig aula an̄b gau, b̄i Perisi r̄mnap aip aula. ²⁵ Kale Jon n̄ip hag n̄iŋöm hagla, “Ne hagpan, yad Kraiŋ wasö, Ilaija wasö, b̄i God manö hagep abad m̄dpun u wasö ḡipan gö j̄i n̄ihön ḡin̄ig n̄ibi b̄i gau kal̄ip ñ̄ig pak ñ̄abön?” ö ḡila.

²⁶ Hageila, Jon haga, “Yad kal̄ip ȳihar̄iŋ ñ̄ig pak ñ̄abin. Pen b̄i ap an̄ kalöp aui m̄döp, n̄ipe aigale b̄i rö m̄döp a ḡimim n̄iŋagpim. ²⁷ B̄i an̄bu n̄ipe yad hain aunab pen n̄ipe yad rö wasö; n̄ipe b̄i kub yab̄i, yad b̄i pro. Yad ma r̄rup n̄ipe u naḡi hub̄iknam rö lagöp,” a ga. *

²⁸ Jon n̄ibi b̄i gau kal̄ip ñ̄ig pak ñ̄im̄döp ram r̄iŋg agl̄ö Bedani, ñ̄ig Jodan gof böŋ nö lödan n̄iŋöm b̄i an̄b gau apöm n̄ip manö an̄bu hag n̄iŋla.

Jisas n̄ipe God Sipsip Pi n̄ipe

²⁹ Ruö Jisas auö n̄iŋöl göm, Jon Jisas n̄iŋöm n̄ibi b̄i gau kal̄ip haga, “N̄iŋim! God Sipsip Pi n̄ipe han̄ip hag yuöp me u. N̄ipe me n̄ibi b̄i m̄n̄öŋ naböŋ iŋ i gau gau magöŋhalö nan si nan naij ḡipal gac u h̄k ḡi yunab. * ³⁰ B̄i an̄bu me, yad hagnö, ‘B̄i ap n̄ipe yad hain aunab u pen ȳip yag dauagep adö u, n̄ipe hadame dagol gau m̄dm̄döp. An̄b u, n̄ipe yad rö wasö; n̄ipe B̄i Kub yab̄i,’ a ḡinö.

* **1:23:** Ais 40:3 * **1:27:** Jon 1:15 * **1:29:** Ais 53:6-7; 1Pi 1:18-19

* 31 Bi kub anibu bi an a gem niḡagmidin. Pen Isrel nibi bi, bi kub anibu bi aigale bi rö midöp u niḡöl a gem, kalip niḡ pak niḡnig aunö,” a ga.

32-33 Pen Jon Jisas manö adö anibu nöḡ hagöm haga, “Bi anibi bi an, a gem, yad ke niḡagbnep; pen bi yip hag yuö apem nibi bi kalip niḡ pak niḡabin u haga, ‘Ne niḡnabön, Ana nipe bi an apöm, aip mideinab, bi anibu nöḡ nibi bi gau kalip Ana Uḡ pak niḡnab,’ a ga. Haga anibu me, miḡni Ana u kumi kabö adö laḡ niḡbö yaur dapo rö u gi nip auajip * 34 niḡnem yad niḡ aij gem kalip manö niḡö hagabin, bi anibi nipe God Niḡ nipe u nöḡ,” a ga.
*

Jisas bi nipe miḡhöḡ nöḡ uda

35 Ruö pen, Jon bi nipe miḡhau aip, kauyaḡ ap niḡ pak niḡmidöp ka u midlö niḡöl gi, 36 Jisas ap padiö, Jon nipe Jisas niḡöm nibi bi gau kalip haga, “Bi anibi God Sipsip Pi nipe me u,” a ga.

* 37 Anig hagö, Jon bi nipe miḡhau, manö anibu niḡmil, Jisas areia miḡan u hain arlö. 38 Pen Jisas ado göm kalip miḡhöḡ niḡöm haga, “Niḡhön giḡig auabil?” ö ga. Hageia haglö, “Rabai! Ne hanban gai?” ö giḡlö. Hibru manö hagöm “Rabai” a giḡlö manö anibu iḡ u “Manö Hag Niḡ Bi.” 39 Pen kale anig giḡmil hag niḡlö, Jisas haga, “Anib u, yad aip ammil niḡnabil,” a ga. Haga niḡn anibu nöḡ dugo magö u ammil, nipe aip mideila.

40 Jon bi nipe anib miḡhau, bi ap hib nipe Edru. Edru niḡmam nipe me Saimon Pida. * 41 Edru

* 1:30: Jon 1:15 * 1:32-33: Mad 3:16 * 1:34: Mad 3:17

* 1:36: Jon 1:29 * 1:40: Mad 4:18-20

magö anıbu nöp am nımam Saimon nıp ulhai niñöm haga, “Mesaia u aunab a gun pör abad mıdpun u miñi niñbul,” a ga. “Mesaia” a ga manö magö u, Grik manö hagöm “Krais” a gıpal.

⁴² Edru anıg hagöm, nımam Saimon nıp ul göm Jisas mideia u arö, Jisas Saimon nıp niñöm haga, “Jon ñi nıpe Saimon. Nöp Sipas a göl,” a ga. Arameik manö hagöm, hib Sipas a ga manö magö anıbu, Grik manö hagöm Pida a gıpal. Sipas abe Pida abe if añi anıbu “kabö.” *

Jisas Pilip aip Nadanyel aip kalıp miñhöy uda

⁴³ Ruö, Jisas ram mınöñ Galili arıg, am Pilip nıp niñöm haga, “Yad aip arul,” a ga. ⁴⁴ Pilip, Edru, Pida, ram mınöñ kale Bedsaida nibö. ⁴⁵ Pen Pilip am Nadanyel nıp niñöm haga, “Hon bi u, Mosis abe, bi God manö hagep rımnap abe kalı kliñ riköm hagla u, nıp miñi niñbun. Nıpe me Jisas, Josep ñi nıpe. Ram mınöñ nıpe Nasared nibö,” a ga. *

⁴⁶ Pilip anıg hageia, Nadanyel haga, “Bi aij ap ram mınöñ naj anıbu nibö auagnab,” a ga.

Hageia, Pilip haga, “Anıg hagpan u, auö am niñul!” a ga.

⁴⁷ Anıg hagöm, kale bi miñhau ammil söl söl gılö niñöl gi, Jisas Nadanyel nıp niñöm haga, “Bi anıbu bi Isrel yijig göl u me, nıpe pıral adö u hagagnab; nıpe niñö nöp waiö hagnab,” a ga.

⁴⁸ Anıg hagö, Nadanyel haga, “Ne aige gımön yıp niñban?” ö ga.

* **1:42:** Mad 16:18 * **1:45:** Dud 18:18; Ais 7:14; 9:6; Jer 23:5; Esi 34:23

Hageia, Jisas haga, “Pilip nöp hainö ut gîning nöb; yad nöp nöd niñbin, ne asik midajan rauan il au,” a ga.

⁴⁹ Anig hagö, Nadanyel haga, “Manö hag ñeb bi. Nöp niñbin! Ne God Ñi nipe, Isrel nibi bi Kin hon,” a ga. *

⁵⁰ Anig hageia, Jisas haga, “Nöp yiharinj rauan il au niñbin a gîpin u me, yip niñ udpan? Hainö nan ke nibö rimnap niñnabön,” a ga.

⁵¹ Jisas anig hagöm haga, “Kalöp magöñhalö niñö hagabin, kumi kabö adö lañ au pîral hiikö, ejol gau apöm, yip Bi Ñi nipe niñ amil apîl, niñ amil apîl geinaböl niñnabim,” a ga. *

2

Jisas nipe ñig yabit u gö ñig wain la

¹⁻² Ñin mîhöp midöm, bi ap nibi udnig göm, nibi bi wiñ alö amöm, nan ñiñla Kena daun, ram mînöñ Galili añ au. Ñin anibu, Jisas abe, bi nipe gau abe, kalip u rö nöp wiñ alla arla. Pen Jisas nime abe am ram anibu mîdeia. ³ Ñig wain u niñ hakeila, Jisas nime apöm Jisas nip haga, “Wain u niñ hakpal,” a ga.

⁴ Anig hageia, Jisas haga, “Yip anig gi anig gi, a gîmön, yip hagagmön. Ñin yad u auagöp,” a ga. *

⁵ Hageia, nime nipe am bi wög gi ñeb gau kalip haga, “Jisas manö ap hagainim, hagnim rö nöp gîmim,” a ga.

* **1:49:** Mad 14:33; 16:16; Mak 3:11 * **1:51:** Jen 28:12 * **2:4:** Jon 7:30; 8:20

⁶ Pen Juda n+bi b+ kabö udöm g+pal rin kub yabi+ unbö kago+ j+ñ u ud l+lö m+deia. Rin kub añ+ añ+ ñ+g lida unbö ñ+njuöl mam+id u m+l dap lep. Pen Juda n+bi b+ nag+ adö kale g+m+dal rö, God amgö ilö n+bi b+ u+ aij m+daiun, a göm, rin an+ib gau ñ+g m+l dap ho+g göm, ñ+n ma l+ yum+dal. ⁷ Jisas pen, b+ wög g+ ñeb gau kal+p haga, “Kabö rin gai i, ñ+g m+l dapim ho+g g+pe, ajma+ raun+m,” a ga.

Hageia, haga rö geila haga, ⁸ “M+ñi ñ+g m+l dap l+ibim u, m+l dammim, b+ nan ñ+n+abun i abad m+idöp u n+p ñ+mim,” a ga.

⁹ Hageia, ñ+g yabi+ an+bu m+l dam b+ kub u n+p ñeila, n+pe udöm ñ+n n+ña, ñ+g wain aij u m+deia. Pen n+pe ñ+g wain an+bu gai n+bö göm n+ñaga; b+ wög g+ ñeb gau kale nö+ n+ñla. Pen n+pe n+ñaga rö me, b+ n+bi udn+g ga an+bu n+p w+ñ alö aueia haga, ¹⁰ “Pör nö+ p, ñ+g wain aij u nö+ dap ñ+lö ñ+n haklö me, hainö ñ+g wain nai+ u ñ+lö ñ+nbal. Pen ne ñ+g wain aij u dap lö m+daj+p, m+ñi nö+ dap ñ+abön,” a ga.

¹¹ Jisas nan gagep nö+ n+bö ga an+bu, n+pe Kena daun, ram m+nö+ Galili a+ au m+idöm ga. Nan gagep an+bu göm, n+pe aige b+ rö m+deia u yamö b+ n+pe gau n+ñöm, n+p n+ñ udla. ¹² Pen Kena daun arö göm, Jisas n+pe ke, n+me, n+mam hain, b+ n+pe gau aip daun pro Kapaneam amöm, yö+ ñ+n bad ap an+ib au m+deila. *

*God sabe gep ram u nan s+kim geila, Jisas kal+p r+id+ik g+ hö+g ya+g yua
(Mad 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)*

* 2:12: Mad 4:13

13 Juda kai Pasopa ñin kub kale u söl ga niñöm Jisas Jerusalem ara. * 14 Jisas Jerusalem amöm, God sabe gep ram raul u niña, bi rimnap kale kaj kau, kaj sipsip, yaur dapo gau dap sikim göm, bi rimnap abañ bad gau löm, mab po adö asiköm, mani yimjiköm geila. 15 Jisas niñöm, nagit ap udöm maliköm, kaj sipsip kaj kau gau ridik git höñ yañ yuöm, mani dap pen pen yimjiköm geila abañ bad gau mani halö ud hoñ git yua. 16 Anig göm, nibi bi yaur dapo dap sikim geila gau kalip haga, “Nan anib gau ud arim. Bapi yad ram nipe u gitpe sikim ram rö lagnim,” a ga.

17 Jisas anig geia, bi nipe gau gasit kale ara God Manö kalit kitiñ rikla manö ap adö u. Manö anibu kalit kitiñ riköm hagla, “Sabe gep ram ne u midmagö yabit lem umnabin,” a gila. *

18 Pen Juda bi kub rimnap apöm, Jisas nip hag niñöm hagla, “Nöp an hagajip apön anig gabön? God nöp hagö apem gabin a gimön, nan gagep rö ap gö niñun, ‘Niñö hagpan,’ a gun,” a gila.

19 Anig hageila, Jisas kalip pen haga, “Kale God sabe gep ram anibi rit waf geinabim, ñin mihau nigan kauyañ git linabin,” a ga. *

20 Anig hageia hagla, “God sabe gep ram anibi, mit niñjuöl mihöp ado git da unbö kagoñ jiti (46) git hakla u pen ne ñin mihau nigan kauyañ git linabin a gan ar?” a gila. 21 Pen Jisas nipe sabe gep ram manö haga anibu, hañ roman nipe ke nöp haga. * 22 Anib u me, hainö Jisas nipe umöm uraka u, bi nip hain gimidal gau God Manö u abe,

* 2:13: Eks 12:1-27 * 2:17: Sam 69:9 * 2:19: Mad 26:61; 27:40 * 2:21: 1Ko 6:19

Jisas nipe ke manö haga anibu abe gasi niñöm, “Niñö hagöp,” a göm niñ udla. *

Jisas nibi bi gau magörhalö niñöb

²³ Jisas, Juda kai Pasopa ñin kub kale u Jerusalem midöm, nan gagep rö rimnap geia u niñöm, nibi bi gau, “Nipe nöp Mesaia u,” a göm nip niñ udla. * ²⁴⁻²⁵ Pen Jisas nibi bi gipal adö u ke niñ aij göp rö, nibi bi anib gau gasi kale adö mai araia u niñ aij ga u me, nipe kalip nibi bi niñeb yad gau a göm udaga.

3

Jisas Nikodimas nip hag ñi aij ga

¹ Bi Juda Kansol kub u bi ap midmidöp, hib nipe u Nikodimas. Nipe Perisi bi ap. * ² Nipe sib yañ, Jisas nip niñniñg, mideia u apöm haga, “Manö hag ñeb bi. Hon niñbun, nan gagep rö gippan gau, ne ke gagbnap; God nipe ke nöp nöp aip midöp u me, nan gagep rö anib gau gippan. Anib u, hon niñbun, God nipe nöp nöp yuö apön hanip manö hag ñimidan,” a ga.

³ Hageia, Jisas haga, “Yad nöp niñö yabiñ hagabin, nibi bi ke kaminiñ hain nibö linaböl gau nöp, God kalip udöm, ‘Nibi bi yad’ a göm, abad mideinab,” a ga. *

⁴ Anig hageia, Nikodimas aiö göm gasi iru niñöm haga, “Nibi bi rik lilo kub gipal gau, kauyañ nime mudun añ au arlö, kauyañ yag

* **2:22:** Luk 24:6-8; Jon 12:16 * **2:23:** Jon 7:31 * **3:1:** Jon 7:50; 19:39 * **3:3:** Mad 18:3; 1Pi 1:23

daulö, nîbi bî ke kamîŋ hain nîbö lîlanj a gîmön hagabön aka nîhön?” ö ga.

⁵ Hageia, Jisas haga, “Nöp nîŋö yabiŋ hagabin, nîbi bî au, ñîg u abe, God Ana u abe udöm ke kamîŋ hain nîbö lî naböl gau nöp, God kalîp udöm, ‘Nîbi bî yad’ a gôm, abad mîdeinab. ⁶ Nîbi bî yag daubal rö yag daulö mîdpal, pen God Ana nîpe apöm ana magö kale aŋ daŋ gö kamîŋ mîdeinabim. * ⁷ Anîb u, “Kale nîbi bî magöŋhalö ke kamîŋ hain nîbö lîmim,” manö hagajîn anîbu, ne aiö gîmön gasî iru nîŋagmön. ⁸ Yîgön u gasî nîpe ke apöm arab. Yîgön udajîp nîŋbim u pen auöp lau halö, aröp lau halö, kale nîŋagim. Anîb u rö me, nîbi bî God Ana ba lö, ke kamîŋ hain nîbö lîbal gau,” a ga.

⁹ Anîg hageia, Nikodimas haga, “Ne hagabön adö anîbu, aigegö gînîm?” ö ga.

¹⁰ Hageia, Jisas haga, “Ne Isrel nîbi bî manö hag ñeb bî kub kale ap, pen ne nîŋagpan ar? ¹¹ Nöp nîŋö yabiŋ hagabin, hon ke nan nîhön nîŋ aij gun, nan nîhön amgö ke nîŋun, nîŋbun anîbu nöp kalöp hag ñîbun u pen manö hagpun anîbu nîŋ udagpim. ¹² Yad kalöp mînöh naböŋ îŋ i göp rö hagnö, nîŋ udagpim rö, aige gîmim God ram mînöh kumi kabö adö lanj au göp rö hagnö, nîŋ udnabim? ¹³ Pen nîbi bî ap God ram mînöh kumi kabö adö lanj au ajöm nîŋaga; yad ke Bî Ñî nîpe nöp anîb lanj mîdem aunö.

¹⁴ “Pen hadame nöp haiŋo naij gau Isrel nîbi bî kalîp haulö umla, nîŋöm Mosîs haiŋo naij anîb gau rö ap mab ba au lanj lö, nîbi bî an an haiŋo

* 3:6: Jon 1:13

anib laŋ niŋla gau, kalip kamiŋ la. Anib u rö me, Bi Ñi nipe niŋ mab ba laŋ al pak lälö, * 15 nibi bi an an niŋ niŋ udnaböl gau, kamiŋ pör middep u udnaböl. * 16 God nibi bi ram minöŋ it i midpal gau kalip midmagö yabiŋ löm, Ñi nipe añi yabiŋ u kalip nan a göm ña. Anib u, nibi bi an an Ñi nipe anibu niŋ niŋ udnaböl gau, kalip kamiŋ pör middep u ñö, umöm ur gagnaböl. * 17 God Ñi nipe yua u, nibi bi gau kalip manö kub hagnim, a göm yuaga; nibi bi gau ud kamiŋ yunim, a göm yua. *

18 “Nibi bi an an Ñi nipe niŋ niŋ udnaböl gau, God kalip manö kub hagöm pen ilön ñagnab. Pen nibi bi niŋ niŋ udagnaböl gau, God Ñi nipe añi yabiŋ anibu niŋ niŋ udagnaböl rö, God kalip hadö manö kub hagöm, pen ilön udnaböl a ga. * 19 God nibi bi gau kalip manö kub hagöm pen ilön ñinab, it anibu anig göl midöp: Mailö minöŋ naböŋ adö it i auöp u pen nibi bi gau, mailö midöp au arun, a gi gasi u niŋagal. Kale nan si nan naij gi midpal rö, sib göp gau nöp midaiun a gi gasi u niŋbal. * 20 Mailö anibu niŋlö mulu lugö, ‘Naij gipun u, waiö niŋagöl,’ a göm, mailö midöp au auagnaböl. 21 Pen nibi bi kabö rö ginaböl gau hagnaböl, ‘God hagöp rö nöp gabun u, waiö niŋlaŋ,’ a göm, mailö midöp au aubal,” a ga.

Jon Ñig Pak Ñeb Bi u, Jisas bi aigale bi rö midöp, a göm, manö hag ña

* 3:14: Nab 21:9; Jon 8:28; 12:32 * 3:15: Jon 20:31 * 3:16: Jon 3:36; 10:28; Ro 5:8; 8:32; 1Jn 4:9-10 * 3:17: Luk 19:10
* 3:18: Jon 5:24 * 3:19: Jon 1:5,9; 8:12

²² Hainö Jisas bi nipe gau aip am ram m+nöŋ Judia aŋ gau am midöl gi, nibi bi gau kalip ñig pak ñi mideia. * ²³ Aion ram m+nöŋ Salim söl anib au mideia. Pen ram m+nöŋ Aion au ñig iru mideia. Anib u, ñin aŋ anib au, Jon nipe Aion au midöm, nibi bi gau iru nöp aueila niŋöm nipe kalip ñig pak ñi mideia. ²⁴ Ñin anibu kale Jon bi ñig pak ñeb nip nagi lagla. ²⁵ Pen Juda bi ap apöm, Juda nagi adö kale, ñig li yuun God amgö ilö mid aij gun a gimidal manö adö u hagöm, Jon bi nipe r+mnap aip pen pen hagla. ²⁶ Pen pen hagöm, Jon bi nipe gau apöm nip hagla, “Manö hag ñeb bi. Bi au ñig Jodan gof böŋ lödaŋ midö, nip Bi Kub a gaina u, miñi ap nibi bi kalip ñig pak ñab niŋöm nibi bi magöŋhalö nip araböl,” a gila.

²⁷ Anig hageila, Jon haga, “God gasi nipe ke niŋöb rö, hanip wög adö ke ke hag löp. ²⁸ Kale ke niŋbim yad kalöp hagnö, ‘Yad Krai wasö; God hagö yad yi+harin adan nipe u lik gabin,’ a ginö. * ²⁹ Bi ap nibi udnab ñin u, nipe nibi nipe udnab. Nibi anibu nibi nipe me u. Bi nibi udnab bi u, bi niŋeb nipe ap apöm nip gi ñinab. Mañ mai nibi nipe udnig aunab a göm, nip abad mideinab. Pen nipe nibi udnig apöm ‘Aubin’ a ginab u, bi niŋeb nipe miñ miñ ginab. Yad me anibu rö. Jisas nipe nibi bi gau kalip anig göm gab u, yip aij göp. Uri yad miñ miñ yabił gabin. ³⁰ Hib nipe ap ranö niŋöl gi, hib yad ap lugnab u aij.

³¹ “Bi kumi kabö adö laŋ au nibö auöp u, nipe nibi bi gau magöŋhalö adö laŋol midöp. Bi m+nöŋ

* **3:22:** Jon 4:1-2 * **3:28:** Jon 1:20; Mad 11:10

naböŋ iŧ i nĩbö bĩ u, nĩpe mĩnöŋ naböŋ iŧ i nĩbö u me, mĩnöŋ naböŋ iŧ i gasĩ nĩŋöm manö hagpal rö hagab. Pen bĩ kumi kabö adö laŋ au nĩbö auöp u, nĩpe nĩbi bĩ gau magöŋhalö adö laŋol mĩdöp. * ³² Nĩpe kumi kabö adö laŋ au mĩdöm nan nĩhön amgö nĩŋöb u, manö nĩhön apdi nĩŋöb u, nĩbi bĩ gau kalĩp hag ñab, pen manö nĩpe u udagaböl. * ³³ Pen nĩbi bĩ manö nĩpe nĩŋ udpal gau, God manö nĩŋö u nöp hagöp a göm nĩŋ udpal. ³⁴ God nĩpe Jisas yua u, Ana nĩpe u nĩp ñö ajmaŋ rauö, God manö magö nĩpe nöp hag ñab. ³⁵ Nap Ñĩ nĩpe nĩp mĩdmagö löm, ‘Nan gau magöŋhalö abad mĩdaimön,’ a göm, ud ñĩmagö adö nĩpe u löp. * ³⁶ Nĩbi bĩ an an Ñĩ nĩpe nĩp nĩŋ udpal gau, pör mĩdep magö u hadö udpal. Pen nĩbi bĩ an an Ñĩ nĩpe nĩp nĩŋ udagnaböl gau, kale pör mĩdep magö u udagnaböl; God nĩbi bĩ anĩb gau kalĩp hadö manö kub hagö, marö udöl gi nöp mĩdeinaböl,” a ga. *

4

Jisas nĩbi Sameria nĩbö ap nĩp manö hag ña

¹ Pen bĩ Perisi gau manö rĩmnap apdi nĩŋla, nĩbi bĩ iru nöp, Jisas piŋ mĩdaiun, a göm, nĩp aueila kalĩp ñĩŋ pak ña; pen nĩbi bĩ iru nöp Jon nĩp auagla. * ² Pen Jisas nĩpe ke nĩbi bĩ gau kalĩp ñĩŋ pak ñaga; bĩ nĩpe gau nöp kalĩp ñĩŋ pak ñĩla. ³ Pen Perisi kai manö anĩbu rö hageila nĩŋöm Jisas ram mĩnöŋ Judia arö göm, ado gi ram

* **3:31:** Jon 8:23 * **3:32:** Jon 3:11 * **3:35:** Mad 11:27; Jon 5:20 * **3:36:** Jon 3:16-18; 1Jn 5:12 * **4:1:** Jon 3:22

m̄n̄oḡ Galili ara. ⁴ Pen adan aḡ au aramöm n̄ipe ram m̄n̄oḡ Sameria amjaka. ⁵ Pen ram m̄n̄oḡ Sameria aḡ au aramöm, Sikar daun amjaka. Sikar söl an̄ib au me, hadame nöp Jekop ñi n̄ipe Josep n̄ip m̄n̄oḡ naböḡ ap haga. * ⁶ Pen Jekop ñig ulöm uda u m̄ideia u me, Jisas auö auö, s̄idö aḡ laḡ magö u iru ga rö, am ñig ulöm goḡ söl an̄ib au asika.

⁷⁻⁸ Pen bi n̄ipe gau nan magö raunig, Sikar daun an̄ibu arla. Jisas ñig ulöm söl au asik m̄ideia n̄iḡöm n̄ibi Sameria n̄ibö ap ñig m̄in̄ig aua. Aueia, Jisas n̄iḡöm haga, “Yip ñig m̄il ñö ñiḡin,” a ga.

⁹ Hageia, n̄ibi an̄ibu haga, “Kale Juda n̄ibi bi, han̄ip Sameria n̄ibi bi n̄iḡmim, asi masi gi aij giḡim rö, n̄ihön giḡig, ‘Yip ñig m̄il ñö ñiḡin,’ a giḡmön hagabön?” ö ga. *

¹⁰ Anig hageia, Jisas pen haga, “God nan aij n̄ibi bi ñin̄ig gab u n̄iḡmön, yad nöp ñig m̄il dap limön a gabin yad bi an rö m̄idpin n̄iḡbnap u, ne yip hagbnap, yad nöp ñig kam̄iḡ magö ñeb ñibnep. *

¹¹ Hageia, n̄ibi an̄ibu haga, “Bi kub. Ñig m̄ilep rin ne ap m̄idagöp; ñig ulöm u rö nöp i giḡyaḡ m̄idöp. An̄ib u, ñig kam̄iḡ magö ñeb an̄ibu gai n̄ibö udnabön? ¹² Bac itaḡ hon Jekop ñig ulöm an̄ibi han̄ip ña. Ñig an̄ibi nöp, n̄ipe ke abe, ñi n̄ipe bi abe ñiḡöm, kaj sipsip nan n̄ipe gau ñiḡöm giḡidal. An̄ib u, yad bi kub, Jekop bi pro, a gi gasi n̄iḡban ar?” a ga. *

* **4:5:** Jen 33:19; Jos 24:32 * **4:9:** Esr 4:1-5 * **4:10:** Jon 7:37-38; Rep 21:6 * **4:12:** Jon 8:53

13 Hageia, Jisas haga, “Nibi bi ñig i ñiñaböl gau, kalip kauyañ ñig nan ginig gab; 14 pen nibi bi ñig yad ñinö ñiñaböl gau, kalip kauyañ ñig nan gagnab. Pen ñig yad ñinabin anibu ñiñlō, kalip añ dañ ñig ilam ajöñ rö juöl gi, kalip pör midep u ñinab,” a ga. *

15 Jisas anig hageia, nibi anibu pen haga, “Bi kub. Yip ñig anibu ñö ñiñnō, hainö yip ñig nan gagnim; apem ñig i mīlagnam,” a ga.

16 Anig hageia, Jisas haga, “Am nagamul ne pañid dau,” a ga.

17 Hageia haga, “Yad bi halö wasö,” ga.

Hageia, Jisas haga, “Manö anibu niñö hagabön. 18 Bi unbö mamid u udna u pen bi miñi aip midpil u, nagamul ne wasö. Anib u, niñö hagabön,” a ga.

19 Anig hageia, nibi anibu haga, “Bi kub. Yad niñbin, ne bi God manö hagep bi ap. 20 Apis bac hon hadame nöp gau dum i God nip sabe gimidal rö, hon u rö nöp sabe gi midpun u pen kale Juda kai hagpim, ‘Jerusalem nöp God nip sabe göl,’ a gipim,” a ga. *

21 Anig hageia, Jisas haga, “Yad manö niñö hagabin anibi nöñ. Hainö dum anibi abe Jerusalem abe Bapi nip sabe gagnabim. 22 Kale Sameria nibi bi sabe gipim pen bi aigale bi rö nip sabe gipim u niñagpim; pen hon Juda nibi bi, Bi sabe gimidun Bi u niñbun. Niñhön ginig: God nipe aige göm nibi bi ud kamñ yunab u, hanip Juda nibi bi haga. * 23 Ñin söl auub, pen miñi hadö auöp i, God Ana nipe nibi bi gasi ñö niñöl gi,

* 4:14: Jon 6:35 * 4:20: Dud 12:5-14; Sam 122:1-5 * 4:22: 2Ki 17:29-41; Ais 2:3; Ro 9:4-5

kale Bapi nɪp kabö rö sabe gɪnaböl; anɪg gɪnaböl u, nɪp aij gɪnab. ²⁴ God nɪpe Ana mɪdöp u me, nɪbi bɪ God nɪp sabe göm, ana kalɪp aɲ daɲ nɪɲö nöp sabe göl. *

²⁵ Jisas anɪg hageia, nɪbi anɪbu pen haga, “Yad nɪɲbin, hainö Mesaia u apöm, hanɪp nan magöɲhalö hag ñɪ aij gɪnab,” a ga.

²⁶ Hageia, Jisas haga, “Bɪ anɪbu me yad mɪdpin. Ne aip manö hagabul i,” a ga. *

²⁷ Jisas anɪg hageia nɪɲöm magö anɪbu bɪ nɪpe gau apjaköm nɪɲla, Jisas nɪbi ap aip manö gɪ mɪdailö, nɪɲöm kale pa gɪɪ gɪla. Pen bɪ kale ap uraköm, nɪbi u nɪp “Ne manö nɪhön mɪdöp?” a göm hagagla. Jisas nɪp u rö nöp, “Nɪhön gɪnɪg nɪbi anɪbu aip manö adɪɲ adɪɲ gajɪl?” a göm hagagla.

²⁸ Pen nɪbi anɪbu, ñɪg rin u arö göm, kauyaɲ ado gɪ daun anɪbu amöm, nɪbi bɪ mɪdeila anɪb gau kalɪp haga, ²⁹ “Apim, nan gau magöɲhalö gɪpin rö hag ñöb bɪ u nɪɲim! Nɪpe Mesaia u aka?” ga.

³⁰ Anɪg hageia, nɪbi bɪ anɪb gau daun anɪbu arö göm, Jisas nɪp nɪɲun a göm aueila. ³¹ Pen Jisas bɪ nɪpe gau Jisas nɪp neb neb göm hagla, “Manö hag ñeb bɪ. Nan ñöɲ!” a gɪla. ³² Hageila, nɪpe pen haga, “Nan ñɪɲeb yad mɪdöp u kale nɪɲagpim,” a ga. ³³ Anɪg hageia, bɪ nɪpe gau kale ke nöp hag nɪɲ hag nɪɲ göm hagla, “Nɪbi bɪ rɪmnap nɪp nan magö dap ñɪbal aka?” gɪla.

³⁴ Pen Jisas kalɪp haga, “Kalöp nan magö anɪb gau nan göp; yɪp pen nan magö anɪb gau nan

* **4:24:** 2Ko 3:17; Ro 12:1; Plp 3:3 * **4:26:** Mak 14:61-62

gagöp. Bapi manö haga u nöp gasi laj+p me, gasi an+bu n+jem, wög hagöp u g+ junam a g+ gasi n+ñbin. Nan ñ+ñeb yad me u. * 35 Pen kale manö ap hagpim, ‘Rak+in m+ihau m+ihau m+idöl, wid magö po gö am rik daunabun,’ a g+pim u pen m+ñi an+g hagagmim. Amgö kale u n+ñ padimim n+ñim! Wid wög gau po göm rik dauerp rö m+idöp. * 36 Pen uri nöp, n+bi b+ wid po rik dauaböl n+bi b+ gau, m+ñ m+ñ göl g+ wid po göp an+bu rik dam kam+ñ pör m+idep m+igan u löm, pe kale udaböl me u. An+b u me, n+bi b+ wid magö ranañ a göm dam yubal gau abe, n+bi b+ wid po göp rik dauaböl gau abe j+m ñöm, wid po u kam+ñ pör m+idep m+igan u m+dnab u n+ñöm, m+ñ m+ñ g+inaböl. 37 Hon manö ap hagpun, ‘N+bi b+ r+imnap wid magö yulö rannab, n+bi b+ r+imnap am rik daunaböl,’ a g+pun u, n+ñö yab+ hagpun. 38 Yad kalöp hag yunö, am wid rik daubim. Wid wög an+bu kale wög klö g+mim gagpe; n+bi b+ r+imnap klö kale u g+lö ranöb. Kale y+har+ñ am rik daumim nan aij udpim,” a ga.

39 N+bi Sameria n+bö an+bu am n+bi b+ n+pe gau kal+p haga, “B+ an+bu nan g+pin g+pin gau magöñhalö y+p hag ñöb,” a ga u me, n+bi b+ Sameria n+bö daun an+bu m+deila gau iru nöp Jisas n+p n+ñ udla.

40 Pen Sameria n+bi b+, kale Jisas m+deia au apöm, Jisas manö neb neb göm hagla, hon aip am m+idaiun a g+lö, Jisas ñ+in m+ihöp am kale aip m+idöm, 41 manö hag ñö, n+bi b+ r+imnap halö iru nöp manö an+bu n+ñöm n+p n+ñ udla. 42 Pen kale

* 4:34: Jon 6:38 * 4:35: Luk 10:2

anig göm niŋ udöm, niŋbi anibu niŋp hagla, “Miñi manö ne u nöŋp hagö niŋ udagpun; Jisas manö niŋpe u ke hagö niŋjun niŋbun, niŋpe nöŋp niŋbi biŋ ram miŋnöŋ iŋ i miŋdpal gau gau magöŋhalö kalip ud kaminiŋ yuniŋ aua. *

Jisas, biŋ kub ap ñi niŋpe u niŋp gö, kaminiŋ la

⁴³ Jisas ñiŋ anib miŋhau ram miŋnöŋ anibu miŋdöm, ruö ram miŋnöŋ Galili ara. ⁴⁴ Niŋpe nöŋd manö ap hagöm haga, “Biŋ God manö hagep biŋ gau, ram miŋnöŋ kale ke au miŋdöm manö hagnaböl u, manö kalip udagnaböl,” a ga. *

⁴⁵ Pen Pasopa ñiŋ u, Galili niŋbi biŋ riŋnap am Jerusalem miŋdeila. Kale Jerusalem miŋdeila niŋjöl gi, Jisas nan gagep rö gau gö niŋla u me, Jisas uri ram miŋnöŋ Galili amjakö, kale nan gagep rö Jerusalem ga u gasi niŋjöm, niŋp miñ miñ giŋla. *

⁴⁶ Pen Jisas am Galili miŋdöm, kauyaŋ Kena daun ara. Kena daun anibu me, nöŋd ñiŋg yabiŋ u gö ñiŋg wain la.

Pen daun pro Kapaneam au, biŋ kub ap ñi niŋpe nan ga. * ⁴⁷ Biŋ kub anibu manö ap niŋa, Jisas ram miŋnöŋ Judia arö göm, ap ram miŋnöŋ Galili miŋdeia. Anib u, Jisas miŋdeia u apöm, niŋp neb neb göl giŋ haga, “Ñiŋ yad u nan gö umniŋ gab. Ne yiniŋd am niŋp gö kaminiŋ laŋ!” a ga. *

⁴⁸ Anig hageia, Jisas haga, “Kale yiŋhariniŋ yip niŋ udagnabim; nan gagep rö riŋnap giŋnö niŋmim nöŋp, yip niŋ udnabim,” a ga. *

* **4:42:** 1Jn 4:14 * **4:44:** Mad 13:57 * **4:45:** Jon 2:23

* **4:46:** Jon 2:1-11 * **4:47:** Mad 8:5-6 * **4:48:** Jon 2:18; 1Ko

49 Pen bi kub anibu haga, “Bi Kub! Auö arul! Wasö u, ñi yad u umnab!” a ga.

50 Hageia, Jisas haga, “Aru! Ñi ne u mideinab,” a ga.

Anig hageia, Jisas niñö hagöp, a göm, hada.

* 51 Adan an au arö niñöl gi, bi wög gi ñeb nipe rimnap ap nip nable paköm hagla, “Ñi ne u umagöp; midöp,” a gila.

52 Anig hageila, ñi yad u magö mai rö kamij löp, a göm, kalip hag niñö hagla, “Rol sidö gamij ga magö u, hañ piböñ ga u kamij la,” a gila.

53 Anig hageila ñi nap nipe niña, Jisas, “Ñi ne u mideinab,” a ga magö u nöp kamij la. Anib u me, nibi bi nipe gau aip magöñhalö Jisas nip niñ udla.

54 Pen Jisas nipe nöd Kena apöm, nan gagep nöd nibö göm, ñig yabil u gö ñig wain la; hainö pen nan gagep yigwö an nibö u göm bi kub u ñi nipe nip gö kamij la. *

5

Bi nan ga ap ñig wanjö goł au mideia, Jisas gö kamij la

1 Hainö pen Juda kai nan kub niñeb ñin u uri a göm, Jisas Jerusalem ara. 2 Ram minöñ Jerusalem anibu, kaj sipsip dap amil apil gimidal adan ramö goł au ñig wanjö kub ap mideia. Ñig wanjö anibu Arameik manö löm, Bedesda a gimidal. Pen ñig goł mihau mihau abe ñig ubiñ an au mideia adö u abe, ram badö milö unbö mamid

* 4:50: Mad 8:13 * 4:54: Jon 2:11

mideia. ³ Pen n̄bi b̄i nan ga gau iru n̄p ap ram bada an̄b gau han mideia. N̄bi b̄i an̄b gau, r̄imnap amgö we ga, r̄imnap ma najj ga niñöm ajagm̄dal, r̄imnap hañ roman̄ kale böñ n̄p kała ga. Pen ñig wañö u aña ḡinab aka göm apöm han mideia. ⁴ Ñin r̄imnap God ejol ap apöm, ñig wañö u aña gö, n̄bi b̄i an̄ nöd ujan̄id ñig wañö an̄b yañ lugnab u, n̄pe nan n̄ihön ḡinab u kam̄iñ l̄im̄idöp. ⁵ Pen b̄i ap nan gö, pör n̄p um midö, m̄i in ñin juöl ado gi da kagoł böñ dañ (38) la, ñig wañö goł au dam l̄ila mideia. ⁶ Jisas b̄i an̄bu niñöm, m̄ilö padö an̄göl midm̄idöp u niñöm, n̄p haga, “Nöp kam̄iñ l̄in̄im, a ḡimön, niñban?” ö ga.

⁷ Hageia, b̄i nan ga an̄bu haga, “B̄i kub. Ñig u aña gö niñöl gi, ȳip ud ñig wañö añ yañ löl n̄bi b̄i ap midagpal. Yad ñig añ yañ nöd arnam a ḡipin u pen n̄bi b̄i r̄imnap ȳiñid n̄p nöd arbal,” a ga.

⁸ An̄ig hageia, Jisas pen n̄p haga, “Urakmön, köp ne u w̄in̄ig ud aru,” a ga. * ⁹ Hageia, magö an̄bu n̄p n̄p kam̄iñ lö niñöl gi, uraköm köp n̄pe u w̄in̄ig udöm, ud ara.

Pen Jisas b̄i an̄bu n̄p gö kam̄iñ la ñin an̄bu, Juda kai God n̄p sabe gep ñin kale u me, ¹⁰ Juda b̄i kub gau, b̄i kam̄iñ la an̄bu n̄p hagla, “Ñin i God n̄p sabe gep ñin hon. Pen ne köp bad ne u ud ajabön u, lo manö hon u w̄ihö göp,” a ḡila. *

¹¹ Hageila, haga, “B̄i ȳip gaj̄ip kam̄iñ löp u hagöp, ‘Urakmön, köp bad ne u w̄in̄ig ud aru,’ a gaj̄ip u me, ud ajabin,” a ga. ¹² Hageia, hagla, “B̄i n̄p hagö, köp bad w̄in̄ig ud ajabön b̄i an̄bu b̄i

* 5:8: Mad 9:6 * 5:10: Ne 13:19; Jer 17:21

an?” ö gıla. ¹³ Pen Jisas nıpe nıbi bı iru mıdeila anı bu au agamıj ara rö, bı kamıj la anı bu, “Bı yı p gajı p kamı j lö p me i,” a gö m, hagnım rö laga.

¹⁴ Hainö pen, Jisas bı anı bu nı p God sabe gep ram raul u ni jöm haga, “Nö j! Nöp kamı j lö p. Anı b u, nan si nan nai j gi mı dan u arö gi mö n. Wasö u, nö p nan kub yabı t gi nı m rö lö p,” a ga.

¹⁵ Pen bı anı bu nı pe ado gi amöm, Juda bı kub gau kalı p haga, “Jisas nö p yı p gajı p kamı j lö p,” a ga. ¹⁶ Anı g hageia ni jöm, God nı p sabe gep ñı n u gö kamı j la, a gö m, Juda bı gau Jisas nı p mulu kal ni jla. ¹⁷ Jisas pen kalı p haga, “Bapı yad u pör nö p wög gö l gi nö p mı dö p rö, yad u rö nö p gi nam,” a ga. ¹⁸ Anı g hagö, Juda bı kub gau, nö d nı p alun, a gö m gası ni jla u, uri kłö yabı t gö m ni jla. Kale hagla, “Nı pe God nı p sabe gep ñı n hon u ri b ri kö m, ‘Yad God Ñı nı pe,’ a gö p. Anı b u, God nı pe mı dö p rö, yad anı b unbö rö nö p mı dı pin, a gö p,” a gı la. *

Nap haga rö ni jöm, Ñı nı pe wög adö ke ke gab

¹⁹ Jisas pen kalı p haga, “Kalöp ni jö hagabin, Ñı u nı pe ke nan ap gi nı m rö lagöp; Nap nan gi nab gau nö p ni jöm gi nab. Anı b u, Nap gi nab rö, Ñı nı pe u rö nö p gi nab. * ²⁰ Nap Ñı nı pe nı p mı dı magö lö m, nan nı pe gö p gö p gau magö jhalö yamö b. Rı mnap yamö me, nan ke yabı t gau gö ni jı mim, kale magö jhalö aiö gi nabim. ²¹ Pen Nap nı bi bı umbal gau gö urakpal rö, Ñı nı pe u rö nö p, nı bi bı rı mnap, kalı p gi nö uraklan, a

* **5:18:** Mad 26:4; Jon 7:1; 10:30 * **5:19:** Jon 5:30

gɪnab u, gö uraknaböl. ²² Nɪbi bɪ nɪhön nɪhön gɪpal, gasɪ nɪhön nɪhön nɪɲbal u, Nap nɪɲöm kalɪp manö kub hagagnab; Ñɪ nɪpe nɪp hagö, nɪpe kalɪp magöŋhalö manö kub hagnab. * ²³ Anɪb u me, nɪbi bɪ kale Nap hib nɪpe haglö adö arnab u rö, Ñɪ nɪpe hib u abe u rö nöp haglö adö arnab. Pen nɪbi bɪ God Ñɪ nɪpe u nɪp nɪɲöm, hib nɪpe haglö adö aragnab gau, Nap Ñɪ nɪpe hag yua u abe u rö nöp hib haglö adö aragnab. *

²⁴ “Kalöp nɪɲö hagabin, nɪbi bɪ an manö yad u nɪɲöm, Bɪ yɪp hag yuö aunö u nɪp nɪɲ uɪpal gau, manö kub hag ilön uɪep adö u nɪɲagnaböl; kale pör mɪɪep u hadö uɪpal. Anɪb u, kale umeb adö u arö göm, pör mɪɪep adö u hadö mɪɪɪpal. * ²⁵ Kalöp nɪɲö yabɪɪ hagabin, ñɪn hain pör abad mɪɪpim u söl auab — pen mɪɪni hadö auöp i — nɪbi bɪ umöl rö mɪɪɪpal gau, God Ñɪ nɪpe manö hagö, manö anɪbu nɪɲöm nɪɲ uɪnaböl gau, kamɪɲ lɪnaböl. ²⁶ Bapi nan gau magöŋhalö kamɪɲ mɪɪep ɪɪ u mɪɪdöp rö, yad Ñɪ nɪpe u rö nöp kamɪɲ mɪɪep ɪɪ u mɪɪɪpin. ²⁷ Yad Ñɪ nɪpe pen, Bɪ Ñɪ nɪpe mɪɪɪpin rö, yɪp hagö, nɪbi bɪ gau kalɪp manö kub hagem nɪme lɪnabin. ²⁸ Manö hagabin anɪbu nɪɲmim aiö gagmim: hainö yad hagnö, nɪbi bɪ umlö rɪgöl gɪla gau, ²⁹ magöŋhalö manö yad nɪɲöm, uraköm, nɪbi bɪ gɪ aɪj gɪla gau, am yad aɪp kamɪɲ mɪɪɪnaböl; pen nɪbi bɪ gɪ naij gɪla gau, uraköm manö kub nɪɲöm pen ilön kub uɪnaböl. * ³⁰ Pen yad nan nɪhön nɪhön gɪnabin gau, ke nɪɲem gagnabin;

* **5:22:** Jon 5:27; Ap 10:42 * **5:23:** Plp 2:10-11; 1Jn 2:23

* **5:24:** Jon 3:15-18 * **5:29:** Dan 12:2; Mad 16:27; Ap 24:15

Bapi yîp hagnab rō nöp gînabin. Anîb u, nîbi bî manö kub hagem nîme lînabin u, Bapi hagnab rō nîñem, kabö göl nöp nîme lînabin. Nîhön gînîg: yîp aij gînab adö u manö kub hagagnabin. Bî yîp hag yuö aunö Bî anîbu nîp aij gînab adö u nöp gasî nîñem, manö kub hagem nîme lînabin. *

Yad bî aigale bî rō mîdpin u nîñim, a ga

³¹ “Yad ke, ‘God yîp yuö aunö,’ a gîbnep u, manö anîbu kabö rō gagöp a gîbep. ³² Pen Bî ap halö* yad bî aigale bî rō mîdpin u hagöp. Yad nîñbin, manö hagöp anîbu nîñö nöp hagöp. ³³ Kale Juda kai bî kale rîmnap hag yube, kale Jon nîp amöm, yad bî aigale bî rō mîdpin, a göm hag nîñla u, nîpe manö nîñö nöp kalîp haga me u. ³⁴ Jon aka bî ram mîñöñ îl i bî ap yad bî aigale bî rō mîdpin u hagnab u, yîp nan kub wasö. Pen kale Jon manö haga u nîñmim, manö nîñö yabîl a gîmim nîñ udmim, kamîñ arnabim a gem, Jon manö yîp anîg göl haga, a gîpin. ³⁵ Jon manö haga u, nîpe hapö mîñan mailö ñab rō mîdö, kale manö haga anîbu mailö rō nîñmim, magö pro ulep magö ap nöp mîñ mîñ gîpe.

³⁶ “Jon kalöp hag aij ga pen u yîharîñ manö nöp haga. Yad mîñöñ naböñ îl i apem, Bapi yîp gîmön a ga rō, nan ke yabîl gau gîpin u me, kale Bapi nîpe nöp yîp hag yua u, a gîmim, waiö yabîl nîñbep. * ³⁷ Bapi yîp hag yua u, nîpe ke, yad bî aigale bî rō mîdpin u, kalöp manö nîñö hagab. Pen kale meg magö nîpe u apdi nîñagpim. Nîpe bî

* **5:30:** Jon 5:19; 6:38 * **5:32:** “Bî ap halö” a ga u, God nîpe ke

* **5:36:** Jon 3:2; 14:11

aigale bi rö mîdöp u, a gîmim niŋagpim. * 38 Kale yad bi niŋe hag yua manö yad u niŋ udagpim rö, God Manö mîdmagö kalöp aŋ daŋ mîdagöp.

39-40 “Kale, pör mîdep udun, a gîmim, God Manö u amgö li niŋ aij gîpim u pen manö anîbu, yîp a göm kali kliñ rikla rö niŋmim, pör mîdep udun, a gîmim, yîp auagpim. *

41 “Niŋbi bi gau hib yad haglö adö araŋ a gem hagagabin. 42 Pen kale niŋbi bi aigale bi rö mîdpim u hadö niŋbin. Kale God niŋp mîdmagö lagpim u niŋem hagabin. 43 Bapi niŋe ke yîp hag yuö aunö u pen yîp udagpim. Pen bi yîharîŋ ap gasî niŋe ke niŋöm aueinab u, niŋp udnabim. 44 Niŋbi bi riŋnap gau hib kale haglö adö areinab u, kalöp aij gînab. Pen Bi God aŋi nöp mîdöp u hanîp niŋö, aij gîniŋm, a gîmim, gasî u niŋagpim. Anîb u, kale ai gîmim yîp niŋ udnabim?”

45 “Pen Bapi manö yad udöm, kalöp manö kub hagnab, a gîmim, gasî u niŋagmim, wasö. Mosîs hanîp gî ñînab a gîpim u pen Bapi niŋe Mosîs manö niŋe haga manö anîbu udöm kalöp manö kub hagnab. 46 Mosîs niŋe God Manö kali kliñ riköm manö riŋnap yad bi aigale bi rö mîdpin manö u kali kliñ rîka. Pen Mosîs manö kali kliñ rîka manö anîbu udagpe rö, manö yad hagabin u rö nöp udagnabim. * 47 Mosîs manö kali kliñ rîka udagpim rö, kale ai gîmim manö yad hagabin u udnabim?” ö ga.

6

* 5:37: Mad 3:17; Jon 5:32; 8:18 * 5:39-40: Luk 24:27 * 5:46: Ap 3:22

*Jisas bi unbö paip dausan nan ñö ñiηla
(Mad 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)*

¹ Pen Jisas anig gi midöm, hainö ñig magib udöm, Ñig Wañö Galili juöm, böη lödaη ara. Ñig Wañö Galili anibu nöp me, hib ap Ñig Wañö Daibirias a gimidal. ² Pen Jisas nipe nibi bi nan ga gau gö kamη la u niηmidal rö, nibi bi iru nöp nip hain gila. ³ Pen Jisas bi nipe gau aip am dum au gilaη amöm, asik mideila. ⁴ Ñin an anib au Juda kai Pasopa ñin kub kale u söl söl ga. ⁵⁻⁶ Jisas bi nipe aip dum au asik midöm, amgö gilaη göm niηa, nibi bi iru yabiη nöp nip aueila. Jisas niηöm, nipe nihöñ nihöñ ginab u ke niηa u pen bi nipe Pilip nihöñ hagnab, a göm, nip haga, “Hon nan magö gai nibö udun, nibi bi iru nöp gai i kalip ñino ñiηnaböl?” ö ga.

⁷ Hageia, Pilip haga, “Mani silpa magö unbö ñin juöl siduη laη (200) rö yuun, bred rau dapun, ud jö gi pro pro gun, nibi bi anib gai i ñeinabun, magöηhalö nan pro pro ñiηöl rö linab,” a ga.

⁸ Anig hagö, bi nipe Edru, Saimon Pida nimam u haga, ⁹ “Ñi pro ap bred bali plaua ud laubal bred magö unbö mamid, kabsaη mihöp halö ud midöp i, pen nan anibu nibi bi iru yabiη gai i nan kub wasö,” ga.

¹⁰ Hageia, Jisas haga, “Nibi bi gau hagpe, asiklaη,” a ga. Hageia, bi nipe gau nibi bi gau kalip hageila, nan uηaη iru nöp ran aij ga gau adö anib gau magöηhalö asikla. Bi gau nöp me, paip dausan (5000) rö ara.

¹¹ Kale anig göm asikla niηöm, Jisas bred magö anib gau udöm, God nip aij a göm, kalip nime la.

Kabsa! u, u rö nöp ga. Kalip anig göm nime lö, nibi bi gau kale magöñhalö bred kabsa! aigeg rö udun a gi gasi niñla rö nöp udla. ¹² Anig göl niñlö niñlö mudun ga arö gila. Jisas bi nipe gau kalip haga, “Nibi bi nan niñöm arö gipal gau, ud dan i gagep,” a ga. ¹³ Hageia, bi nipe gau bred adin adin gau hihu wadi yaglö yaglö, wadi unbö migan lañ u ajman raua.

¹⁴ Nibi bi gau Jisas nan gagep rö ga anibu niñöm hagla, “Hon miñi niñbun, bi i me, Bi God Manö Hagep minöñ naböñ iñ i aunab a gun pör hagabun bi me u,” a gila. ¹⁵ Pen Jisas niña, nibi bi gau, yip kin bi kub kale midenam a göm apöm yip klö göm ud arnaböl, a gi niñöm nipe kauyan aramöm dum gau nipe ke halö mideia. *

Jisas ñig u! adö rau!d ara
(*Mad 14:22-23; Mak 6:45-52*)

¹⁶ Pen dugo magö u, Jisas bi nipe gau am Ñig Wanö Galili yan amöm, ¹⁷ Jisas auaga rö, sibön gö, kale nöp ñig magib udöm kauyan daun pro Kapaneam arnig hadla. ¹⁸ Areila niñöl gi, yigön kub udöm, ñig u rala. ¹⁹ Pen kale rapin ñig magib ñig u! pirik an au kilomida unbö mamid aka kagoñ jin amöm niñla, Jisas ñig adö u rau!d aueia. Kale niñöm midmagö kub ara niñöm piñin gila. ²⁰ Pen Jisas haga, “Kale piñin gagmim. Yad nöp auabin,” a ga. ²¹ Anig hagö, kale piñin gagöm, nip ud ñig magib migan u lilo niñöl gi, ñig magib u uri nöp ram minöñ arnig gila migan u amjak ara.

Jisas nip uthai niñla

* **6:15:** Jon 18:36

22 Ruö nıbi bı Ñıg Waŋö Galili böŋ lödaŋ hanla gau gası nıŋöm nıŋla, rol dugo ñıg magıb aŋı ap nöp mıdeia nıŋöm Jisas bı nıpe gau nöp ñıg magıb anıbu arla; Jisas nıpe ke ñıg magıb anıbu araga. 23 Mıdlö nıŋöl gı, ñıg magıb rımnap nıbi bı rımnap daun kub Daibirias nıbö apöm, Bı Kub nıpe God nıp aij a göm nan ñö ñıŋla ka u ñıg goı au pıdöŋ gıla. 24 Pen nıbi bı mıdeila gau nıŋla, Jisas abe bı nıpe gau abe mıdageila; anıbu Jisas nıp ulhai nıŋun a göm, kale ñıg magıb anıb gau amöm Kapaneam arla.

Yad bred rö, yıp udmim kamıŋ mıdeinabim, a ga

25 Ñıg Waŋö Galili am am böŋ lödaŋ amjaköm, Jisas nıp nıŋöm hagla, “Manö hag ñeb bı. Ne magö mai i auban?” ö gıla. 26 Hageila haga, “Kalöp manö nıŋö hagabin, bred ñınö ñıŋbe mudun ga rö, yıp ulhai nıŋ ajabim; pen nan gagep rö gıpin gau manö ıı u nıŋmim yıp ulhai nıŋ ajagabim. 27 Nan magö hij gıŋıg gab u udun, a gımim wög klö gagmim; God nıpe Bı Ñı nıpe nıŋebir hagö aua rö, nan magö pör mıdep nıpe ñınab u udun, a gımim, wög klö gımim,” a ga. *

28 Anıg hageia hagla, “Hon wög nıŋhön gıno, God nıp aij gınab?” ö gıla.

29 Hageila, Jisas haga, “God nıpe Bı yuö aua u, Bı anıbu nıp nıŋ udeinabim u, God nıp aij gınab,” a ga. *

30 Anıg hageia hagla, “Hon nan gagep rö ap nıŋeinabun u, hagnabun, ‘God nöp nöp yuöp,’ a

* 6:27: Jon 6:48-58 * 6:29: 1Jn 3:23

gun, nöp niŋ udnabun. Anib u, hanip nan gagep niñhön rö giñabön? * 31 Hadame nöp apis bac bi ram miñnöŋ kabö nöp miñmiñdöp an gau miñdöm, nan mana a giñmiñdal u niñŋmiñdal. God Manö kalif kliñ riköm hagla, 'Niŋpe bred kumi kabö adö laŋ au niñbö riñmnap kalip niñö niñŋmiñdal,' a giñla," a giñla. *

32 Anig hagla u pen Jisas kalip pen haga, "Kalöp manö niñjö yabiñ hagabin, Moŋis hadame gau bred kalip niñö niñŋla bred anibu, bred kumi kabö adö laŋ au niñbö wasö. Bred kumi kabö adö laŋ au niñbö bred niñjö anibu, Bapi yad kalöp niñab. 33 God bred niŋpe u, God hag yuö, kumi kabö adö laŋ au niñbö miñnöŋ naböŋ iñ i apöm, niñbi bi gau kalip kamiñ miñdep magö u niñab," a ga.

34 Jisas anig hageia hagla, "Bi Kub. Uri bred anibu hanip pör nöp niñöl giñ nöp miñdaimön," a giñla.

35 Hageila, Jisas haga, "Yad nöp me bred kamiñ miñdep bred anibu. Niñbi bi yip aunaböl gau, kalip kauyaŋ kiñyö lagnab. Niñbi bi yip niñ udnaböl gau, kalip kauyaŋ niñg nan gagnab. * 36 Pen kalöp miñdö nöp hagajin, yip amgö niñŋbim u pen yip niñ udagpin. 37 Bapi yip hagöp niñbi bi gau kale magöŋhalö yad aunaböl. Niñbi bi yad aunaböl gau, hag yuagnabin, wasö yabiñ. 38 Pen niñhön: yad kumi kabö adö laŋ au niñbö aubin u, gasi yad niñŋbin adö u giñnam a gem auagpin; Bapi yip yuöp u, gasi niŋpe niñjöm hagöp rö giñnam a gem aubin. 39 Bapi niñbi bi yip hagöp gau kalip niñ miñdnö, ap ur gagnim; manö kub hagep niñn u,

* 6:30: Mad 16:1; Jon 2:18 * 6:31: Eks 16:14-15; Nab 11:7-9;
Sam 78:24 * 6:35: Jon 4:14

yad gɪnō, kale magōɽhalō uraköl. Anɨg gɪnab u, Bapi yɨp yua u, nɨp aij gɪnab. * 40 Bapi yad nɨp aij gɪnab u, nɨbi bɨ an an yɨp nɨɽōm nɨɽ udnaböl gau, kale magōɽhalō pör pör nöp kamɨɽ mɨdeinaböl. Pen manō kub hagep ñɨn u, yad ke gɪnō kale magōɽhalō uraknaböl,” a ga.

41 Pen Jisas, “Yad me, bred kumi kabō adō laɽ au nɨbö aubin u,” a ga u me, Juda nɨbi bɨ gau manō ali gu gu geila. 42 Juda nɨbi bɨ gau ali gu gu göm hagla, “Bɨ i, nɨme nap nɨpe u hon ke nɨɽbun. Nɨpe Josep ñɨ nɨpe Jisas nöp. Anɨb u, nɨpe aigöl gɨ hagöp, ‘Yad kumi kabō adō laɽ au nɨbö aubin,’ a göp?” ö gɨla. *

43 Anɨg hageila, Jisas pen haga, “Ali gu gu gagmim. 44 Nɨbi bɨ ap nɨpe ke yɨp nɨɽ udagnab. God nɨp gasɨ aij ñō nöp me, yɨp auö, manō kub hagep ñɨn hain u yad gɪnō nɨpe kauyaɽ uraknab. * 45 Bɨ God manō hagep bɨ gau kale God Manō kalɨ kliñ rɨkōm hagla, ‘God nɨpe nɨbi bɨ anɨb gau magōɽhalō kalɨp hag ñɨnab,’ a gɨla. Nɨbi bɨ Bap kalɨp manō hag ñō nɨɽ udnaböl gau, kale magōɽhalō yɨp aunaböl. * 46 Nɨbi bɨ rɨmnap kale God nɨp amgö nɨɽaɽpal; yad Bɨ nɨpe yuö aunö u nöp Bapi nɨp amgö nɨɽbin. *

47 “Pen yad kalöp nɨɽö yabɨɨ hagabin, nɨbi bɨ yɨp nɨɽ udnaböl gau, pör mɨdep magö anɨbu hadö udöm, pör pör nöp mɨdeinaböl. * 48 Bred ñɨɽōm kamɨɽ mɨdeinaböl u, yad me bred anɨbu.

* 6:39: Jon 10:28-29; 17:12 * 6:42: Mad 13:55 * 6:44: Jon 6:65 * 6:45: Ais 54:13 * 6:46: Jon 1:18 * 6:47: Jon 3:15-16

* 49 Nahai itaŋ bi hadame gau ram miñöŋ kabö nöp miðm+ðöp aŋ gau miðdöm, nan mana u ñiŋla u pen mið damöm umla. 50 Pen bred Bap hag yuö kumi kabö adö laŋ nibö auöp bred anibu, ni bi bi ñiŋöm, kamiŋ pör pör nöp miðdöm umagnaböl.

51 “Yad ke bred kamiŋ kumi kabö adö laŋ au nibö aubin u. Ni bi bi an an bred anibi ñiŋ aŋ yaŋ linaböl u, pör nöp pör nöp kamiŋ miðeinaböl. Bred hagabin anibi hañ romaŋ yad u me. Ni bi bi ram miñöŋ i i pör nöp pör nöp kamiŋ miðaiöl, a gem, hañ romaŋ yad u ñinabin,” a ga.

52 Jisas aniŋ hageia, Juda ni bi bi anib gau kale ke nöp manö pen pen hagöm, riŋnap hagla, “Bi i aigöl göm, hanip hañ romaŋ ni pe u ñö ñiŋnabun?” ö gi la.

53 Hageila, Jisas kalip haga, “Yad kalöp niŋö yabiŋ hagabin, kale Bi Ni ni pe hañ romaŋ ni pe, hagape ni pe ñiŋagnabim u, kamiŋ miðep magö u kalöp aŋ daŋ miðagnab. 54 Ni bi bi an hañ romaŋ yad, hagape yad ñiŋnab u, ni pe kamiŋ pör miðep magö u hadö udöp niŋöm manö kub hagep ñin u yad giñö ni pe kauyaŋ uraknab.

55 “Pen niñön: hañ romaŋ yad u nan ñiŋeb yabiŋ; hagape yad u niŋ ñiŋeb yabiŋ. 56 Ni bi bi an an hañ romaŋ hagape yad ñiŋnaböl gau, yad aŋ daŋ miðeinaböl; yad kalip aŋ daŋ miðeinabin.

57 Bapi pör pör nöp kamiŋ miðöp u, ni pe yi p yua u, yi p gö kamiŋ miðpin u me, ni bi bi yi p ud aŋ kalip daŋ linaböl gau, kalip u rö nöp gö, kamiŋ miðeinaböl. * 58 Manö adö anibu me, bred kumi kabö adö laŋ au nibö auöp, a gi pin. Bred

* 6:48: Jon 6:32,58 * 6:57: 1Jn 3:24

anibu, apis bac bi nan mana a gipal u niñöm mid damöm umla rö wasö; nibi bi bred yad hagajin u niñ añ yañ lınaböl u, kamıñ pör nöp pör nöp mideinaböl,” a ga.

Nibi bi iru nöp Jisas niñ arö gıla

⁵⁹ Jisas Juda magum gep ram Kapaneam au midöm, manö anibu hagö, ⁶⁰ nibi bi nıpe gau iru nöp niñöm hagla, “Jisas manö hagab anibu manö klö yabił. Manö nıpe niñ udun rö lagöp,” a gıla.

⁶¹ Kale ałi gu gu göm hageila, Jisas ke niñöm haga, “Manö hagpin anibu niñmim gası iru niñmim arö gun a gıpim ar? ⁶² Pen Bi Ni nıpe kumi kabö adö lañ au midöm aua u, nıpe ka anıb adö au lañ kauyañ ado gi areinab u, kale gası niñön niñnabim? ⁶³ God Ana kamıñ middep magö u niñ, nibi bi kamıñ lınaböl; nibi bi klö kale ke kamıñ lagnaböl, wasö yabił. Yad manö kalöp hagpin u, manö anibu gö, God Ana kalöp apöm, kamıñ middep magö u kalöp niñnab niñöm kale kamıñ lınabim,” a ga. ⁶⁴ Pen Jisas nıpe nöd nöp, nibi bi an niñ niñ udagnab, an niñ mumug niñnab u niñ a u me, nıpe haga, “Kale rimnap yıp niñ udagpim,” a ga. * ⁶⁵ Pen manö rimnap halö hagöm haga, “Adö anibu nöp kalöp hagpin, nibi bi ap gası nıpe ke nöp niñöm yıp niñ udagnab; Bapi nöp geinab u me, nibi bi ap yıp apöm yıp niñ udnab,” a ga. *

⁶⁶ Jisas manö anibu hag juö niñöl gi, nibi bi apöm manö niñ niñmidal gau, iru nöp niñ arö göm, ke ke arla. ⁶⁷ Anıg göm arlö niñöl gi, Jisas

* **6:64:** Jon 13:11 * **6:65:** Jon 6:44

bî nîpe unbö mîgan laŋ u kalîp hag nîŋöm haga, “Kale u rö nöp yîp arîk arnabim aka?” ga.

⁶⁸ Hageia, Saimon Pida haga, “Bî Kub. An nîp arun? Manö ne hagabön u nîŋun me, pör pör nöp mîdeinabun. ⁶⁹ Hon nöp nîŋ udpun rö, hon nîŋbun, God nîpe Bî U† hanîp yuöp u, ne Bî anîbu me u, a gî nîŋbun,” a ga. *

⁷⁰⁻⁷¹ Saimon Pida anîg hageia, Jisas pen Saimon Iskariod ñî nîpe Judas u, hainö nîp mumug nîŋnab u nîŋöm, kalîp haga, “Yad kalöp bî unbö mîgan laŋ udpin u pen bî kale añî ap kîjaki bî nîpe,” a ga.

7

Jisas nîmam hain nîp manö hagla

¹ Hainö pen Juda bî kub gau Jisas nîp alnîg geila nîŋöm Jisas ram mînönŋ Judia gau ajagmîdöp; ram mînönŋ Galili gau nöp ajmîdöp. * ² Pen Juda ñî nî kub kale, ram bada pro göm ñî nî rîmnap hanbal ñî nî u söl söl ga nîŋöm, * ³ Jisas nîmam hain gau mîdeia u apöm nîp hagla, “Ne mîgan anîbi arö gîmön ram mînönŋ Judia ammön, nîbi bî manö nöp nîŋbal gau kalîp nan gagep rö gîpan u gö nîŋnaböl. ⁴ Bî kale bî kub mîdnîg gînaböl gau, nan kale gau pi göm gagnaböl; waiö yabî gînaböl. Anîb u, ne nan ke yabî gîpan rö, nîbi bî iru mîdpal aŋ au nan gagep rîmnap gö, nîbi bî magöŋhalö nîŋnaböl,” a gîla. ⁵ Pen Jisas nîmam nîpe ke gau nîp nîŋ udagla. *

* **6:69:** Mad 16:16 * **7:1:** Jon 5:18 * **7:2:** Lep 23:34 * **7:5:** Ap 1:14

⁶ Anig hageila, Jisas pen kalip haga, “Kale ñin mai arun a ginabim u arnig arnabim; pen ñin yad arep u auagöp niñöm yade uri aragnabin. ⁷ Nibi bi minöñ naböñ if i gau, kalöp bi mulu kal niñöl if ap midagöp. Pen yad nibi bi minöñ naböñ if i gau, nan si nan naij gipal u hag waiö linö yip mulu kal niñbal. ⁸ Anib u, Ram Bada ñin kub söl auab rö, kale Jerusalem armim; pen yad ñin arep u auagöp rö, yad aip aragnabin,” a ga. ⁹ Anig hagöm, nipe ram minöñ Galili mideia.

Ram Bada ñin kub aua niñöm Jisas Jerusalem ara

¹⁰ Pen Jisas nimam bi gau Jerusalem arla niñöm Jisas nipe agamij hain ara. ¹¹ Juda bi kub gau, “Jisas mai?” ö göm, nibi bi iru nöp ap mideila gau kalip hag niñla. ¹² Pen nibi bi yiharin gau, Jisas manö u kale ke hag niñ hag niñ göm, rimnap hagla, “Nipe bi aij ap,” a gila; rimnap pen hagla, “Wasö, nipe nibi bi gau kalip wai ñöb bi,” a gila. ¹³ Pen nibi bi yiharin gau, Juda bi kub anib gau kalip piñin gila rö, kale manö rimnap waiö hagagla.

¹⁴ Ram Bada ñin kub kale anibu ñin rimnap padia. Yöp ñin bad ap nöp midö, Jisas apjaköm, God sabe gep ram u amöm, nibi bi gau kalip manö hag ña. ¹⁵ Jisas manö hag ñi midö niñöl gi, Juda bi kub gau aiö göm hagla, “Bi i skul hagaga u pen aigöl göm manö gau magönhalö niñöb?” ö gila. *

¹⁶ Anig hageila, Jisas haga, “Manö yad hag ñabin u, gasi yad ke niñem hag ñagabin; Bi yip

* **7:15:** Mad 13:54; Luk 2:47

hag yuö aunö u nöp yip gasi ñö hag ñabin. *
 17 Nibi bi an, God hagöp rö ginam, a göm, gi ud
 arnab u, God nipe manö yip ñab hagabin aka
 manö yad ke hagabin u, niñnab. 18 Kale niñbim,
 nibi bi an manö nipe ke hagnab u, hib yad ap
 rannim, a göm, manö gau nübö gau nübö udöm
 hagnab. Pen bi an nipe bi nipe hag yua hib nipe
 nöp ap rannim, a gi gasi niñnab u, bi anibu bi
 kabö göl manö niñö nöp hagab; nipe manö piral
 rimnap hagagnab. * 19 Mosi, God haga haga rö
 kalip lo manö haga ña u pen lo adö anib gau kale
 bi ap gaggim. Pen yad manö ap midöp wasö, yip
 yiharin aling gabim,” a ga. *

20 Jisas anig hagö, nibi bi ap mideila gau
 hagla, “Nöp an aling gab? Nöp kijaki aban lajip
 hagabön,” a gila. *

21 Hageila, Jisas haga, “Yad nan gagep añi ap
 ginö, kale magöñhalö pa giñi gipe.* 22-23 Kale
 Mosi God lo manö haga rö, ñi kale gau yag
 daumim, ñin unbö mudun jin u midmim, ruö
 raleb ñin u wan hañ rikpim. Gipim anibu, Mosi
 nipe wasö, nahai itan bi nöd it göm gimidal nag
 adö u me anig gipim. Pen hañ rikep ñin raleb
 anibu, ñin rimnap God nip sabe gep ñin u nöp
 linab, pen miñi God nip sabe gep ñin u, a gimim,
 arö gaggim; halöwalö hañ rikpim. Gipim anibu
 rö, yad God nip sabe gep ñin u bi ap nip ginö, hañ
 roman magöñhalö kamin löp u, kale ai ginig yip

* 7:16: Jon 12:49; 14:10 * 7:18: Jon 8:50 * 7:19: Ap 7:53;
 Ro 2:21-24 * 7:20: Jon 8:48; 10:20 * 7:21: God nip sabe gep
 ñin u nan gagep ñig wanö Bedesda u ga u niñöm pa giñi gila.

ninbe mulu lugöp? * 24 Anib u, hainö manö adö adö nöp ninim hagagmim; kabö rö ginab adö u nin aij gimim haggimim,” a ga.

“Jisas me Kraiss u aka?” gila

25 Jerusalem nibi bi rimnap hagla, “Juda bi kub gau bi alnig gaböl bi me i aka? 26 Pen ninim! Nipe nibi bi anj kub i manö hagö ninöl gi, pen manö ap hagagaböl. Anib u, kale ke ninbal nipe Kraiss u yijig göl rö löp! 27 Pen nipe Kraiss u auböp u, hon nipe ram minönj gai nibö auöp u ninagbnop; pen bi i nipe ram minönj gai nibö auöp u hon magönhalö ninbun. Anib u, nipe Kraiss u wasö,” gila. *

28-29 Pen Jisas nipe God sabe gep ram raul yan manö hag nöl gi nöp midöm, meg magö dap ranöm haga, “Kale gasi ninbim, kale yip nin aij yabit gimim, gai nibö aunö u ninbim. Pen wasö. Gasi yad ke nöp auagnö. Bi yip hag yuö aunö u, nipe Bi kabö göl, Bi manö ninö nöp hagab. Yad nipe aip midem, yip hag yuö aunö rö, nip ninbin; pen kale nip ninagpim,” a ga. *

30 Anig hagö, nip ud sisi lun a göm ninla u pen nin nipe auaga rö, bi ap nip ud sisi laga. * 31 Pen nibi bi anib gau, nibi bi iru nöp Jisas nan gagep gau ga ninöm hagla, “Kraiss u hain aunab a gipal u, pen nan gagep iru yabit göm, bi anibi gab rö ginim rö lagnab,” a gila. Gasi anibu ninöm kale hagla, “Jisas nipe Kraiss u nöp,” a göm, nip nin udla.

* 7:22-23: Lep 12:3; Jen 17:9-13; Jon 5:8-10,16 * 7:27: Jon 7:41; 9:29 * 7:28-29: Mad 11:27; Jon 8:55 * 7:30: Jon 7:44

Juda bi kub gau, Jisas nip am dauim, a göm, bi rimnap hag yula

³² Pen nibi bi gau Krai manö anibu agamij hageila niñöm, Perisi bi kub gau abe, bi God nip nan sabe gep bi kub gau abe, Jisas nip am ud sisi limim daumim, a göm, God sabe gep ram abad midmidal polisman rimnap hag yula.

³³ Jisas pen haga, “Yad rapin magö ap midem, Bi yip yuö aunö u ado gi arnabin. ³⁴ Yip gai aröp a gimim ulhainabim u pen niñagnabim. Yad arnabin adö u, kale hain gimim rö lagnab,” a ga.
*

³⁵ Anig hageia, Juda bi kub gau kale ke nöp hagla, “Nipe gai arnab, nip niñagnabun? Nipe am Juda nibi bi ju am Grik nibi bi aip midpal gau amöm, nibi bi anib gau kalip manö hag ñöl gi mideinab aka niñön? ³⁶ Pen nipe ai ginig hagöp, ‘Yip gai aröp a gimim ulhainabim u pen niñagnabim. Yad arnabin adö u, kale hain gimim rö lagnab,’ a göp?” ö gila.

God Ana ñig ilam ajöñ rö juöm aunab

³⁷ Juda Ram Bada ñin kub kale anibu, ñin hain, ñin kub yabit u, Jisas uraköm, meg magö dap ranöm haga, “Nibi bi an rugu miprep ginim u, yad apöm ñig niñöl. * ³⁸ Nibi bi yip niñ udnaböl gau, God Manö hagöp rö, ñig kamij middep u an kalip dan nibö ilam juöm aunab,” a ga. * ³⁹ Ñin anibu Jisas umöm uraköm Nap nip araga adö u me, Jisas nipe Ana u nibi bi gau kalip ñaga. Pen ñig ilam juöm aunab manö haga anibu it anigöl midöp:

* **7:34:** Jon 8:21; 13:36 * **7:37:** Lep 23:36; Ais 55:1; Jon 4:14

* **7:38:** Ais 58:11

nibi bi Jisas nip niŋ udnaböl gau, Jisas nipe Ana u kalip ñinab, a göm haga. *

Kale ke ud asik ke ke lila

⁴⁰ Jisas anig hagö, nibi bi iru nöp m+deila anib gau, rimnap manö haga anibu niŋöm hagla, “Bi i, nipe bi God Manö hagep aunab a gun abad m+dm+idun u,” a gila. *

⁴¹ Rimnap hagla, “Wasö, nipe Krais u!” a gila.

Anig hageila, rimnap pen hagla, “Wasö, Jisas nipe Galili nibö; Krais u nipe Galili nibö auagnab!

* ⁴² God Manö u hagöp rö, Krais u, Depid rikö riklö rik dam dapil göm, Krais u Depid daun nipe Bedlehem au yag daunaböl,” a gila. * ⁴³ Jisas manö anibu hageia niŋöm, nibi bi iru m+deila anib gau asik ke ke lila. ⁴⁴ Rimnap nip ud sisi lun dam manö kub hagnig ud arun a gila u pen bi añi ap nip udaga.

Juda bi kub gau Jisas manö haga u niŋ udagla

⁴⁵ Pen God sabe gep ram polisman gau ado gi arlö niŋöl gi, bi God nip nan sabe gep bi kub gau abe, bi Perisi gau abe kalip hagla, “Bi anibu nip niŋön ginig dauagpim?” ö gila.

⁴⁶ Hageila, God sabe gep ram polisman anib gau hagla, “Nibi bi rimnap gau bi anibu manö aij yabıl hagöp rö hagagpal,” a gila. *

⁴⁷ Anig hageila, pen bi Perisi gau pen hagla, “Bi pir alöp anibu, nibi bi rimnap nipe niŋö hagöp a göm niŋbal rö, kale u rö nöp niŋbim ar?

* **7:39:** Jon 16:7; 20:22; Ap 2:4 * **7:40:** Jon 6:14 * **7:41:** Jon 1:46 * **7:42:** Sam 89:3-4; Mai 5:2 * **7:46:** Mak 1:22

48 Hon bi kub bi ap aka bi Perisi bi ap Jisas n̄ip n̄iŋ udagpun. * 49 N̄ibi bi gai i kale lo manö u n̄iŋaƷpal rö, God kal̄ip mulu kal n̄iŋöm Ʒi naj yabił Ʒinab,” a Ʒila.

50 Pen bi kale Nikodimas, bi au nöd siƷön yaŋ amöm, Jisas n̄ip manö riŋnap hag n̄iŋa bi an̄ibu me, kal̄ip haga, * 51 “Hon Juda lo adö u, bi ap n̄ip yiŋariŋ pen ilön ñun Ʒi naj Ʒagnabun; manö kub haguŋ manö ił ap n̄iŋun nöp me, an̄iƷ Ʒinabun,” a Ʒa.

52 An̄iƷ hageia hagla, “Ne u rö nöp Galili n̄ibi rö? God Manö u amƷö li n̄iŋ dammön n̄iŋnabön, bi God manö hagep ap Galili n̄ibi auagnab,” a Ʒila. * 53 An̄iƷ hageila kale ke ram kale arla.

8

N̄ibi amöm bi ap aip udlö

1 Pen Jisas Olip Dum ara. 2 Ruö ram ru dam la n̄iŋöm, kauyaŋ ado Ʒi God sabe Ʒep ram u auö, n̄ibi bi iru nöp apöm n̄ip biŋiƷ ƷiƷabö Ʒeila n̄iŋöm n̄ipe asiƷ miđöm, kal̄ip manö hag ñi miđeia. 3 Jisas an̄iƷ Ʒöl manö hag ñi miđö n̄iŋöl Ʒi, bi lo manö hag ñeb bi Ʒau riŋnap abe, bi Perisi riŋnap abe, kale n̄ibi ap am bi ap aip udaj̄ip, n̄ibi u n̄ip dap n̄ibi bi miđeila amƷö ilö adö au urak ñöm, 4 Jisas n̄ip hagla, “Manö hag ñeb bi. N̄ibi i bi halö u pen bi ap aip udaj̄il n̄iŋun daubun me i. 5 Moŋis lo han̄ip ña u haga, ‘N̄ibi an̄ib Ʒau rö, kabö ju pak liłö umöl,’ a Ʒa. Pen ne n̄ihön hagnabön?” ö Ʒila. * 6 Kale manö piral hagla

* 7:48: Jon 12:42 * 7:50: Jon 3:1-2 * 7:52: Jon 7:41-42

* 8:5: Lep 20:10; Dud 22:22-24

anibu, anig hagno, Jisas nihön hagö, n+p manö kub hagun a göm hagla.

Pen Jisas n+pe ubör y+höj göm, halp+ adö u ñ+magö manö magö r+mnap kal+ kñ r+köl g+ m+deia. ⁷ Pen kale Jisas n+p manö anibu rö hag n+ñöl g+ m+deila, n+pe jöl y+jig göm kal+p haga, “B+ nan si nan naj gagöp ap m+dain+m u, kabö ud n+bi an+bi nöd pakn+m,” a ga. * ⁸ Anig hagöm kauyañ g+yañ göm, m+nöj yañ manö magö r+mnap kal+ kñ r+k m+dö n+ñöl g+, ⁹ b+ Jisas n+p manö kub hagun a g+la an+b gau, Jisas manö haga anibu n+ñöm, b+ majö majö ar+k arla n+ñöm b+ gau magöñhalö añ+ añ+ arö göm ke ke am hakla; Jisas aip n+bi u aip nöp m+dailö. ¹⁰ Jisas n+pe jöl y+jig göm, n+bi an+bu n+p haga, “B+ gau mai? B+ nöp manö kub hagn+m ap m+dagöp ar?” a ga. ¹¹ Hageia, n+bi u haga, “B+ Kub. B+ y+p manö kub hagn+m ap m+dagöp,” a ga. Hageia, Jisas haga, “Yad u rö nöp nöp manö kub hagagnabin. Pen nan si nan naj g+m+dan u hainö gagmön; uri ne aru,” a ga. *

N+bi b+ m+nöj naböj it i m+dpal gau mailö kale me Jisas

¹² Jisas manö ap n+bi b+ gau kal+p kauyañ hagöm haga, “N+bi b+ m+nöj naböj it i m+dpal gau, yad mailö kale m+dpin. N+bi b+ an y+p hain göm ajeinab u, s+bön añ gau rö ajageinab; pör m+dep mailö aij u udöm ajeinab,” a ga. *

* **8:7:** Dud 17:7 * **8:11:** Jon 5:14 * **8:12:** Ais 49:6; Jon 1:4-9; 9:5; 12:46

13 Jisas anig hageia, bi Perisi gau nip pen hagla, “Manö ne ke hag ñiban u, hon niñbun manö anibu udun rö lagöp,” a gila.

14 Anig hageila, Jisas haga, “Manö anibu yad ke hagabin u pen manö niñö hagabin. Pen niñön: yad aubin gau niñem, arnabin gau abe niñem gipin. Pen kale, yad aubin gau niñagmim, arnabin gau abe niñagmim gipim. * 15 Kale manö ud asik göl gi, ‘Adö u gi aij gipim; adö u gi naij gipim,’ a gabim u, niñbi bi mñönö nabön il i gasi niñöm hagnal rö nöp hagabin. Pen yad bi ap nip manö kub hagabin. * 16 Bapi yip yuö aunö u, niñpe yad aip mñdpul rö, yad manö ud asik ginig, niñö nöp hagem manö ud asik ginabin. *

17 Lo manö kale adö u hagnal, ‘Niñbi bi mñhöp manö adö añi nöp hagnabil u me, niñbi bi niñöm hagnaböl, u niñö hagnal, a ginaböl,’ a gipim. *

18 Lo kale hagnal anibu rö, yad aigale bi rö mñdpin u, yad ke manö hadö hagnal; pen Bapi yip yuöp u abe yad aigale bi rö mñdpin manö u hadö hagnal. Manö hol apil manö añi nöp hagnal u me, niñö hagnal a gibep,” a ga. *

19 Anig hageia, nip hagla, “Nap ne mai?” ö gila.

Hageila, Jisas pen haga, “Kale yip niñagpim rö, Bapi yad nip u rö nöp niñagpim. Yip niñbep, Bapi yad u rö nöp niñbep,” a ga.

20 Jisas God sabe gep ram raul, mani kale God nip ñeb dap yubal mñgan u, manö anibu hag ñi

* 8:14: Jon 5:31-32; 7:28 * 8:15: Jon 12:47 * 8:16: Jon 5:30; 8:29 * 8:17: Dud 19:15 * 8:18: 1Jn 5:9

m+deia pen ñin n+pe auaga rö, b+ ap n+p ud s+s+ laga. *

Yad arnabin gau kale aragnabim

²¹ Jisas kal+p kauyan+ haga, “Yad ar+k areinabin; y+p ulhai n+ñnabim u pen kale nan si nan naj göl g+ nöp m+dmim umnabim rö, yad arnabin gau kale aragnabim,” a ga. *

²² An+g hageia, Juda b+ kub gau hagla, “N+pe hagöp, ‘Yad arnabin gau kale aragnabim,’ a göp u, n+hön g+n+g an+g hagöp? N+pe ke al pak l+n+g göm an+g hagöp aka?” g+la.

²³ An+g hagla u pen Jisas kal+p haga, “Kale yan n+bö; yad lan+ n+bö. Kale m+nön+ nabön+ il i n+bö; yad m+nön+ nabön+ il i n+bö wasö. * ²⁴ An+b u n+ñem me hagpin, ‘Kale nan si nan naj göl g+ nöp m+dmim umnabim,’ a g+pin. Pen y+p, Yad M+dpin Rö M+dpin, * n+ñ udageinabim u, nan si nan naj gac halö m+dpim rö m+dmim, umnabim,” a ga.

²⁵ An+g hageia, n+p hag n+ñöm hagla, “Ne an?” ö g+la.

Hageila, Jisas haga, “Yad kalöp pör nöp hag ñabin rö nöp m+dpin. ²⁶ Kalöp manö kub hag g+nam adö u, manö iru nöp m+ödöp. B+ y+p hag yuö aunö u, magöñhalö n+ñ aij göp rö, y+p gas+ ñö n+ñöl g+, yad pen n+bi b+ gau kal+p hag ñabin,” a ga.

* **8:20:** Jon 7:30 * **8:21:** Jon 7:34; 13:33 * **8:23:** Jon 3:31

* **8:24:** God Manö ad+ñ Eksodas u (Eks 3:14) God hib n+pe ke hagöm, Yad M+dpin Rö M+dpin a ga. Pen aui Jisas abe hib n+pe ke hagöm, Yad M+dpin Rö M+dpin a ga. An+b u, Juda n+bi b+ gau r+mnap, manö haga u n+ñöm, Jisas n+p mulu kal+n+ñöm, al pak lun a g+la.

27 Jisas nipe Nap manö hag ña anıbu niıagla rö, kalıp haga, 28 “Bı Ñı nipe niı ud gılan lınabim ñın u, gınab gınab rö niımim ñın añıbu niınabim, Yad Mıdpin Rö Mıdpin me. Yad nan ap ke nöı niıem gagpın; Bap manö yıı hagöp rö nöı hag ñabin u, niınabim. * 29 Bı yıı yuö aunö u, yad aıı mıdöp. Niı aıı göı adö u nöı pör pör gıpin rö, yıı arö gagöp; yad aıı nöı mıdöp,” a ga.

30 Jisas manö anıbu hagö niıöl gı, niıbi bı iru nöı niı Kraıs u a göm, niı udla. 31 Pen Jisas nipe Juda niıbi bı niı Kraıs u a göm niııla anıı gau kalıp haga, “Kale manö yad böı nöı niı udmim, hagpın rö nöı geınabim u me, niıö nöı niıbi bı yad mıdeınabim. 32 Anıg geınabim u, God nipe aıgale Bı rö mıdöp u niımim, nagı wög rö gıpım u arö gımim, mıd aıı gınabim,” a ga.

33 Anıg hageia hagla, “Manö hagpan anıbu niıhön? Hon bac Ebrahim ñı pai nipe mıdpun u, hon niıbi bı rıınnap kalıp nagı wög rö gagpun. Anıı u, hanıı niıhön gınıg, ‘Nagı wög rö gıpım u arö gımim, mıd aıı gınabim,’ a gıpan?” ö gıla. *

34 Hageila, Jisas haga, “Yad kalöp niıö yabıt hagabin, niıbi bı nan si nan naiı gıpal gau, nan si nan naiı gep magö u nöı nagı wög gep niıbi bı rö mıdpal. * 35 Nagı wög gep bı ap, nap nipe ram u pör mıdagnab; hainö bı ke niıbö manı yuöm niı rauö, nap nöd niıbö ram nipe u arö göm, ram ke aramöm nap hain niıbö u niı nagı wög gınab. Pen ñı ap nap ram au kuö nipe pör pör nöı mıdnab. 36 God Ñı nipe kalöp niıbi

* 8:28: Jon 3:14 * 8:33: Mad 3:9 * 8:34: Ro 6:16,20

bi rauöm nagi mïdpim u hubik yueinab u, kale nagi wög gïmïdim u böŋ nöp arö gïmim, mïd aij yabił gïnabim. ³⁷ Kalöp Ebrahim rïkö rïklö rïk dam dapıl göm auö mïdpim u nïŋbin u pen manö hagpin u udagmim, yïp al pak lïnig gabim. ³⁸ Yad Bapi aip mïdem nïŋbin rö kalöp hag ñabin; pen kale, nap kale u manö hagöp adö u nöp gabim,” a ga.

³⁹ Hageia hagla, “Bapi hon me Ebrahim,” a gïla.

Hageila, Jisas haga, “Kale Ebrahim ñï pai nïpe mïdaibep rö, nïpe gïmïdöp rö gïbep. * ⁴⁰ Yad God manö hagöp rö nïŋem, manö nïŋö yabił u kalöp hag ñïbin u pen yïp alnig gabim. Pen kale gïnig gabim anïbu rö, Ebrahim nïpe gaga. ⁴¹ Anïb u, nap kale ke u göp rö, kale ke anïb unbö rö nöp gabim,” a ga.

Anig hageia hagla, “Hanïp bi si udöm rïkagpal; God añï me Bapi hon yabił,” a gïla. *

Seden ñï pai nïpe

⁴² Anig hageila, Jisas pen haga, “ ‘God añï me Bapi hon yabił,’ a gïpim u pen God nïpe Bapi kale mïdböp, yad God nïbö apem, uri aui mïdpin u nïŋmim, yïp mïdmagö libep. Yad gau mïdem, gasi yad ke nïŋem auagnö; God aip mïdul, yïp nïŋebir hag yua, aui aunö. ⁴³ Anïb u, manö yad u nïhön gïnig nïŋ aij gagpimŋ Gïpim anïbu, hon nïŋagun a gïmim gïpim. ⁴⁴ Kale nap kale kïjaki ñï pai nïpe mïdpim u me, nïp aij göp adö u nöp gun a gïmim nïŋbim. Nïpe nöd il göm, nïbi bi gau kalïp al pak lïmïdöp rö, nagi adö nïpe anïbu

* **8:39:** Mad 3:9 * **8:41:** Ais 63:16

anig göl nöp midöp. Gası aij rımnap, gası nıñö rımnap nıñagöp yabı; nıpe manö nıñö rımnap nıñagöp. Manö pıral hagab u, manö yıl nıpe me u. Nıpe pör nöp manö pıral ab; pıral alep ıf u kıkaki me u. * ⁴⁵ Pen yad kalöp manö nıñö nöp hagabin u me, kale nıñmim udagpim. ⁴⁶ Pen yad gıpin u nıñmim, adö u nan si nan naij gıpan, a gımim hagmim rö lagöp. Anıb u, yad manö nıñö nöp hagpin u nıñmim, kale nıñön gıñıg manö yad nıñ udagpim? * ⁴⁷ Nıbi bı God pıg midpal gau, manö nıpe u udpal. Pen kale nıp pıg midagpim rö, manö nıpe u udagpim,” a ga. *

Ebrahim hainö yag daula, yad nöd midpin, a ga

⁴⁸ Juda bı kub gau Jisas nıp hagla, “Ne bı Sameria nıbö, nöp kıkaki aban alöp, a gıpun u, nıñö hagpun aka?” gıla. *

⁴⁹ Hageila, Jisas haga, “Yıp kıkaki aban alagöp. Yad Bapi hib nıpe u hagnö adö arab pen kale hib yad u hagpe au gıyan ap lugab. ⁵⁰ Hib yad u ke hagnö adö arnım a gı gası u nıñagpin; pen God nıpe nıbi bı nıñön nıñön gıjal nıñ aij göp u, nıbi bı hib yad haglö adö aran a gı gası u nıñöb. ⁵¹ Kalöp nıñö hagabin, nıbi bı an manö yad u nıñöm, hagpin rö gıñab u, nıpe umagnab; nıpe pör nöp pör nöp kamıñ mideinab,” a ga. *

⁵² Jisas anıg hageia, kale hagla, “Ne manö hagpan anıbu nıñun nıñbun, nöp kıkaki aban alöp hagabön. Ebrahim abe, bı God manö hagep

* **8:44:** 1Jn 3:8 * **8:46:** 2Ko 5:21; 1Pi 2:22 * **8:47:** 1Jn 4:6

* **8:48:** Mak 3:21-22 * **8:51:** Jon 5:24

gau magöŋhalö abe umla, pen ne n̄hön ḡmön hagpan, ‘N̄ibi b̄i an manö yad u n̄iŋöm, hagpin rö ḡinab u, umagnab; n̄ipe pör nöp pör nöp kam̄iŋ m̄ideinab,’ a ḡipan? ⁵³ Bac hon Ebrahim abe, b̄i God manö hagep gau magöŋhalö abe umla rö, b̄i an̄ib gau b̄i pro, yad b̄i kub a ḡi gasi u n̄iŋban aka?” ḡila.

⁵⁴ Hageila, Jisas haga, “Hib yad ke hagnö adö arböp, nan ȳhar̄iŋ rö l̄iböp. Pen b̄i hib yad hagö adö arab b̄i an̄ibu Bapi yad. Kale b̄i añi an̄ibu nöp n̄ip, God hon, a ḡipim. ⁵⁵ God hon, a ḡipim u pen n̄ip n̄iŋagpim; pen yad n̄ip n̄iŋbin. ‘N̄ip n̄iŋagpin,’ a ḡibnep, kale manö piral hagpin rö hagnep. An̄ib u, yad n̄ip n̄iŋbin u me, manö hagöp rö ḡipin. ⁵⁶ God hadame nöp nap Ebrahim n̄ip hagöm, yad Jisas m̄ñi apem m̄dpin ñ̄in i nöp hagöm, ‘Ñ̄in hain u aunab,’ a ga. Pen nap Ebrahim God manö haga u n̄iŋöm, manö an̄ibu God n̄iŋö hagöp, a göm, gasi halö m̄döm ñ̄iñ̄i löl ḡi m̄ideia; ñ̄in an̄ibu n̄iŋöm m̄ñ m̄ñ ga,” a ga.

⁵⁷ An̄ig hageia, Juda b̄i gau hagla, “M̄i ne ñ̄in juöl m̄höp ado ḡi da unbö s̄idun̄ laŋ rö m̄dagpan u pen ne n̄hön ḡmön, Ebrahim hadame dagol gau ga u n̄iŋnö, a ḡipan?” ö ḡila.

⁵⁸ Hageila, Jisas kalip haga, “Kalöp n̄iŋö yabiŋ hagabin, Ebrahim n̄ip yag dauagep adö u, Yad M̄dpin,” a ga. *

⁵⁹ Jisas an̄ig hageia, n̄ip kabö ju al pak l̄in̄ig geila, pen God sabe gep ram raul m̄ideia u hil ḡi löm hōŋ amöm ara.

* **8:58:** Jon 1:1

9

Bì ap yag daula ñin u nöp amgö we ga, Jisas gö amgö ñil nija

¹ Pen Jisas bì nipe gau aip amöl gi nija, bì yag daula ñin u nöp amgö we ga ap mideia. ² Jisas bì nipe gau bì anibu nija Jisas nip hagla, “Manö hag ñeb bì. Bì an nan si nan naj gajip, bì anibi yag daula ñin u amgö nipe u we ga? Nipe ke aka nime nap gajil göp?” ö gila. *

³ Hageila, Jisas haga, “Amgö nipe we ga u, nipe ke aka nime nap nan si nan naj gajil gagöp. Pen amgö nipe we ga u, nibi bì gau God nipe Bì klö unbö ke a göm nija aij gila a göm ga. * ⁴ Mñi sidö a magö i, Bì yip yuö aunö u, wög nip u gun. Sib ginig gab nija hon wög gun rö lagnab. ⁵ Yad minön nabön il i midpin magö i, nibi bì minön nabön il i midpal gau mailö kale u yad midpin,” a ga. *

⁶ Jisas manö anibu hagöm, minön yan kiñu alöm, gö kitip lö, udöm bì amgö we ga u nip amgö nipe au löm, * ⁷ haga, “Siloam wanö ammön, amgö ne u ñig limön,” a ga. Anig göm hag yuö, am ñig löm, amgö u ñil nija, ram nipe ara. Siloam manö il u “Yuö Ara” a gipal.

⁸ Pen nibi bì ram yam nipe aip jim ñöl gau abe, nöd nipe nan asib gimidöp nijmidal nibi bì gau abe hagla, “Bì i, bì au asik midöl gi, nan asib gimidöp u rö löp,” a gila. ⁹ Hageila, rimnap hagla, “Yau me, bì anibu nöp,” a gila. Rimnap

* **9:2:** Esi 18:20; Luk 13:2,4 * **9:3:** Jon 11:4 * **9:5:** Mad 5:14; Jon 8:12 * **9:6:** Mak 8:23

pen hagla, “Wasö. Bî anîbu rö löp u pen bî i bî ke nîbö,” a gîla. Anîg hageila, bî anîbu nîpe ke haga, “Yad me bî anîbu,” a ga. ¹⁰ Hageia, nîp hagla, “Amgö nöp u aige göm kamîŋ löp?” ö gîla. ¹¹ Hageila haga, “Bî Jisas a gîpal u, mînön yan kiñu alöm, gö kîtîp lö, udöm amgö yad u löm hagöp, ‘Siloam wanö ammön, amgö ne u ñîg limön,’ a gö, am amgö yad u ñîg lem, adîŋ amgö ñîl nîŋbin,” a ga. ¹² Hageia hagla, “Bî anîbu mîñi gai?” ö gîla. Hageila haga, “Yad nîŋagpin,” a ga.

Bî Perisi gau, “Bî amgö we ga u aige göm kamîŋ löp?” ö gîla

¹³⁻¹⁴ Pen Jisas gö amgö ñîl nîŋa bî anîbu, Juda kai God nîp sabe gep ñîn kale u anîg ga u me, nîbi bî rîmnap bî anîbu nîp dam bî Perisi mîdeila au aula. ¹⁵ Bî Perisi bî anîbu nîp hagla, “Ne aigöl gîmön amgö ñîl nîŋban?” ö gîla. Hageila haga, “Jisas mînön kîtîp ap udöm, amgö yad u lajîp, yad am amgö yad u ñîg lem, uri amgö ñîl nîŋbin,” a ga.

¹⁶ Anîg hageia, bî Perisi rîmnap hagla, “God nîp sabe gep ñîn u anîg ga rö, nîpe God nîp sabe gep ñîn lo u rîb jua. Anîb u, hon nîŋbun, God nîp yuö auagöp,” a gîla. Anîg hageila, bî kale rîmnap pen hagla, “Bî nan si nan naij gep ap mîdaiböp, nîpe aigöl göm nan gagep anîbu gîböp?” ö gîla. Anîg hagöm kale ke nöp asîk ke ke lîla. ¹⁷ Bî Perisi gau, bî anîbu nîp kauyan hag nîŋöm hagla, “‘Bî amgö yad gö amgö ñîl nîŋbin,’ a gîpan u, ne bî anîbu bî nîhön, a gî gasî nîŋban?” ö gîla. Hageila haga,

“Yad niḡbin niḡpe bi God manö hagep bi ap,” a ga.
*

18 Pen Juda bi kub gau, bi amgö we ga kamiḡ la manö aniḡbu udagöm, niḡme nap hanḡp auḡl, a giḡlö, ber miḡhau aueilö, 19 hagla, “Ñi i ñi kale aka?” giḡla. Hageila haglö, “Yau, ñi u ñi hol,” a giḡlö. Hageilö hagla, “Kale niḡp amgö we halö yag daulö aka?” giḡla. Hageila haglö, “Yau, niḡp amgö we halö yag daulo,” a giḡlö. Aniḡ hageilö hagla, “Aniḡ u, uri aigöl göm amgö ñiḡl niḡḡab?” ö giḡla.

20-23 Hageila, kale ber pen hadö niḡḡlö, Juda bi kub aniḡb gau nöd manö klö adö ap hagöm hagla, “Niḡbi bi an an Jisas niḡpe Kraiḡ u a göm waiö hagnaböl gau, Juda magum gep ram aniḡbu kauyaḡ auagnaböl,” a giḡla. Manö hagla aniḡbu hadö niḡḡmil me, piḡriḡkmil, haglö, “Ñi u, ñi hol miḡdöp u, niḡḡbul; ñi hol aniḡbu amgö we halö yag daulo u abe niḡḡbul; pen miḡñi aigöl göm amgö ñiḡl niḡḡab u niḡḡagpul; bi an niḡpe gaiḡp amgö niḡḡab u abe hol niḡḡagpul. Pen niḡpe ñiḡ pro wasö; niḡpe ke hag niḡḡeinabim u, hagnab,” a giḡlö.

24 Aniḡ hagailö, bi kub gau bi aniḡbu niḡp kauyaḡ wiñ allö aueia hagla, “Nöp kamiḡ löp aniḡbu, God amgö ilö niḡpe u manö niḡḡö nöp hag. Hon niḡḡbun, bi hagajun u, bi aniḡbu bi nan si nan naiḡ gep bi ap,” a giḡla.

25 Aniḡ hageila, bi aniḡbu pen haga, “Niḡpe bi nan si nan naiḡ gep bi ap aka wasö, yad niḡḡagpin. Yad nan aḡi ap nöp niḡḡbin. Nöd amgö we giḡ miḡdainö pen miḡñi amgö ñiḡl niḡḡbin,” a ga.

* 9:17: Jon 4:19

²⁶ Hageia hagla, “Nöp aigege göm gaj+p, amgö n+ñban?” ö g+la.

²⁷ Hageila haga, “Yad kalöp m+idö nöp hag ñ+bin u pen kale manö yad u udagpim. N+hön g+in+g manö m+idö nöp hagaj+n manö u kauyañ hag a g+mim hagabim? Kale ke u rö nöp b+ n+pe ap m+idun a g+mim hag n+ñabim aka?” ga.

²⁸ An+g hageia, n+p mulu kal n+ñöm, n+p manö naj hagöm hagla, “Hon Mos+s b+ n+pe me, pen ne b+ y+har+ñ u b+ n+pe ap! ²⁹ God Mos+s n+p manö hag ñö hagn+idöp u n+ñbun, pen b+ i gai n+bö auöp u n+ñagpun!” a g+la.

³⁰ Hageila haga, “Ake! B+ game! N+pe amgö y+p u gö kam+ñ löp, pen n+pe gai n+bö u kale n+ñagpim me! ³¹ Pen hon n+ñbun, nan si nan naj göl g+, God n+p sabe gaiöl u, n+pe manö kale udagnab; n+bi b+ God n+p n+ñ udöm, manö hagöp rö göl g+, n+p sabe gaiöl u, n+pe manö kale n+ñnab. * ³² M+inöñ naböñ g+ la ñ+n u r+köl, m+id dap m+ñi m+idpun ñ+n i, n+bi b+ amgö we halö yag daula ap gö kam+ñ laga. ³³ B+ an+bu God yuö auagböp, n+pe nan ap g+n+m rö lagböp,” a ga.

³⁴ An+g hageia, kale pen hagla, “Name nöp yag daua ñ+n u, b+ nan si nan naj gep u yag daula pen ne han+p manö hag ñ+n+g gabön ar? An+g hagnön, Juda magum gep ram i kauyañ auagnabön,” a göm, n+p ud mamö g+ dam höñ yan yula. *

N+bi b+ Jisas n+p n+ñ udagpal gau, amgö we rö m+idpal

* **9:31:** Sam 34:15 * **9:34:** Sam 51:5

³⁵ Pen bi anıbu nıp ud höŋ yula, Jisas manö anıbu niŋöm, am nıp ulhai niŋöm haga, “Ne Bi Ñi nıpe nıp niŋ udpan?” ö ga.

³⁶ Hageia haga, “Bi Ñi nıpe bi an? Bi anıbu me u, a gö, yad nıp niŋ udnam,” a ga.

³⁷ Anıg hageia, Jisas haga, “Bi anıbu mıdö nöp niŋban. Me ne aip manö hagabul i,” a ga.

³⁸ Anıg hageia, bi anıbu Jisas mıdeia iŋ au kugom yımöm haga, “Bi Kub! Yad nöp niŋ udabin,” a ga. ³⁹ Hageia, Jisas haga, “Yad mınöŋ naböŋ iŋ i aubin u, niŋi bi mınöŋ naböŋ iŋ i mıdpal gau kalıp niŋme lıniŋ aubin. Niŋi bi amgö we ga gau mailö apöm niŋnaböl; pen niŋi bi hon hadö niŋ aij gıpun a göm, mailö arö göm, sıb yaŋ aramöm niŋagnaböl.

⁴⁰ Anıg hageia, bi Perisi söl anıb au mıdeila rımnap, manö anıbu niŋöm hagla, “Anıg hagpan u, hon abe amgö we göp, a gımön hagabön ar?” a gıla. *

⁴¹ Hageila, Jisas haga, “Kale amgö we mıdaibep rö, nan si nan naij gıpim u manö kub udagbep; pen niŋ aij gıpun, a gıpim u me, kale gac halö mıdmim manö kub udnabim,” a ga.

10

Kaj Sipsip Mukep Bi Aij u

¹ Jisas manö ap hod rıköm haga, “Yad kalöp niŋö yabiŋ hagabin, kaj sipsip mıdpal waryö raul u arniŋ, ajöŋ iŋ yijig göl mıgan u mıdö niŋöl gi, yiŋharıŋ ramö au raŋa göm arnaböl gau, kale nan si udep niŋi bi. ² Bi sipsip mukep u, yiŋharıŋ ramö

* **9:40:** Mad 15:14

u rala göm aragnab; ajön it yijig göl migan u nöp amöm, waryö raul migan yan arnab.

³ “Pen bi sipsip mukep u amjakö, bi ajön it abad midöp u nip niñ aij ginab rö, adan u hi+knab. Pen sipsip gau u rö nöp, bi an+bu maj migan nip u niñnaböl rö, sipsip nipe ke gau hib ñöl gi pañ+d höñ arnab. ⁴ Sipsip nipe pañ+d höñ aramöm, nipe nöd gö niñöl gi, kale maj migan nipe u niñnaböl rö, nip hain ginaböl. ⁵ Pen bi ke ni+bö ap ap hagö, nip hain gagnaböl; maj migan nipe niñagnaböl rö, pirik arnaböl,” a ga. ⁶ Jisas anigöl manö hod riköm haga pen manö hagab adö u a göm rik niñagla.

Jisas nipe Sipsip Mukep Bi Aij u

⁷ Jisas manö rik niñagla rö, nipe kauyan haga, “Yad kalöp niñö yabiñ hagabin, yad ke sipsip gau ajön arep midpin. ⁸ Pen, ‘Hon kaj sipsip mukep bi,’ a göm, nöd aula bi gau, kale magöñhalö nan si udep bi midmidal. Sipsip gau manö kale u niñagmidal. * ⁹ Pen yad ke sipsip gau ajön arep rö midpin. Ni+bi bi yip apöm waryö raul migan arnaböl gau, kam+ñ nöp mideinaböl. Ajön amil apil göl gi, nan uñan uñan niñnaböl. ¹⁰ Bi si udep gau, nan si udnig, wip alnig, gi naj ginig nöp aubal. Pen yad aunö u, kalöp ginö, kale kam+ñ pör middep magö an+bu udmim, kam+ñ mid aij gep adö u nöp midpe arañ a gem aunö.

¹¹ “Yad Sipsip Mukep Bi Aij. Sipsip Mukep Bi Aij u, kaj sipsip gau a göm umnab. * ¹² Bi au mani udnig kaj sipsip abad mideinab u, bi kaj

* **10:8:** Jer 23:1-2; Esi 34:2-3 * **10:11:** Sam 23:1; Rep 7:17

sipsip mukep yijig göl wasö; sipsip gau sipsip nipe wasö u me, kain hauł gau auaiöl u niñöm piñiñ gi arnab. Anib u me, kain hauł anib gau sipsip gau kalip yu gi dam ke gau gau yunaböl. *

¹³ Bi anibu mani udnig kaj sipsip abad midöm, sipsip gau kalip gasi niñagnab u me, piñiñ gi arnab.

¹⁴⁻¹⁵ “Yad Sipsip Mukep Bi Aij. Bapi hol apil pen pen niñ aij gipul rö, yad sipsip gau aip pen pen niñ aij gipun. Anib u, yad kalip a gem umnabin.

* ¹⁶ Sipsip waryö raul migani midpal nöp wasö, sipsip rimnap halö midpal. Sipsip anib gau u rö nöp udnabin. Kale u rö nöp manö yad u niñnaböl. Sipsip raul migani añi ap magum gi midöm, bi mukep kale añi ap nöp midöm ginab. *

¹⁷ “Yad kalip nan a gem umem uraknabin rö, Bapi yip midmagö löp. * ¹⁸ Niñi bi rimnap gasi kale niñöm gilö umagnabin; yad ke umnam a gem umnabin. Yad ke umnam a gem umnabin; yad ke uraknam a gem uraknabin. Anib u, Bapi yad, ne unbö gimön a ga manö nipe u udem, haga rö nöp ginabin,” a ga.

¹⁹ Jisas manö anibu hagö, Juda kai kauyañ asik böñ u ke, böñ u ke löm, ²⁰ rimnap hagla, “Nipe kijaki abañ alö, manö piral hagab u, niñhön ginig manö nipe u niñabim?” ö gila.

²¹ Anig hageila, rimnap pen hagla, “Nipe kijaki abañ alböp u, anig hag aij gagböp. Pen kijaki abañ alö, aigöl göm niñi bi amgö we ga gau gö kauyañ niñblap?” ö gila.

* **10:12:** Ap 20:29 * **10:14-15:** Mad 11:27; 1Jn 3:16 * **10:16:**

Ais 56:8; Esi 34:23 * **10:17:** Plp 2:8-9

²² Pen hainö Juda nibi bi, God sabe gep ram uł aij m+đöp u miñ m+ñ gep ñ+n kub u miñi, a göm, Jerusalem am magum gıla. Pen ñ+n kub anıbu, ram y+gön ñ+n u me, ²³ Jisas nıpe God sabe gep ram höñ adö “Solomon Ram Bada” a g+mıdal u ajeia nıñöl gi, ²⁴ Juda nibi bi gau Jisas m+deia au apöm hagla, “Hanıp gö pör nöp abad m+dagaiun; ne Kraıs u m+đaimön u, waiö hagö nıñun,” a gıla.

²⁵ Hageila, Jisas haga, “Yad kalöp hadö hagnö pen manö yad u manö nıñö a g+mim nıñ udagpe. Bapi yad klö nıpe udem nan gagep gau gıpin u nıñmim, manö yad u manö nıñö a g+mim nıñ udbep. ²⁶ Pen sipsip yad m+dagpim rö, manö yad u manö nıñö a g+mim nıñ udagpe. ²⁷ Sipsip yad gau manö yad hagabin nıñbal; yad kalıp nıñbin nıñöm kale yıp hain gıpal. ²⁸ Yıp hain gıpal gau, kalıp kamıñ pör m+dep magö u ñabin u me, kale umagnaböl. Ñ+magö adö yad m+đpal rö, nibi bi r+mnap apöm kalıp tıp gi ud aröl rö lagöp. * ²⁹ Bapi yad kalıp ud yıp ñöb u, nıpe Bi klö unbö ke yabıt m+đöp me. Ñ+magö adö nıpe m+đpal rö, nibi bi r+mnap apöm kalıp tıp gi ud aröl rö lagöp. ³⁰ Bapi ke, yad ke, wasö; hol apıl añı yabıt m+đpul,” a ga.

³¹ Jisas anıg hageia, Juda kai nıp kauyan kabö ju paknıg geila. ³² Anıg geila, Jisas kalıp pen haga, “Bapi yıp hagö, kale m+daibe nıñöl gi, nan aij ke ke iru nöp g+nö. Pen nan aij g+nö anıb gau, adö mai gi naij g+nö nıñmim, yıp al pak l+nıg gabim?” ö ga.

* **10:28:** Jon 3:16; 6:39

³³ Hageia hagla, “Nan aij adö anib gau niñun, nöp al pak linig gagabun; ne bi yabiñ pen, yad God rö midpin, a gımön, God hib nıpe dap lug gıpan u me, nape al pak linig gabun,” a gıla. *

³⁴ Anig hageila, Jisas haga, “Lo kale ke adıñ ap kalı kññ riköm hagla, ‘God nıpe haga, “Kale ke god rö midpim,” a ga,’ a gıla. * ³⁵ God Manö u manö ap pıral hagagnab; pör nöp pör nöp niñö nöp mideınab. God nıpe nıbi bi yıharıñ gau manö hagajın anıbi ñöm, ‘Kale god rö midpim,’ a ga. ³⁶ Pen yad, yad mınöñ naböñ il i aubin u, Bapi yıp wög nıpe hag löm hag yuö aubin. Pen yad God Ñı nıpe midpin a gınö manö anıbu niñmim, kale niñön gınig, God hib nıpe hag pro gab, a gımim, yıp al pak linig gabim? ³⁷ Yad God wög nıpe geınabin u, manö yad niñ udmim. Wasö u, wasö. ³⁸ Pen manö yad niñ udagun, a gınabim u, yad nan gagep rö gıpin gau niñmim, niñ udmim. Kale anig göl niñ udmim me, yad Bapi aip midpin Bapi yad aip midöp u niñnabim,” a ga. *

³⁹ Jisas nıp kauyañ ud sısi lun a gıla u pen agamıj hil gı löm ara. ⁴⁰ Jisas anig hil gı amöm, kauyañ ñig Jodan juöm böñ lödañ amöm, Jon nöd midöm nıbi bi ñig pak ñımidöp ram mınöñ riğon gau am mideia. * ⁴¹ Nıbi bi iru nöp mideia u apöm hagla, “Jon nan gagep rö rımnap gagmidöp, pen nıpe bi i nıp a göm, manö niñön niñön hagmidöp u, magöñhalö manö niñö nöp hagmidöp,” a gıla. ⁴² Anig hagöm, nıbi bi mıgan anıbu mideila gau iru nöp Jisas nıp niñ udla.

* **10:33:** Lep 24:16 * **10:34:** Sam 82:6 * **10:38:** Jon 14:10-11

* **10:40:** Jon 1:28

11

Lasaras uma

¹ Ram r̄iḡ aglō Bedani n̄bō b̄i ap nan ga; hib n̄pe u Lasaras. B̄i an̄bu, n̄ñ̄in n̄pe m̄hōp m̄dm̄dil; ap Maria, ap Mada. * ² Maria me, Jisas n̄p ma k̄id n̄pe u wel hoḡ ḡi ñ̄om, umagō n̄pe ud ḡk ḡi yua n̄bi an̄bu. N̄mam n̄pe Lasaras nan ga. * ³ Lasaras n̄ñ̄in m̄hau Jisas n̄p manō b̄ig yumil haglō, “B̄i Kub! B̄i m̄dmagō ne u nan göp,” a ḡlō.

⁴ Pen Jisas manō hag yulō an̄bu n̄ḡōm haga, “N̄pe nan göp pen b̄oḡ n̄p umagnab. Pen God n̄pe ke n̄ḡōb rō, n̄pe klō ke n̄pe gö, n̄bi b̄i gau God hib n̄pe u abe, God Ñ̄i hib n̄pe u abe haglō adō arnab, a göm ga,” a ga. *

⁵ Jisas n̄pe Mada, n̄ñ̄in n̄pe Maria, n̄mam kale Lasaras kal̄p yam m̄dmagō l̄m̄idöp. ⁶ Pen Lasaras nan ga manō an̄bu n̄ḡōm, Jisas n̄p n̄ḡn̄ig ȳḡid araga; ram m̄nōḡ m̄deia au ñ̄in m̄hōp halō m̄deia. ⁷ Ñ̄in m̄hōp lugō, b̄i n̄pe gau kal̄p haga, “Ram m̄nōḡ Judia ado ḡi arun,” a ga. ⁸ An̄ḡ hageia, b̄i n̄pe gau hagla, “Manō hag ñ̄eb b̄i. Rol magō u n̄p, b̄i Juda gau n̄p kabō ju pakn̄ig geila u pen ne kuōyaḡ ram m̄nōḡ an̄bu ado ḡi arn̄ig gabōn aka?” ḡila.

⁹ Hageila, Jisas haga, “Kale n̄ḡbim, ñ̄in añ̄i ap, aua unbō m̄ḡan laḡ n̄p m̄döp. N̄bi b̄i mailō halō ajeinaböl gau, m̄nōḡ nabōḡ mailō an̄bu mailō ñ̄ō, nan r̄imnap kalpe li ludō arō ap lug pakagnaböl. ¹⁰ Pen n̄bi b̄i s̄bōn yaḡ ajeinaböl

* **11:1:** Luk 10:38-39 * **11:2:** Jon 12:3 * **11:4:** Jon 9:3

gau, mailö kale mîdagö, nan rîmnap kalpe li ludö arö ap lug paknaböl,” a ga.

¹¹ Jisas anîg hagöm, manö ap halö kalîp hagöm haga, “Bî nîneb hon Lasaras hon hanab; pen yad amem nîp hagnö urak aunab,” a ga.

¹² Hageia, bî nîpe gau pen hagla, “Bî Kub. Nîpe hanab a gîpan rö, kamîñ lî nab,” a gîla. ¹³ Jisas nîpe Lasaras hadö umöb u nîñöm, “Lasaras hon hanab,” a ga. Pen bî nîpe gau Jisas manö nîpe nîñöm, Lasaras yîharîñ hon hanab a gî gasî nîñla. ¹⁴ Bî nîpe gau nîñagep adö mîdeila nîñöm Jisas kalîp waiö hagöm haga, “Lasaras hadö umöb. ¹⁵ Pen yad Lasaras aip mîdagainö umöb u, kalöp nan a gem mîñ mîñ gîpin. Anîg göp u me, kale manö yad nîñ udmim rö löp. Pen Lasaras mîdöp au arun,” a ga.

¹⁶ Hageia, Domas Didimas nîpe Jisas bî nîpe rîmnap gau kalîp haga, “Hon magöñhalö manö hag ñeb bî hon aip ram mîñöñ Judia arno, nîp al pak löm, hanîp abe al pak löl,” a ga. *

Jisas Mada Maria añîl mîhau kalîp manö haga

¹⁷ Pen kale ram rîñg aglö Bedani amjakeila, nîbi bî gau Jisas nîp hagla, “Lasaras uma rîgöl gîno, ñîñ mîhau mîhau padiöp,” a gîla. ¹⁸ Pen ram rîñg aglö Bedani anîbu, Jerusalem söl au, kilomida unbö mîhau nîganñ rö nöp mîdmîdöp rö me, ¹⁹ Lasaras umö, Juda nîbi bî iru nöp apöm, Mada Maria añîl mîhau mög nîñöm mîñöñ magö gî mîdeila. ²⁰ Pen Jisas auab, a gîlö, Mada nîñöm, nîñîñ Maria nîp ram u arö göm, am Jisas nîp

* **11:16:** Mak 14:31

nin̄nig ara. ²¹ Mada nipe am Jisas n̄p nin̄öm haga, “B̄i Kub. Ne i m̄daibnap, mam yad Lasaras umagbö. ²² Pen yad nin̄bin, m̄ñi God n̄p nan nin̄ön hag nin̄einabön, hagnabön rö ginab,” a ga.

²³ Hageia, Jisas haga, “Namam kuöyan uraknab,” a ga. ²⁴ Hageia, Mada haga, “Yad nin̄bin manö kub hagep ñ+n u uraknab,” a ga. * ²⁵ Hageia, Jisas haga, “Yad ke ginö n̄bi b̄i uraknaböl; yad ke ginö n̄bi b̄i kam̄n̄ m̄deinaböl. N̄bi b̄i ȳp nin̄ udöm umnaböl gau, kam̄n̄ m̄deinaböl. ²⁶ N̄bi b̄i kam̄n̄ m̄döm ȳp nin̄ udnaböl gau, umagnaböl; pör nöp pör nöp kam̄n̄ m̄deinaböl. Manö hagabin an̄bi nin̄ udpan aka?” ga.

²⁷ Jisas an̄ig hageia, Mada haga, “B̄i Kub. Yaue, yad nin̄bin, ne me Kraiss u, God Ñ̄i nipe m̄nön naböj i aunab, a gin̄m̄dal u nöp,” a ga. *

²⁸ Mada manö an̄bu hagöm, ram ado gi amöm, nin̄in̄ nipe Maria n̄p rim̄id il gau mumug riköm haga, “Manö hag ñeb b̄i hadö auub; nöp mai a göm hag nin̄ab,” a ga. ²⁹ Maria manö an̄bu nin̄öm ȳn̄id uraköm, Jisas n̄p nin̄n̄ig ara. ³⁰ Pen Jisas ram rik̄ig aglō Bedani hadö auaga; Mada n̄p nin̄a m̄gan an̄b̄ au nöp m̄deia. ³¹ Maria nipe an̄ig ȳn̄id arö, Juda n̄bi b̄i n̄p aip ram raul m̄deila gau hag nin̄la e, wip rik̄öl dan̄ m̄t̄ön gin̄ig arab, a göm, arö nin̄öl gi hain arla.

³² Maria am Jisas n̄p nin̄öm, m̄deia ma il au maben ȳmöm haga, “B̄i Kub, ne aui m̄daibnap, mam yad umagbö!” a ga.

* **11:24:** Jon 6:40 * **11:27:** Jon 6:69

³³ Pen Maria abe, Juda nibi bi nipe aip aula gau abe mitön geila u niñöm, Jisas gasi hibur midmagö nipe mög kub yabił ga. ³⁴ Anig gö, Jisas haga, “Nip rigöl gipim gai?” ö ga.

Hageia hagla, “Auö am niñun,” a gila.

³⁵ Jisas amgö ñig luga. ³⁶ Jisas amgö ñig lugeia u niñöm, Juda nibi bi gau niñöm hagla, “Niñim! Lasaras nip midmagö yabił löp!” a gila.

³⁷ Rimnap pen hagla, “Nipe bi amgö we ga u nip gö amgö ñil niña rö, niñön ginig nan bi anibi nip ga u gö kaminj laga?” ö gila. *

Jisas Lasaras nip gö, uraka

³⁸ Pen Jisas kuöyan gasi hibur midmagö nipe mög kub yabił niñöm, Lasaras nip rigöl gila migan u amjaka. Wip rigöl gila anibu, kabö migan ap rigöl gila; pen kabö kub ap ud ajön pił gilo mideia. ³⁹ Pen Jisas bi gau haga, “Kabö u ud yuim,” a ga.

Jisas anig hageia, bi Lasaras uma anibu niñin nipe Mada haga, “Bi Kub, wip u umö rigöl gino, ñin mihau mihau padiöp u, hañj naij yabił aunab,” a ga.

⁴⁰ Hageia, Jisas pen haga, “Nöp niñön hagajin? Nöp hagpin, ‘Yip niñ ud midmön me, God klö nipe ke niñnabön,’ a gipin,” a ga.

⁴¹ Anig hageia, kabö u ud yulö, Jisas gilan gi niñöm haga, “Bapi, yad nöp hag niñnö yip niñban u, nöp aij a gabin. ⁴² Yad nöp hag niñnö yip pör niñban u hadö niñbin, pen manö hagabin anibi, nibi bi aui urak midpal gai, ne nöp yip yuö aunö u niñ udöl, a gem hagabin,” a ga.

* **11:37:** Jon 9:6

⁴³ Jisas anig hagöm, meg migan dap ranöm haga, “Lasaras, ne höj aui au!” a ga. ⁴⁴ Hageia, wañj ñ+n ma níp wam wam haluöm, nabıc maj migan wañj wam wam göm, dam rıgöl gıla wañj gau, anig göl mıdö nıñöl gi, wip he mılö u urak wañj halö wam wam göm höj aua. Auö, Jisas bı gau kalıp haga, “Wañj nıp wam halubim gau hubık yube aran,” a ga. Hageia, haga rö gıla.

Jisas nıp alun a göm gası u nıñla
(*Mad 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2*)

⁴⁵ Juda nıbi bı Maria nıp nıñnig aua anıb gau, Jisas Lasaras nıp gö uraka u nıñöm, nıbi bı iru nöp Jisas nıpe Kraıs u a göm, nıp nıñ udla. *

⁴⁶ Pen rımnap ado gi bı Perisi mıdeila au amöm, Jisas ga anıbu kalıp hag ñıla. * ⁴⁷ Hag ñeila, bı Perisi gau abe, bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, kale Juda Kansol manö ud asık lımıdal bı kub gau kalıp wıñ allö, am magum geila, kalıp hagla, “Bı anıbu nan gagep iru nöp gab u, hon nıñhön gınabun? ⁴⁸ Hon nıñjun arö gıno, nıpe anıbu nöp gö arö, nıbi bı magöñhalö nıp nıñ udöm, kiñ kub hon a geınaböl u, Rom bı kub gau apöm, God sabe gep ram hon u gi naij göm, hanıp Juda nıbi bı gi naij göm, gınaböl,” a gıla.

⁴⁹ Pen mı anıbu nöp, bı ap nıp hag lılö, nıpe bı God nıp nan sabe gep bı kub yabıl u mıdeia. Bı anıbu hib nıpe Kaiapas. Nıpe magum geila an u manö hagöm haga, “Kalöp gası lagöp. ⁵⁰Yad kalöp hagabin, bı añı ap umö hon magöñhalö kamıñ arnabun u aij; hon magöñhalö umnabun u naij,” a ga.

* 11:45: Jon 7:31 * 11:46: Luk 16:31

51 Kaiapas nipe manö haga anibu, nipe ke hagaga; nipe bi God nip nan sabe gep bi kub yabiŋ mi anibu mideia rö, nipe nan nihöni höni hainö ginab gau gasi niñöm, Jisas nipe Juda nibi bi gau kalip a göm umnab, a ga. 52 Pen Juda kai kalip nöp wasö; nibi bi God niñi pai nipe udnig gab gau magöñhalö ud jim niñöm lö, iŋ nipe ani yabiŋ mideinabol, a göm umnab, a ga. *

53 Anib u, niñi anibu iŋ göm, Juda bi kub anib gau Jisas nip aige gun alun, a göm, pör nöp manö anibu nöp hag amil apil gi mideila. *

54 Juda bi kub gau Jisas nip alnig geila u niñöm, Jisas nipe ram minöñ kale ram minöñ Judia waiö ajagmidöp; nipe bi nipe gau aip ram minöñ Judia au ju am Epraim daun amjaköm, minöñ naböñ kabö nöp midmidöp goŋ au midmidal.

55 Pen Juda kai Pasopa niñi kub kale u söŋ söŋ ga niñöm, nibi bi iru nöp ram minöñ kale ke gau arö göm, hon God amgö ilö nibi bi ut aij midun, Pasopa nan niñun, a göm, wög adö kale hadame gau gimidal rö ginig Jerusalem arla.

56 Kale Jerusalem apjaköm, Jisas nip uthai niñ mideila. Kale amöm God sabe gep ram raul migang u midöm, Jisas mai, a göm, pen hag niñö pen hag niñö göm hagla, “Kale nihöni gasi niñbim? Nipe Pasopa niñi i aunab aka wasö?” giŋla. 57 Pen God nip nan sabe gep bi kub gau abe, bi Perisi gau abe, manö ap hagla, “Nibi bi ap Jisas nip niñainim u, nipe ap hanip hageinab, hon am nip ud sisi lun,” a giŋla.

* 11:52: Jon 10:16 * 11:53: Jon 5:18

12

*Maria Jisas nɪp wel haɫɪŋ aij auep lɪ ña
(Mad 26:6-13; Mak 14:3-9)*

¹ Pasopa nan ñiŋniŋ gɪla u, ñiŋ unbö kagoɫ jɪŋ u nöp mɪdö niŋöl gɪ, Jisas Lasaras uma nɪp gö uraka ram nɪpe u ara. Ram riɫɪg agɫö anɪbu hib Bedani. * ² Bedani amöm, nan ñiŋun, a göm, Jisas u, Lasaras u, nɪbi bɪ rɪmnap abe, asɪk mɪdeila niŋöm, Mada nan magö gau nɪme la. * ³ Niñiŋ Maria pen, wel haɫɪŋ aij mani kub yabiɫ raubal barol ap dapöm, Jisas ma adö u hoŋ gɪ ñöm, umagö nɪpe u udöm ma nɪpe lɪɫi ga. Anɪg geia, wel haɫɪŋ aij anɪbu, ram raul anɪbu magoŋhalö haɫɪŋ ara. * ⁴ Anɪg geia, Judas Iskariod, Jisas bɪ nɪpe au nɪp hainö mumug niŋa bɪ anɪbu, haɫɪŋ aij anɪbu niŋöm haga, ⁵ “Mani kub yabiɫ raubal wel anɪbi rö yuöm, mani udöm, nɪbi bɪ nan mɪdagöp gau kalɪp ñiɫböp u aij. Bɪ wel anɪb rö rauniŋ gab u, nɪpe rakɪn unbö siɫduŋ laŋ wög göm mani udöm amöm wel anɪbi raunab,” a ga. ⁶ Nɪpe anɪg haga u, nɪbi bɪ nan mɪdagöp gau mög niŋöm hagaga; nɪpe mani wadi u ud ajöm, rɪmnap agamɪj si udmɪdöp u me anɪg haga.

⁷ Pen Jisas haga, “Nɪp hag gagmön. Yiɫp riŋöl gɪnaböl ñiŋ u lɪ ñiŋniŋ dap löp u, uri dap lɪ ñöb. ⁸ Nɪbi bɪ mani mɪdagöp gau aip pör mɪdeinabim; pen yad aip pör mɪdageinabim,” a ga. *

Lasaras nɪp agamɪj alun, a gɪla

* **12:1:** Jon 11:1,43 * **12:2:** Luk 10:40 * **12:3:** Luk 7:37-38

* **12:8:** Dud 15:11

⁹ Jisas Bedani ap m+idöp a g+ila manö an+ibu niñöm, Juda n+ibi b+ i ru nöp gau niñ niñnig arla. Pen Jisas niñ nöp niñnig aragla; Lasaras b+ uma Jisas gö uraka b+ an+ibu niñ abe niñnig arla. ¹⁰⁻¹¹ Pen Lasaras uma Jisas niñ gö uraka rö, Juda n+ibi b+ i ru nöp nagi adö kale g+ m+dm+idal u arö göm, Jisas niñ niñ udla. An+ig geila, b+ God niñ nan sabe gep b+ kub gau, Lasaras niñ abe alnabun, a göm gasi u niñla. *

Jisas kiñ rö Jerusalem ara

(Mad 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Ruö, n+ibi b+ i ru yabił Pasopa nan niñnig aula gau, Jisas Jerusalem auab a g+ila manö an+ibu niñöm, ¹³ niñ am niñun, a göm, galon ułan rik dap löl g+, wiñ kub alöl g+ hagla,

“B+ Kub hib niñpe u hagno adö aran!”

“B+ Kub niñpe B+ niñpe an+ibi yuö auöp me i!”

“Niñpe B+ aij. Hib niñpe hagno adö aran!”

“Niñpe Isrel Kiñ auab me i! Hib niñpe hagno adö aran!” *

¹⁴ Jisas kaj donki marep ap udöm, adö an+ibu asiköm areia. An+ig ga u, God Manö u kal+ kliñ riköm hagla rö nöp ga. God Manö ad+ñ an+ibu kal+ kliñ riköm hagla, *

¹⁵ “Saion pai, ne piñ+ñ gagmön.

Kiñ ne u kaj donki marep adö u asiköm auab,” a g+ila.

¹⁶ Ga niñ an+ibu, Jisas b+ niñpe gau, God niñpe an+ig g+ nab a ga rö nöp gab u a göm niñnigla; pen hainö Jisas umöm uraköm, God ram m+ñnög kumi

* **12:10-11:** Jon 11:45 * **12:13:** Sam 118:25-26; Jon 1:49

* **12:14:** Sek 9:9

kabö adö laŋ au hadö ara ñin anibu nöp, Jisas bi nipe gau gasi niŋ aij göm niŋla, Jisas Jerusalem araiä ñin anibu nan niñön niñön niŋ gila gau, nöd God manö hagep bi gau God Manö kali kliñ riköm hagla rö nöp gila. *

¹⁷ Jisas Lasaras uma niŋ gö uraka u, niŋi bi niñöl mideila gau manö anibu hag amil apil gi mideila. ¹⁸ Anib u, niŋi bi iru nöp nan gagep ga anibu niñöm, Jerusalem arö göm, niŋ adan aŋ au niñniŋ arla. ¹⁹ Kale anig gila rö, bi Perisi gau niñöm, kale ke nöp manö hagöm hagla, “Niñim! Hon nan ap gun rö lagöp. Niŋi bi niñön naböŋ il i magöŋhalö bi anibu niŋ hain gaböl,” a gila.

Grik niŋi bi riñnap Jisas niŋ niñniŋ arla

²⁰ Pen Pasopa ñin u auab, a göm, God niŋ sabe giñig Jerusalem arla ñin anibu, Grik niŋi bi riñnap aip arla. ²¹ Grik niŋi bi anib gau apöm, Pilip ram niñön Galili au Bedsaida daun niñö bi u niŋ hagla, “Bi kub niñeb, hon Jisas niŋ niñun,” a gila.

²² Anig hageila, Pilip am Edru niŋ hag ñöm, Edru aip miñöngöl ammil Jisas niŋ hag ñilö. ²³ Hag ñailö, Jisas haga, “Miñi God gö, Bi Ni nipe Bi mailö aij ke halö midöp u niñnaböl ñin u hadö auöp. * ²⁴ Yad kalöp niñö yabiñ hagabin, wid magö ap niñön yaŋ lugöm umagnab u, yiñariŋ wid magö añi ap nöp mideinab. Pen wid magö anibu niñön yaŋ lugöm umeinab u, hainö ranöm magö iru nöp piñnab. * ²⁵ Niŋi bi an, ‘Miñön naböŋ il i kamini midep magö yad ke nöp gasi

* **12:16:** Jon 2:22 * **12:23:** Jon 13:31-32; 17:1 * **12:24:** 1Ko 15:36

nɪŋem mɪd aij gɪnam, ' a gɔm gɔ arnab u, nɪpe umɔm bɔŋ nɔp umnab; pen nɪbi bɪ an, 'Mɪnɔŋ nabɔŋ ɪɪ i kamɪŋ mɪdep magɔ yad ke gasɪ iru nɪŋagnam; mɪd aij gɪnabin aka mɪd aij gagnabin u nan kub wasɔ, ' a gɔm gɔ arnab u kamɪŋ mɪdep magɔ nɪpe u pɔr nɔp pɔr nɔp mɪdeinab. * 26 Pen nɪbi bɪ an yɪp wɔg gɪnɪg gɪnabin a gɪnab u, nɪpe yɪp hain gɪnɪm; yad gai mɪdeinabin u, nɪbi bɪ wɔg gɪ ñeb yad aip mɪdeinab. Nɪbi bɪ an wɔg yad gɪ ñɪnab, Bapi yad nɪbi bɪ anɪbu hib nɪpe u dap rannab.

Jisas, "Umnabin," a ga

27 "Mɪñi yɪp marɔ gab u nɪhɔn hagnam? 'Bapi yɪp rarɔ rauɔ, yɪp nan nɪhɔn gɪnɪg gab u gagnɪm, ' a gem hagnam aka? Wasɔ! Marɔ anɪbu udnɪg aunɔ. * 28 Pen Bapi, ne gɔ nɪbi bɪ gau nɪŋnabɔl, ne Bɪ mailɔ aij ke halɔ mɪdpan," a ga.

Jisas anɪg hagɔ nɪŋɔl gɪ, manɔ ap kumi kabɔ adɔ laŋ nɪbɔ apɔm haga, "Yad gɪnɔ, nɪbi bɪ gau hadɔ nɪŋbal yad Bɪ mailɔ aij ke halɔ mɪdpin. Pen yad kauyaŋ gɪnɔ, nɪbi bɪ gau kauyaŋ nɪŋnabɔl," a ga.

29 Pen nɪbi bɪ mɪdeila gau, God manɔ haga anɪbu nɪŋɔm, rɪmnap hagla, "Rɪmu hagajɪp," a gɪla; rɪmnap pen hagla, "Ejɔl ap Jisas nɪp manɔ rɪmnap hagajɪp," a gɪla.

30 Anɪg hagla u pen Jisas kalɪp haga, "Manɔ hagajɪp anɪbu yɪp nan a gɔm hagagɔp; kalɔp nan a gɔm hagajɪp. 31 Pen nɪhɔn: mɪñi nɪbi bɪ mɪnɔŋ nabɔŋ ɪɪ i gau, kale nɪhɔn nɪhɔn gɪpal u, God nɪpe

* 12:25: Mad 16:25 * 12:27: Sam 6:3; 42:5; Mad 26:38

ke n+ḡöm, pen ñöm, kale balu ke ke l+ḡab. N+ḡi b+ḡ m+ḡnöh naböh iḡ i y+ḡp n+ḡḡ udagpal gau kal+ḡp kiḡ rö abad m+ḡdöp b+ḡ naij an+ḡbu, God n+ḡp r+ḡd+ḡk g+ḡ yunab. ³² Y+ḡp ud adö au laḡ leinaböl u, yad n+ḡbi b+ḡ ram m+ḡnöh ke gau n+ḡbö magöḡḡhalö t+ḡp g+ḡ dam udnabin,” a ga. * ³³ Jisas manö haga an+ḡbu, y+ḡp aige göl g+ḡlö umnabin, a göm, haga. *

³⁴ Pen n+ḡbi b+ḡ iru nöḡ ap m+ḡdeila an+ḡb gau Jisas n+ḡp pen hagla, “Lo manö hon u hagöp, ‘Krais u pör pör nöḡ kam+ḡḡ m+ḡdeinab,’ a göḡp u pen ne ai g+ḡn+ḡg g+ḡmön hagabön, ‘B+ḡ Ñ+ḡ n+ḡpe n+ḡp ud adö au laḡ l+ḡnaböl,’ a gabön? Pen B+ḡ Ñ+ḡ n+ḡpe a g+ḡ hagabön u, an n+ḡp hagabön?” ö g+ḡla. *

³⁵ Hageila, Jisas haga, “Mailö u pro marap halö kalöp aip m+ḡdeinab. An+ḡb u, mailö kalöp aip m+ḡdöp magö i, adan aj aij g+ḡmim; wasö u, s+ḡb apöm kalöp paḡu g+ḡnab. N+ḡbi b+ḡ an s+ḡb au ajeinab, gai arnabin a göm n+ḡḡagnab. * ³⁶ Mailö kalöp aip m+ḡdöp magö i, mailö u n+ḡḡ udmim. Mailö u n+ḡḡ udeinabim u, mailö ñ+ḡ pai n+ḡpe l+ḡnabim,” a ga. Jisas an+ḡg hagöm, n+ḡbi b+ḡ an+ḡb gau arö göm ke gau aramöm pi göl m+ḡdeia. *

N+ḡbi b+ḡ gau iru nöḡ Jisas n+ḡp n+ḡḡ udagla

³⁷ Jisas n+ḡpe nan gagep iru nöḡ n+ḡbi b+ḡ gau amgö ilö adö kale ga n+ḡḡla pen n+ḡp n+ḡḡ udagla. ³⁸ N+ḡbi b+ḡ Jisas n+ḡp n+ḡḡ udagla u, b+ḡ God manö hagep Aisaia hadame nöḡ God Manö ad+ḡḡ ap kal+ḡ kliḡ r+ḡköm haga rö nöḡ g+ḡla. N+ḡpe manö an+ḡbu kal+ḡ kliḡ r+ḡköm haga,

* **12:32:** Jon 3:14 * **12:33:** Jon 19:6 * **12:34:** Sam 110:4;
Ais 9:7; Dan 7:14 * **12:35:** Jon 8:12 * **12:36:** Ep 5:8

“Bî Kub, manö aij ne kalîp hag ñîbun
pen kale manö anîbu manö aij a göm udag-
pal;

ne klö ke yabîl ne ke gîmön gaina u niñbal u

pen nöp Bî Kub a göm niñ udagpal,” a ga. *

³⁹⁻⁴⁰ Anîb u, kale Jisas niñ niñ udagla. Anîg gîla u,
Aisaia God Manö adîñ ap kalî kliñ rîkôm haga rö
nöp gîla. Niñpe manö anîbu kalî kliñ rîkôm haga,
“God niñpe niñbi bî gau kalîp gö

kale amgö we rö mîdpal;

God niñpe gö kale gasî rîmîd aij mîdagöp.

God niñpe kalîp ga anîbu,

kale amgö magö niñ aij göm,

gasî rîmîd niñ aij göm, yîp aublap,

yad gîno kalîp kamîñ lîböp, a göm ga,” a ga.

Adö anîbu nöp kale Jisas niñ niñ udöl rö laga.

⁴¹ Aisaia hadame nöp manö haga anîbu, niñpe
Jisas mailö aij niñpe u niñöm anîg haga. *

⁴² Pen Juda bî kub gau kale magöñhalö Jisas niñ
arö gagla; bî kub iru niñbanö niñ niñ udla. Pen, bî
Perisi hanîp hag yulö hon Juda magum gep ram
raul mîgan u kuöyan arep rö lagnab, a göm me,
Jisas niñ udla u waiö hagagla. * ⁴³ Jisas niñ udla
u waiö hagagla anîbu, niñbi bî gau hib hon haglö
adö aran, a gî gasî niñöm, anîg gîla. Pen nan
niñhön gîno God niñö, niñ aij gînab a göm, gasî
anîbu niñagla. *

*Jisas manö aij niñpe u nöp niñbi bî kalîp manö kub
hagnab*

* **12:38:** Ais 53:1 * **12:41:** Ais 6:1 * **12:42:** Jon 9:22

* **12:43:** Jon 5:44

44 Pen Jisas meg magö dap ranöm haga, “Nibi bi an yip niñ udnab u, yip nöp wasö, bi yip hag yuö aunö niñ abe niñ udnab. 45 Nibi bi an yip amgö niñ nab u, yip nöp wasö, bi yip hag yuö aunö niñ abe amgö niñ nab. * 46 Yad m+nöñ naböñ il i apem nibi bi gau kalip mailö ñabin. Anib u, nibi bi yip niñ udnaböl gau, sibön añ gau m+idgeinaböl.

47 “Nibi bi manö yad u niñöm hagabin rö gagnaböl gau, kalip manö kub hagagnabin. Pen niñön: yad nibi bi m+nöñ naböñ il i m+dpal kalip manö kub hagnig auagnö; kalip ud kamñ yunig aunö. * 48 Pen nibi bi yip udagöm, manö yad udagnaböl gau, manö kub hagep ñin u, manö yad hagpin u nöp kalip manö kub hagnab. 49 Niñön giñig: manö yad hagpin u, ke niñem hagagpin; Bapi yip hag yua u, anig anig hagnöm, a göp rö nöp hagpin. 50 Yad niñbin, manö nipe u niñ udeinaböl u, kalip pör m+dep u ñinab. Anib u, manö yad hagabin u, Bapi manö anig anig rö hagnöm, a göp rö nöp hagabin,” a ga.

13

Jisas bi nipe gau ma kalip ñig tik gi yua

1 Ñin kub Pasopa niñeb ñin u rol a göm, Jisas niña, Nap niñ m+nöñ naböñ il i hag la ñin u padi ara niñöm nipe ado gi Nap arep ñin u söl aua. Pen nibi bi nipe ke m+nöñ naböñ il i m+dmagö li m+döm, m+d damöm, niñ al pak l+lö, umöm Nap ara. 2 Kijaki pen Saimon Iskariod niñ nipe Judas niñ gasi ñö, Jisas niñ aige gem damem bi kub

* 12:45: Jon 14:9 * 12:47: Jon 3:17

gau kalip ñinabin a göm, gasi u nöd nöp niñ pi gi löm, hainö hon Jisas bi nipe gau Jisas aip Pasopa nan ñinñig asikno. * ³ Jisas nipe niñöb, God nipe nan gau magöñhalö ud ñimagö adö nipe la. Jisas niñöb, nipe Nap God aip midöm minöñ naböñ il i apöm, midöm, hainö umöm, ado gi Nap midöp arniñ ga. * ⁴ Anib u, Jisas uraköm, waiñ milö kub nipe u ud juöm, raul ap an au gidan piralöm, ⁵ ñiñ rimnap ud cög miñan ap hoñ göm, hanip bi nipe gau ma hon u ñiñ löl gi, raul piralala anibu ud lik gi yuöl gi mideia.

⁶ Jisas anig gi dam dam, Saimon Pida ma nipe ñiñ lnam, a gö, Pida nip haga, “Bi Kub. Ne ke ma yip u ñiñ lik gi yunig gabön?” ö ga.

⁷ Hageia, Jisas haga, “Miñi gabin i, ne uri niñagan, pen midmön hainö niñnabön,” a ga.

⁸ Jisas anig hageia, Pida haga, “Uri aka hainö gau, ma yip u ñiñ lik gi yuagnabön, wasö yabi!” a ga.

Hageia, Jisas pen haga, “Ma nöp ñiñ lik gi yuagnabin u; bi yad midageinabön,” a ga.

⁹ Jisas anig hageia, Saimon Pida haga, “Bi Kub! Anig hagpan u, ma yip u nöp ñiñ lik gi yuagmön; ñimagö kid, nabic yad abe ñiñ lik gi yumön!” a ga.

¹⁰ Anig haga pen Jisas haga, “Niñi bi an ñiñ hadö paköp, bi anibu hañ roman nipe magöñhalö ut aij midöp. Kuöyan ñiñ pakagnab; ma kid u nöp ñiñ lik gi yunab. Kale ut aij midpim; pen kale añi ap nöp ut aij midagöp,” a ga. * ¹¹ Jisas haga u, nip

* **13:2:** Luk 22:3; Jon 13:27 * **13:3:** Jon 3:35; 16:28 * **13:10:** Jon 15:3; 6:64,70-71

mumug niŋniŋ geia bi aniŋbu niŋ hadö niŋa u me, niŋpe haga, “Kale aŋi ap nöŋ uŋ aiŋ miŋdagöp,” a ga.

¹² Pen Jisas ma hanip u niŋg lik gi yu haköm, waŋij ud ju la u ud rol göm, am ka niŋpe au asiköm haga, “Kalöp ma niŋg lik gi yubin manö il u, niŋbim aka?” ga. ¹³ Aniŋ hagöm Jisas haga, “Yip Manö Hag Ñeb Bi aka Bi Kub hagpim u, niŋjö hagpim. Yad Manö Hag Ñeb Bi kale abe Bi Kub kale abe miŋdpin. ¹⁴ Aniŋb u, yad Manö Hag Ñeb Bi kale, Bi Kub kale ma kalöp niŋg lik gi yubin rö, kale u rö nöŋ pen pen ma niŋg lik gi yumim, ma niŋg lik gi yumim, giŋmim. * ¹⁵ Yad kalöp giŋpin rö u niŋmim, kale pen am niŋbi bi riŋnap kalip aniŋ unbö rö nöŋ giŋmim a gem, kalöp adan aiŋ aniŋbi yambin. * ¹⁶ Kalöp niŋjö yabiŋ hagabin, bi wög gi ñeb bi u bi kub, bi niŋp abadöp bi u bi pro, miŋdagöp; u rö nöŋ bi manö ud arep bi u bi kub, bi niŋp yua u bi pro, miŋdagöp. * ¹⁷ Nagi aiŋ hagajin niŋbim adö aniŋbu giŋpe arö, kale miŋ mĩ mĩ giŋnabim.

¹⁸ “ ‘Kale aŋi ap nöŋ uŋ aiŋ miŋdagöp,’ a gajin u, kalöp magöŋhalö a gem hagajin. Pen yad kalöp bi yad uŋpin gau niŋ aiŋ giŋpin. Bi ap yip mumug giŋniŋ giŋnab u, God Manö u kali kliŋ riŋköm hagla rö nöŋ giŋnab. Manö aniŋbu kali kliŋ riŋköm hagla, ‘Bi yad aip nan jim ñöl niŋailo u, bi kolmaŋ rö löm yip gi naiŋ ga,’ a giŋla. * ¹⁹ Kalöp nöŋ, aniŋ göl aniŋ göl giŋnab a gem hagabin rö, hainö aniŋ unbö rö nöŋ geinab u, ‘Yad Miŋdpin Rö Miŋdpin’ hagpin

* **13:14:** Mad 20:28; Luk 22:27 * **13:15:** Plp 2:5; Kol 3:13; 1Pi 2:21 * **13:16:** Mad 10:24 * **13:18:** Sam 41:9

manö anıbu manö nıñö, a gımim nıñ udnabim, a gem hagabin. *

²⁰ “Yad kalöp nıñö yabıt hagabin, nıbi bı yad hag yunabin gau, nıbi bı an an kalıp udnaböl gau, kalıp nöp udagnaböl; yıp abe udnaböl. Pen nıbi bı an yıp udnaböl gau, yıp nöp udagnaböl; Bı yıp hag yuö aunö u abe udnaböl,” a ga. *

Jon Jisas nıp hag nıña, “An nöp mumug gınab?”
ö ga

²¹ Jisas manö anıbu hagö, gası hibur mıdmagö nıpe marö yabıt gö, haga, “Kalöp nıñö yabıt hagabin, kale bı ap yıp mumug gınab,” a ga.

²² Anıg hageia, hon bı nıpe gau, an nıp hagab, a gun, gası mılö lun amgö pen pen nıñno. ²³ Pen Jisas bı nıpe mıdmagö yabıt lımıdöp bı anıbu, Jisas mıdeia sö l au asık mıdeia u me, ²⁴ Saimon Pida bı anıbu nıp amgö juju göm haga, “An nıp hagab u hag nön,” a ga.

²⁵ Hageia, nıpe Jisas mıdeia sö l au lı lı gı amöm haga, “Bı Kub. Bı anıbu bı an hagajan,” ö ga.

²⁶ Hageia, Jisas haga, “Yad bred kıd i ud ñıg kınan ıan ıan rauem nıp ñınabin bı me u,” a ga. Anıg hagöm, bred kıd udöl mıdajıp u ñıg acab ıan rauöm, ud Saimon Iskariod ñı nıpe Judas nıp ña. ²⁷ Judas bred kıd u udöp magö anıbu nöp Seden nıpe Judas yuö an nıpe ıan hıka. Jisas Judas nıp haga, “Nıhön gınıg gabön u, yıñıd gı!” a ga. * ²⁸ Pen hon Jisas bı nıpe, nıhön gınıg Judas nıp anıg hagab, a gun nıñagno. ²⁹ Judas nıpe mani wadı u abad mıdmıdöp rö, hon Jisas

* **13:19:** Jon 14:29; 16:4 * **13:20:** Mad 10:40 * **13:27:** Jon 13:2

bî nîpe rîmnap gasî nîŋno, “Ne ammön Pasopa nan ñîŋnabun rîmnap raumön,” a gôm hag yuab, a gî gasî nîŋno; hon rîmnap pen gasî nîŋno, “Ne ammön nîbi bî mani mîdagöp gau kalîp mani rîmnap ñîmön,” a gôm hag yuab, a gî gasî nîŋno.
³⁰ Pen Judas bred kîd anîbu udöm höŋ ara. Ram hadö sîb ga.

Bî Kub lo gîsön nîbö ña

³¹ Judas höŋ ara nîŋöm Jisas haga, “Söl mîdöp God nîpe gö nîbi bî gau nîŋnaböl, Bî Ñî nîpe mailö aij ke halö mîdöp. Pen Bî Ñî nîpe mailö aij ke halö mîdöp u nîŋöm, God mailö aij nîpe abe nîŋnaböl. * ³² Pen nîbi bî kale Bî Ñî nîpe nîŋ udeinaböl u, God mailö aij unbö ke halö mîdöp u nîŋnaböl. Anîb u, adîŋ God gö nîbi bî gau Bî Ñî nîpe mailö aij unbö ke halö mîdöp u waiö nîŋnaböl. *

³³ “Ñî mîdmagö yad gai i! Yad kalöp aip rapîn mîdageinabin. Yad areinabin, yîp aröp gai a gîmim yîp ulhai wasö nîŋnabim. Pen Juda bî kub gau kalîp hagpin rö, uri kalöp u rö nöŋ hagabin: yad arnabin u, kale armim rö lagöp. *

³⁴ “Pen mîñî kalöp lo hain nîbö ap ñabin: pen pen mîdmagö lîmim. Yad kalöp mîdmagö lîbin rö u, kale u rö nöŋ pen pen mîdmagö lîmim. * ³⁵ Pen pen mîdmagö leinabim u, nîbi bî gau magöŋhalö waiö nîŋnaböl, kale bî yad mîdpim,” a ga.

* **13:31:** Jon 12:23 * **13:32:** Jon 17:5 * **13:33:** Jon 7:33-34

* **13:34:** Jon 15:12,17; 1Jn 3:23; 2Jn 5

Jisas Pida nɪp haga, “Jisas nɪp nɪɲagpin,’ a gɪnabön,” a ga

³⁶ Anɪg hageia, Saimon Pida haga, “Bɪ Kub. Gai arnɪg gabön?” ö ga.

Hageia, Jisas haga, “Yad arnabin gau ne mɪñi hain nɪmön rö lagöp; pen hainö me, yɪp hain gɪnabön,” a ga.

³⁷ Hageia, Pida haga, “Nɪhön gɪnɪg mɪñi nöp hain gagnar? Nöp abadnabin; yɪp al pak lɪnaböl u, manö mɪdagöp,” a ga.

³⁸ Hageia, Jisas pen haga, “Aip umnabin a gajan manö anɪbu manö nɪɲö hagan aka? Nöp nɪɲö yabɪɪ hagabin, kɪɪakɪɪ hainö wɪñ alnab; nöd nöp ij mɪhau nɪgan hagnabön, ‘Yad Jisas nɪp nɪɲagpin,’ a gɪnabön,” a ga.

14

Jisas nɪpe adan

¹ Pen Jisas haga, “Kale gasɪ mɪɲör nɪɲmim pɪñɪɲ gagmim. Bapi nɪp nɪɲ uɪpim rö, yɪp u rö nöp nɪɲ uɪmim. ² Bapi yad ram nɪpe u raul mɪgan iru nöp mɪdöp. Yad amem kau kalöp gɪ jɪn gɪnabin. Wasö u, anɪg hagagbnep. ³ Yad am kau kalöp gɪ jɪn gem, apem kalöp uɪ gɪ dam, yad mɪdeinabin au kale aip seg mɪdeinabun. * ⁴ Yad arnɪg gabin adan u kale nɪɲbim,” a ga.

⁵ Jisas anɪg hageia, Domas haga, “Bɪ Kub! Ne gai arnabön u hon nɪɲagpun. Anɪb u, hon aige gun adan arep nɪɲun?” ö ga.

⁶ Hageia, Jisas haga, “Yad nöp adan; yad nöp manö nɪɲö; yad nöp kamɪɲ mɪdep ɪɪ u. Nɪbi bɪ

* **14:3:** Jon 12:26

yip aunaböl gau nöp, Bapi aunaböl. Nibi bi yip auagnaböl gau, Bapi auagnaböl. * 7 Yip niñ aij gı̄bep, Bapi yad u rö nöp niñ aij gı̄bep. Pen uri kale Bapi hadö niñbim; amgö magö kale ke Bapi hadö niñbim. *

8 Anı̄g hageia, Pilip haga, “Bi Kub! Ne Bapi hanı̄p yammön, niñjun, hainö nan ap nöp hag niñagnabun,” a ga.

9 Hageia, Jisas haga, “Pilip. Yad kalöp aip mı̄lö padö mı̄dainö u, yip niñagmön anı̄g hagabön ar? Nibi bi yip amgö niñbal gau, Bapi abe hadö amgö niñbal. Anı̄b u, ne niñhön giñı̄g hagabön, ‘Bapi hanı̄p yamö niñjun,’ a gabön? * 10 Yad Bapi anı̄pe danı̄ mı̄dpin, Bapi anı̄ yad danı̄ mı̄döp manö u niñ udagpan ar? Manö kalöp hagabin u manö yad ke wasö. Pen Bapi niñpe anı̄ yad danı̄ mı̄döm gö hol apil mı̄hau wög niñpe nöp gabul me u. *

11 Anı̄b u, yad Bapi anı̄pe danı̄ mı̄dpin, Bapi anı̄ yad danı̄ mı̄döp manö u, manö niñjö a giñmim niñ udbep. Pen manö hagpin u niñ udagnabim u, Bapi gö hol apil mı̄hau nan gagep gau gabul u gası̄ niñmim, ‘Niñ u Bapi anı̄pe danı̄ mı̄döp, Bapi Niñ niñpe anı̄ danı̄ mı̄döp u me, anı̄g gabil,’ a giñmim niñ udmim. *

12 “Yad kalöp niñjö yabiñ hagabin, nibi bi yip niñ udnaböl gau, yad nan gagep giñpin gau, kale abe u rö nöp giñaböl. Pen yad Bapi arnabin rö, kale unbö rö nöp gagnaböl; kale ke yabiñ

* 14:6: Jon 11:25; Ro 5:1-2 * 14:7: Jon 8:19 * 14:9: Jon 12:45; Kol 1:15; Hib 1:3 * 14:10: Jon 12:49 * 14:11: Jon 10:38

gɪnaböl. * 13 Pen kale bɪ yad mɪdpim rō, hib yad u hagnim, nan nɪhön nɪhön hag nɪɲnabim u, Bapi mailō aij ke halō mɪdöp u nɪɲöl, a gem, hagnabim rō gɪnabin. * 14 Anɪb u me, nan nɪhön nɪhön hib yad u hagnim hag nɪɲnabim u, hagnabim rō gɪnabin,” a ga.

Jisas haga, “Yad kalöp Ana Uɫ u yunabin,” a ga

15 “Kale yɪp mɪdmagö leinabim u, kalöp hagnim rō nöp gɪnabim. * 16 Kale anɪg geinabim u, yad pen Bapi nɪp hagnö, nɪpe kalöp Bɪ Aɫ Ba Gep u yuö apöm, kalöp aip pör pör nöp mɪdöm, yad kalöp gɪ ñɪmɪdin rō, nɪpe kalöp u rō nöp gɪ ñɪnab. * 17 Bɪ Aɫ Ba Gep nɪpe Ana manö nɪɲö nöp hag ñab u. Nɪpe God nɪpe bɪ aigale bɪ rō mɪdöp manö nɪɲö anɪbu hag ñab. Nɪbi bɪ mɪnön nabön iɫ i gau Bɪ Aɫ Ba Gep nɪp amgö nɪɲagpal; nɪpe bɪ aigale bɪ rō mɪdöp u nɪɲagpal. Anɪb u, nɪp nɪɲ udöl rō lagöp. Pen mɪñi Bɪ Aɫ Ba Gep nɪpe kalöp aip mɪdöp; pen hainö aɲ kale daɲ mɪdeinab. Anɪb u, kale nɪp hadö nɪɲbim. * 18 Yad umem, kalöp ñɪ nap mɪdagöp rō böɲ nöp arö gagnabin; yad kalöp ado gɪ aunabin. 19 Söl mɪdöp, nɪbi bɪ mɪnön nabön iɫ i mɪdpal gau yɪp nɪɲagnaböl pen kale yɪp nɪɲnabim. Yad kamɪɲ mɪdeinabin rō, kale u rō nöp kamɪɲ mɪdeinabim. 20 Ñɪn anɪbu yad Bapi yad aɲ nɪpe daɲ mɪdpin manö hagnö iɫ u nɪɲ aij gɪnabim. Pen kale yɪp aɲ daɲ mɪdpim, yad kalöp aɲ daɲ mɪdpin iɫ u u rō nöp nɪɲ aij gɪnabim. *

* 14:12: Mak 16:19-20 * 14:13: Mad 7:7; Jon 15:16 * 14:15: Jon 15:10; 1Jn 5:3 * 14:16: Jon 14:26; 15:26; Jon 16:7 * 14:17: Jon 16:13 * 14:20: Jon 17:21-23

²¹ Nibi bi manö yad hagpin u niŋ udöm, hagpin rö nöp hain gipal gau, yip midmagö löm me, anig gipal. Pen nibi bi yip midmagö libal gau, Bapi yad kalip u rö nöp midmagö linab; yad u rö nöp kalip midmagö lem, yad bi aigale bi rö midpin kalip yamnö, kale yip niŋ aij ginaböl,” a ga.

²² Jisas anig hageia, Judas (Judas nip mumug niŋa u wasö, Judas ke ap) nipe Jisas nip haga, “Bi Kub. Nihön ginig ne bi aigale bi rö midpan u hanip bi nöp yamnabön, pen nibi bi minöŋ naböŋ ke ke gau nöp niŋ udagpal gau kalip yamagnabön?” ö ga.

²³ Hageia, Jisas haga, “Nibi bi an yip midmagö linab u, manö hagpin u udöm hagpin rö nöp ginab. Bapi yad nip midmagö löm, hol apil nip apul, nip aip mideinabun. ²⁴ Nibi bi an yip midmagö lagnab u, manö hagpin u udöm hagpin rö gagnab. Pen yad manö hagnö niŋbim u manö yad ke wasö; Bapi yip hag yuö aunö u, manö nipe me. *

²⁵ “Yad kalöp aip midpin ñin i me, manö anibi hag ñajin. ²⁶ Yad arnabin pen Bapi nipe Bi Aŧ Ba Gep u, Ana Uŧ u, yuö apöm wög yad gipin rö ginab. Ana Uŧ u nipe kalöp aip midöm manö aij u magöŋhalö hag ñi aij göm, kalöp gasi aij ñö, kale yad manö nihön nihön hagpin gau magöŋhalö gasi niŋöl gi mideinabim. ²⁷ Yad arnabin pen kale agamij mid aij gimim midaimim. Manö anibu nibi bi minöŋ naböŋ il i gau yiharin hagpal rö hagagabin. Yad ke apem ginö, nibi bi agamij mid aij göl rö löp. Anib u niŋem yad kalöp hagabin,

* **14:24:** Jon 7:16

agamij m+đ aij g+mim m+đaimim. An+b u, hibur gasi m+đmagö m+ñör n+ñmim piñ+ñ gagmim.

28 “Yad amem ado gi aunabin, a gaj+n u n+ñmim, kale ai g+n+g hibur gasi m+đmagö m+ñör n+ñöl gi m+đpim? Kale y+p m+đmagö libep u, Jisas amöm Nap God aip m+đn+g gab, a g+mim, m+ñ m+ñ göl gi m+đaibep. Ai g+n+g: n+pe yad rö wasö; Bapi n+pe B+ kub. * 29 An+b u, kalöp ar+k arag+n magö i, kalöp nöđ hagabin me u; hainö areinabin, gasi gau ulhai n+ñagnabim; manö hagpin u n+ñ udnabim. * 30 N+bi b+ m+nöñ naböñ it i y+p n+ñ udagpal gau kal+p kin rö abad m+đöp b+ naij an+bu auab u me, yad kalöp aip manö m+lö kub hag m+đeinam rö lagöp. Pen b+ naij an+bu y+p gi naij g+nabin a gab u, klö n+pe m+đagöp. 31 Yad Bapi yad m+đmagö l+bin u, n+bi b+ gau n+ñöl a gem, Bapi y+p hagöp rö nöp magöñhalö gabin.

“Pen uri aube hadö arun,” a ga.

15

Jisas n+pe ke nag+i wain rö, n+bi b+ n+pe gau nag+i lö lö gau rö

1 Jisas manö hagöm haga, “Yad me nag+i wain u; Bapi yad me b+ wög naböñ nap n+bö u. 2 Lö k+đ yad ap magö p+lagnab u, Bapi n+pe lö k+đ an+bu r+ñ yunab. Pen lö k+đ p+lñab u, hainö magö iru nöp p+lñab a göm, n+pe r+ñ gi dö gi aij g+nab. *

3 “Yad kalöp manö aij hag ñ+nö n+ñbim rö, kale hadö u+ aij rö m+đpim. 4 Y+p an dan m+đaimim; yad kalöp an dan m+đeinabin. Lö k+đ gau, it halö

* 14:28: Jon 20:17 * 14:29: Jon 13:19 * 15:2: Mad 3:10

jim ñöl midöm nöp, magö pɪlnab; ke nöp midöm magö pɪlagnab. Anɪb unbö rö nöp, kale yɪp jim ñöl midageinabim u, magö rɪmnap pɪlagnab.

⁵ “Yad me nagɪ wain u, kale me pɪñ lö gau. Nɪbi bɪ an an yad aɪp jim ñöl mideinaböl gau, magö iru nöp pɪlnaböl; pen kale ke halö nöp mideinabim u, nan ap gagnabim. ⁶ Anɪb u, nɪbi bɪ an yɪp aɲ daɲ midageinab u, nagɪ lö rɪb gɪ dö gɪlö ɪt yaɲ lugöm mɪlep gɪnab rö u mideinab; nagɪ lö anɪb gau ud dam laulö innab. * ⁷ Pen kale yɪp aɲ daɲ midmim, manö magö yad aɲ kalöp daɲ nɪɲ udöl gɪ mideinabim u, nan nɪhön nɪhön hag nɪɲnabim u, Bapi hagnabim rö gɪnab. ⁸ Kale nan magö iru nɪbanö pɪlnab u, nɪbi bɪ yad nɪɲö yabɪl mideinabim. Anɪb u, nɪbi bɪ gau kale nɪɲöm, Bapi yad Bɪ mailö aɪj ke halö midöp u nɪɲnaböl. *

⁹ “Bapi yɪp midmagö yabɪl löp rö, yad kalöp u rö nöp midmagö yabɪl lɪbin. Anɪb u, kale yɪp cɪg göl gɪ nöp midaimim, nɪɲem yad kalöp midmagö löl gɪ mideinabin. ¹⁰ Yad Bapi manö nɪpe u hain gɪnö, yɪp midmagö löl gɪ nöp midöp. Anɪb unbö rö nöp, kale manö yad u hain geinabim u, yad kalöp midmagö löl gɪ nöp mideinabin. *

¹¹ “Manö kalöp hagabin anɪbi, yad ai gɪnɪg gem hagabin? Yad mɪñ mɪñ yabɪl gɪpin rö, kale u rö nöp mɪñ mɪñ yabɪl gɪmim, a gem, manö anɪbi hagabin. ¹² Yad pen kalöp manö klö ap hagnabin: yad kalöp midmagö yabɪl lɪbin rö u, kale abe u rö nöp pen pen midmagö yabɪl lɪmim. * ¹³ Bɪ ap nɪpe bɪ nɪɲeb nɪpe gau gasɪ nɪɲöm kalɪp a göm

* **15:6:** Mad 7:19; 13:42 * **15:8:** Mad 5:16 * **15:10:** Jon 14:15 1Jn 2:5 * **15:12:** Jon 13:34

umnab u, bî anîbu bî nîñeb nîpe mîdmagö yabił lôm me, anîg gî nab. * 14 Yad hagnabin rö gî nabim u, kale bî nîñeb yad mîdeinabim. * 15 Pen uri yad kalöp bî wög gî ñeb yad hagagabin; kalöp bî nîñeb yad hagabin. Bî wög gî ñeb gau, bî abad mîdep kale, nan kale adö u nîñagpal. Pen yad Bapi manö nîhön nîhön yîp hag ñöb u, kalöp waiö hag ñîbin rö, kalöp bî nîñeb yad hagabin. 16 Kale yîp udun a gîmim gagpe; yad me kalöp udnam a gem kalöp udnö. Kale arammim, nan magö iru nöp, nan magö pör pör nöp mîdeinab u pîlnîm a gem, kalöp wög anîbu hag lîbin. Kale anîg geinabim u, Bapi nîp hib yad hagnîm, nan nîhön nîhön hag nîñabim u, hagnabin rö kalöp ñî nab. 17 “Yad kalöp manö kîö hagem hagabin, pen pen mîdmagö lîmim,” a ga. *

Nîbi bî mîñöñ naböñ îl i gau, kale Jisas nîbi bî kalîp mulu kal nîñbal

18 Jisas bî nîpe gau kalîp manö rîmnap halö hagöm haga, “Nîbi bî mîñöñ naböñ îl i kalöp mulu kal nîñaböl u, gasî kub anîbu nîñagmim; Jisas nîp nöd mulu kal nîñla rö, hanîp gaböl, a gîmim gasî u nîñmim. 19 Kale nîbi bî mîñöñ naböñ îl i yîp nîñ udagpal gau rö mîdaibep u, kalöp, nîbi bî hon a göm, ud mîdmagö lîblap. Kalöp udagnö ñî n u, mîñöñ naböñ îl i gasî nîñbal rö gasî nîñmîdim u pen kalöp udnabin a gem udnö bî yad mîdpim. Anîb u me, nîbi bî mîñöñ naböñ îl i kalöp mulu kal nîñbal. * 20 Pen nöd kalöp manö hagnö u hauł

* 15:13: Jon 10:11 1Jn 3:16 * 15:14: Mad 12:50 * 15:17: Jon 13:34 * 15:19: Jon 17:14

gagmim: ‘Bì wög gî ñeb bì u bì kub, bì nîp abad mîdöp bì u bì pro, mîdagöp.’ Anîb u, nîbi bì gau rîmnap yîp gî naj gîpal rö, nîbi bì gau rîmnap kalöp u rö nöp gî naj gî naböl; pen nîbi bì gau rîmnap manö yad nîj udöm hain gîpal gau rö, nîbi bì gau rîmnap manö kale hag ñî nabim u u rö nöp udöm hain gî naböl. * ²¹ Kale bì yîp yuö aunö u nîp nîjagpal rö, kale bì yad mîdpim u nîjöm, kalöp gî naj gî naböl.

²² “Yad apem kalîp manö aij hagagbnep u, nan si nan naj göm manö kub yabî udagblap. Pen yad apem kalîp hag ñî aij gînö rö, adan kale arep ap mîdagöp; kale nan si nan naj gîpal u hadö nîjbal, pen uri kale u rö nöp nan si nan naj nîjebir gaböl. ²³ Pen yîp mulu kal nîjbal rö, yîp nöp wasö, Bapi nîp abe mulu kal nîjbal. * ²⁴ Yad kalîp aip mîdem, nan gagep gau gagbnep u, nan si nan naj göm manö kub yabî udagblap. Pen yad apem nan gagep gau gînö yîp mulu kal nîjbal rö, Bapi yad abe nîp mulu kal nîjbal u me, manö kub anîbu udnaböl.

²⁵ “Gîpal anîbu, Depid nîpe God Manö au Juda kai lo hon a gîpal manö rîmnap kalî kîñ rîkôm haga rö nöp gîpal. Nîpe manö anîbu kalî kîñ rîkôm haga, ‘Manö îl mîdö wasö, yîp yîharîj nöp mulu kal nîjbal,’ a ga. *

²⁶ “Pen yad am Bapi nîp hagnö, nîpe pen Bî Aî Ba Gep u nîp yuö, apöm kalöp abad mîdeinab. Ana manö nîjö nöp hag ñab u, yad bì aigale bì rö mîdpin u, kalöp gasî ñö, nîj nabim. * ²⁷ Pen kale

* **15:20:** Jon 13:16 * **15:23:** Luk 10:16 * **15:25:** Sam 35:19;

69:4 * **15:26:** Jon 14:26

yad aip pör ajmı̄dim u rö, kale abe arammim nı̄bi bı̄ gau kalı̄p, yad aigale bı̄ rö mı̄dpin manö u hag nı̄be aran, ” a ga.

16

¹ Jisas manö hagöm haga, “Yad kalöp manö hagpin anı̄bi, nı̄n aij gı̄mim me, hainö nı̄hön gö, yı̄p arö gı̄mim ap lug pakagnabim, a gem hagpin. ² Pen kalöp Juda magum gep ram gau hag hön yuöm, ‘Kuöyan auagmim,’ a gı̄naböl. Pen anı̄bu nöp wasö; hainö kalöp al pak lı̄nı̄g gı̄naböl u, anı̄g gı̄nabun God nı̄p aij gı̄nab a gı̄ gası̄ nı̄naböl. * ³ Anı̄g gı̄naböl u, Bapı̄ hol apil nı̄nagpal rö, anı̄g gı̄naböl. * ⁴ Yad kalöp nöd, anı̄g göl anı̄g göl gı̄nab a gem manö hagajın anı̄bu, hainö anı̄g unbö rö nöp geinab u, Jisas hanı̄p anı̄g gı̄nab a ga rö nöp gab a gı̄mim nı̄nabim a gem, kalöp manö anı̄bi hagabin.

Jisas, “Ana Uı̄ aunab,” a ga

“Pen nöd yad kale aip mı̄dmı̄din rö, kalöp manö anı̄bu nöd hagagnö. ⁵ Mı̄ni Bı̄ yı̄p yuö aunö u ado gı̄ arabin pen kale bı̄ ap yı̄p, ‘Gai arabön?’ ö göm, hag nı̄nagab. ⁶ Manö yad anı̄bi nı̄nmim, mı̄dmagö kalöp u bı̄g nı̄ö, gası̄ mı̄lö nı̄nabim. ⁷ Pen kalöp nı̄nö hagabin, yad areinabin u, kalöp aij gı̄nab. Pen nı̄hön: yad aragnabin u, Bı̄ Aı̄ Ba Gep u kalöp auagnab; pen yad areinabin u, yad nı̄p hag yunö, kalöp aunab. * ⁸ Nı̄pe apöm, nı̄bi bı̄ mı̄nön nabön ı̄t i mı̄dpal gau kalı̄p gası̄ klö nı̄ö, kale nan si nan naj göm gac halö mı̄dpal ı̄t u

* **16:2:** Mad 24:9; Luk 6:22; Jon 9:22 * **16:3:** Jon 15:21

* **16:7:** Jon 14:16

nîñöm, kale aige göm kamîñ aij mîdeinaböl it u nîñöm, God kalîp manö kub hagnab it u nîñöm, nîñnaböl. ⁹ Anîb u, yîp nîñ udagpal rö, Bî A† Ba Gep u kalîp nan si nan naij gep it u yîjîg göl hag ñöm, ‘Gac halö mîdpim,’ a gîñab. ¹⁰ Yad am Bapi aip mîdeinabin nîñöm kale yîp nîñagnaböl rö, Bî A† Ba Gep u nîbi bî gau kalîp kamîñ aij mîdep it u yîjîg göl hag ñöm, ‘Gac halö mîdpim,’ a gîñab. ¹¹ Pen nîbi bî mîñöñ naböñ it i yîp nîñ udagpal gau kalîp kîñ rö abad mîdöp bî naij anîbu, God nîpe nîp manö kub hadö haga rö, Bî A† Ba Gep u, Seden nîbi bî nîpe gau u rö nöp manö kub nîñnaböl, a gîñab. *

¹² “Manö yad iru nöp mîdöp pen manö anîb gau mîñi udmim rö lagöp. * ¹³ Pen Ana nîpe aueinab u, God nîpe bî aigale bî rö mîdöp manö nîñö anîbu magöñhalö kalöp hag ñî aij gîñab. Manö nîpe adö rîmnap ke udöm hagagnab; manö apdi nîñnab manö anîbu nöp hag ñöl gî, hainö gîñab manö adö u kalöp hag ñîñab. ¹⁴ Manö yad u udöm, kalöp hag ñîñab. Nîpe anîg gö, nîbi bî gau mailö aij ke yad u nîñnaböl. ¹⁵ Pen Bapi nan nîpe nîhön nîhön mîdöp gau, magöñhalö nan yad mîdöp. Anîb u me hagpin, ‘Ana nîpe manö yad u udöm, kalöp hag ñîñab,’ a gîpin.

¹⁶ “Yöp magö ap mîdöp, yîp nîñagnabim; pen hainö yöp magö ap mîdmim, yîp kauyan nîñnabim,” a ga. *

¹⁷ Jisas anîg hageia, bî nîpe gau kale ke nöp hagla, “Manö au hagöp, ‘Yöp magö ap mîdöp, yîp

* **16:11:** Jon 12:31 * **16:12:** 1Ko 3:1-2 * **16:16:** Jon 14:19

n+ηagnabim; pen hainö yöp magö ap m+dmim, y+ip kauyaη n+ηnabim,' a göp u, manö an+bu iη n+ñön m+ñdöp? Pen manö ap hagöp, 'Yad Bapi arnabin,' a göp u, n+ñön manö hagöp?" ö g+la. ¹⁸ An+g hagöm, kale pen hag n+η pen hag n+η göm hagla, "Manö au hagöp, 'Yöp magö ap' a göp u, n+ñön g+ñ+g göm hagöp? Hagöp u hon iη ap n+ηagpun," a g+la.

¹⁹ An+g hagöm, Jisas n+ip hag n+ηn+g geila, n+ipe ke n+ηöm haga, " 'Yöp magö ap m+ñdöp, y+ip n+ηagnabim; pen hainö yöp magö ap m+dmim, y+ip kauyaη n+ηnabim,' a g+pin manö u n+ηmim me, pen pen hag n+ηabim ar? ²⁰ Yad kalöp n+ηö yab+η hagabin, n+ibi b+ m+ñön naböη iη i y+ip n+η udagpal gau, nan kale ke gau nöp gas+ n+ηöm m+ñ m+ñ g+ñaböl; pen kale mög gö m+ñöη göl g+ m+ñdeinabim. M+ñöη g+ m+ñdeinabim pen hainö kale kauyaη m+ñ m+ñ yab+η g+ m+ñdeinabim.

²¹ N+ibi ap ñ+ pai ñ+ηö n+ηöl g+, ilön kub udöp, pen hainö ñ+ pai r+ik dap löm, magö u nöp n+ipe ñ+ηaη g+ñsön ram m+ñöη au+ auub u n+ηöm, ilön mab u hauη göm, m+ñ m+ñ göl g+ nöp m+ñdeinab.

²² Kale unbö rö, m+ñi m+ñmagö ilön kale abe b+g ñöl m+ñdöp pen y+ip kauyaη n+ηmim, m+ñ m+ñ yab+η g+ñabim. N+ibi b+ r+imnap apöm m+ñ m+ñ gep kale u udagnaböl.

²³ "Ñ+ñ hain an+bu, kale nan ap y+ip hag n+ηagnabim. Kalöp n+ηö yab+η hagabin, Bapi n+ip hib yad hagnmim hag n+ηeinabim u, hagnabim rö g+ñab. * ²⁴ Kale nöd Bapi n+ip hagnmim, hib yad hagnmim, nan ap hag n+ηagpim. Pen m+ñi, hib yad

* **16:23:** Mad 7:7

hagmim hag n+ηbe, hag n+ηnabim rö nöp g+ nab n+ηöm kale m+ñ m+ñ yab+ñ g+ nabim.

25 “Bapi manö n+pe adö u hagem, pör manö ba gau lem hagpin u pen m+ñi söñ m+ döp, manö an+bu rö hagagnabin; waiö nöp hagnabin. 26 Ñ+ñ an+bu auö, Bapi n+ p hag n+ηnabim u, hib yad hagmim hag n+ηnabim. Pen hib yad hag n+ηnabim u, yad ke Bapi hag n+ηnabim adö u hagagnabin, wasö; kale ke hib yad hagmim Bapi hag n+ηnabim u, n+ηnab. 27 Pen n+ñön: Bapi nöp y+ p yuö aunö u n+η udmim, y+ p m+ dmagö l+ bim u me, n+pe ke kalöp m+ dmagö löp. * 28 Bapi aip m+ dul arö gem m+ nöh naböh iñ i aunö; m+ñi m+ nöh naböh iñ i arö gem kauyañ Bapi m+ döp u amem aip m+ deinabul,” a ga.

29 Jisas an+g hageia, b+ n+pe gau hagla, “M+ñi manö ba gau l+ mön hagagabön; waiö yab+ñ hagabön. 30 Uri hon n+ηbun, ne manö gau magöñhalö hadö n+ηban. N+bi b+ r+ mnap manö hag n+ηeb kale m+ deinab u, nöp hag n+ηagpal magö u, ne ke n+ηmön kal+ p hag ñ+ nabön. G+ pan an+bu hon n+ηbun, ne God aip m+ dmön auna,” a g+ la.

31 An+g hageila, Jisas haga, “An+ b u, ‘Hon uri n+η udpun,’ a g+ gas+ n+ηbim ar? 32 Söñ auab — pen m+ñi hadö auöp I — y+ p arö g+ mim kale ram ke ke arbe, yad ke halö m+ deinabin. Pen yad ke halö m+ dageinabin; Bapi m+ döp rö, aip m+ deinabul. *

33 “Pen kalöp manö hag ñ+ aj+ñ an+bi, yad añ dan nöp m+ dmim, agam+ j m+ d aij g+ mim a gem

* 16:27: Jon 14:21,23 * 16:32: Mad 26:31,56

hag ñajın. Mınöŋ naböŋ iŧ i mıdpim rö, kalöp mıŋör ñınaböl. Pen gası halö mıdaimim, nan nıhön nıhön mınöŋ naböŋ iŧ i kalöp gınab u, yad klö anıbu magöŋhalö ud raŧa mıgan yad u hadö libin,” a ga. *

17

Jisas Nap nıp sabe ga

¹ Jisas manö anıbu hag pıs göm, kumi kabö lan nıŋöm haga,

“Bapi. Ñın yıp hagna u mıñi auöp. Anıb u, ne gımön, nıbi bı gau nıŋnaböl, yad Ñı ne mailö aij unbö ke halö mıdpin; pen yad Ñı ne gınö, kale nıŋnaböl, ne Bapi mailö aij unbö ke halö mıdpan. ² Nıhön gınıg: yıp ke hagna rö, nıbi bı gau gau magöŋhalö abad mıdem, nıbi bı yıp hag lına gau kalıp udem, kamıŋ pör mıdep magö u kalöp ñınabin. ³ Nıbi bı kale, ne God nıŋö añı nöp mıdpan u nıŋöm, yıp Jisas Krais yuna u nıŋnaböl nıbi bı gau, pör pör nöp kamıŋ mıdeinaböl. * ⁴ Wög yıp ram mınöŋ iŧ i hagna u, gı damem gı hakpin u me, nıbi bı mınöŋ naböŋ iŧ i mıdpal gau kale nıŋbal, ne Bı mailö aij unbö ke mıdpan. * ⁵ Pen Bapi. Mıñi ne gımön, nöd ram mınöŋ gı laglo ñın u, hol apıl mailö aij unbö ke halö mıdailo u rö, uri kuöyan anıb unbö rö nöp mıdeinabul. *

Jisas bı nıpe gau a göm Nap nıp sabe ga

* **16:33:** Jon 14:27; Ro 5:1; 1Jn 5:4 * **17:3:** 1Jn 5:20 * **17:4:** Jon 4:34
* **17:5:** Jon 1:1

⁶ “Nibi bi m+nöŋ naböŋ iŋ i gau r+mnap y+ŋ ñ+na. Nibi bi an+ŋb gau, kale nibi bi ne m+deila u pen y+ŋ ñ+na. Ne aigale bi rö m+dpän u kal+ŋp hag ñ+nö. Yad manö aij ne kal+ŋp hag ñ+nö, kale n+ŋ udöm, hagöp rö nöŋ g+pal. ⁷ Uri kale hadö n+ŋbal, yad nan n+hön g+pin gau, yad ke gagpin. Kale n+ŋbal nan n+hön ne y+ŋ ñ+ban u nöŋ udem kal+ŋp ñ+bin. ⁸ Manö n+hön n+hön y+ŋ hagna u, kal+ŋp hag ñ+nö n+ŋ udpal. An+ŋb u, yad nöd ne aip m+dm+dul, ne y+ŋ hag yuö m+nöŋ naböŋ iŋ i aunö manö u, n+ŋ udpal.

⁹ “Kal+ŋp nöŋ sabe gabin. Nibi bi m+nöŋ naböŋ iŋ i nöŋ n+ŋlö mulu lugöp gau sabe gagabin. Nibi bi y+ŋ hagna gau nöŋ, nibi bi ne m+dpal rö, nöŋ sabe gabin. ¹⁰ Nibi bi yad gau ke, nibi bi ne gau ke wasö, nibi bi hol a+ŋl aipen m+dpal me. Kale g+pal an+ŋbu n+ŋöm, nibi bi r+mnap gau n+ŋbal, yad bi mailö aij ke halö m+dpin. ¹¹ Pen uri yad m+dpän u n+nabin rö, kale ke halö m+deinaböl. Bapi U+! Ne k+ŋö ke halö m+dpän rö, y+ŋ haina yad u rö nöŋ m+dpin. Hib k+ŋö ke yab+ŋl ne u udmön, kal+ŋp rarö raumön, hol a+ŋl j+ŋm ñöl m+dpul rö, kale an+ŋb unbö rö nöŋ j+ŋm ñöl m+daiöl. ¹² Yad kal+ŋp aip m+dem, hib ne k+ŋö an+ŋbu y+ŋ ñ+na u udem, kal+ŋp rarö rauem abad m+d aij g+pin. Bi ap ur gagöp. God Manö kal+ŋ k+ŋñ r+köm, bi ap böŋ nöŋ ap lug paköm ilön kub udnab a g+la rö, bi an+ŋbu nöŋ ur ga. Ga an+ŋbu, God Manö nöd kal+ŋ k+ŋñ r+kla rö nöŋ ga. *

¹³ “Pen ne m+dpän au n+n+ŋg gabin rö, m+ñi u+ŋep magö ap m+nöŋ naböŋ iŋ i m+dnabin u, kale

* 17:12: Jon 6:39; 13:18

nıŋ mıdłö nıŋöl gı, nöp manö anıbi hagabin. Anıb u, yad mıñ mıñ yabıtı gabin rö, kale u rö nöp mıñ mıñ yabıtı göl. ¹⁴ Manö aij ne u kalıp hag ñınö nıŋ uđpal rö, nıbi bı mınöŋ naböŋ it i gau kalıp mulu kal nıŋbal. Yad nıbi bı mınöŋ naböŋ it i gası nıŋbal rö gası nıŋagpin rö, kale u rö nöp nıbi bı mınöŋ naböŋ it i gası nıŋbal rö gası nıŋagpal. Anıb u me, nıbi bı mınöŋ naböŋ it i kalıp mulu kal nıŋbal. ¹⁵ Pen kalıp mınöŋ naböŋ it i nıbö dam ne mıdpan au ud aru, a gem hagagabin; kalıp mınöŋ naböŋ it i abad mıdaimön, Seden kalıp gı naij gagan, a gem hagabin. * ¹⁶ Yad nıbi bı mınöŋ naböŋ it i gası nıŋbal rö gası nıŋagpin; kale u rö nöp nıbi bı mınöŋ naböŋ it i gası nıŋbal rö gası nıŋagpal. ¹⁷ Manö ne u, manö nıŋö nöp anıbu, kalıp hag ñımön, kale uł mıdnaböl. ¹⁸ Ne yıp nıbi bı mınöŋ naböŋ it i mıdpal an gau yuna rö, yad kalıp u rö nöp nıbi bı mınöŋ naböŋ it i mıdpal an gau yubin. * ¹⁹ Wög nıhön nıhön yıp ñıban u, yad gı haknabin. Yad anıg gabin u, bı yad gau kale yıp nıŋöm, wög kale nıhön nıhön mıdeinab u, kale u rö nöp gı haklan a gem, gabin.

Jisas nıbi bı nıpe gau magöŋhalö a göm, nap nıpe sabe ga

²⁰ “Yad nöp sabe gabin i, bı uri hagajın kalıp nöp sabe gagabin; kale manö hag ñılö, nıbi bı gau manö kale nıŋ udöm, yıp nıŋ uđnaböl gau, kalıp abe sabe gabin. ²¹ Bapi, ne yad an dan

* **17:15:** Mad 6:13; 2De 3:3 * **17:18:** Jon 20:21

mıdpan, yad nöp an dan mıdpin. Hol apıl jım ñöl mıdpul rö, kale magöñhalö anıb unbö rö nöp hol apıl aip jım ñöl mıdaiöl. Anıg gınab u, ne nöp yıp hag yuö aunö u, nıbi bı mıñnöh naböh it i mıdpal gau nıñ udöl. ²² Hol apıl jım ñöl mıdpul rö, kale u rö nöp jım ñöl mıdaiöl, a gem, ne mailö aij unbö ke yıp ñına u, yad pen kalıp abe u rö nöp ñıbin. * ²³ Anıb u, ne yad an dan mıdpan rö, yad kalıp an dan mıdnö me, kale jım ñöl yabıt mıdaiöl. Anıg gö me, nıbi bı mıñnöh naböh it i gau nıñnaböl, ne nöp yıp yuö aunö nıñöm ne yıp mıdmagö lıban rö, kalıp u rö nöp mıdmagö lıban.

²⁴ “Bapi! Yıp aij göp u, nıbi bı yıp ñıban gau, am yad mıdeınabin au aip mıdöm, mıñnöh naböh gı laglo ñın u, yıp mıdmagö lımön mailö aij unbö ke yıp ñına u nıñöl.

²⁵ “Bapi! Ne me bı asıñ mıdagöp! Nıbi bı mıñnöh naböh it i gau kale nöp nıñagpal. Pen yad nöp nıñbin. Nıbi bı yad gai i ne nöp yıp yuö aunö u, nıñbal. ²⁶ Ne aigale bı rö mıdpan u, yad kalıp hag ñınö. Pen hainö u rö nöp, ne aigale bı rö mıdpan u yad kalıp hag ñı aij gınabin. Anıg gem, yad ke kalıp an dan mıdnö, ne yıp mıdmagö lıban rö nıñ aij göm, kale u rö nöp pen pen mıdmagö löl,” a ga.

18

Jisas nıp ud sisi lila

(Mad 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

* **17:22:** Ap 4:32

¹ Jisas Nap nɪp sabe gɪ pɪs göm, bɪ nɪpe gau aip ñɪg pro Kidron juöm, böñ lödaŋ amöm, mab olip wög adɪŋ u arla. ² Mab olip wög adɪŋ anɪbu Jisas bɪ nɪpe gau aip pör am magum gɪmɪdal rö, Judas bɪ Jisas nɪp mumug nɪŋnɪg geia u, mɪgan anɪbu nɪŋ aij ga. ³ Perisi bɪ gau abe, bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub gau abe, Judas nɪp hageila, nɪpe am ami bɪ rɪmnap uɫ göm, God sabe gep ram polisman rɪmnap uɫ göm, dam Jisas mɪdeia au amjaka. Kale pen pen alep nan rɪmnap udöm, hapö rɪmnap ɫam rɪmnap lau udöm, aueila. ⁴ Jisas nɪp nan nɪhön gɪnɪg ga u nɪŋa u me, aueila u amöm haga, “An nɪp ulhai nɪŋ ajabim?” ö ga.

⁵ Hageia hagla, “Jisas, bɪ Nasared nɪbö u,” a gɪla.

Hageila, Jisas haga, “Bɪ anɪbu me yad i,” a ga. Pen magö anɪbu, bɪ nɪp mumug nɪŋa u, Judas, kale aip anɪb au mɪdeia. ⁶ Pen Jisas, “Bɪ anɪbu me yad i,” a gö, kale jöl adö ɫɪɫ gɪ amöm gɪ dam pak la.

⁷ Jisas pen kalɪp kauyaŋ haga, “An nɪp ulhai nɪŋ ajabim?” ö ga.

Hageia hagla, “Jisas, bɪ Nasared nɪbö u,” a gɪla.

⁸ Hageila, Jisas haga, “Kalöp mɪdö nöp hagpin, ‘Bɪ anɪbu me yad i.’ Yɪp ulhai nɪŋ ajpim rö, bɪ gai i kalɪp arö gɪpe aröl,” a ga.

⁹ Ga anɪbu, Jisas nöd Nap nɪp haga rö nöp ga. Nɪpe Nap nɪp haga, “Bapi. Bɪ yɪp ñɪna gau, aɳɳ ap ur gagöp,” a ga. *

¹⁰ Pen magö anɪbu nöp, Saimon Pida ru mɪlö kɪd daua u ɫɪp gɪ udöm, bɪ ap nɪp rɪmɪd yɪjɪg

* 18:9: Jon 17:12

lau böŋ nöp rıb gı dö gı yua. Bı anıbu hib nıpe Malkas. Nıpe God nıp nan sabe gep bı kub yabıtı u nıp bı wög gı ñeb nıpe u mıdmıdöp. ¹¹ Pıda anıg geia, Jısas haga, “Ru mılö kıd udpan kuöyaŋ lö araŋ! Ne Bapı ñıg ası yıp ñöb u ñıŋagnabin a gımön nıŋban ar?” a ga. *

Jısas ud Anas mıdeia au arla

¹² Jısas anıg hagö nıŋöl gı, ami bı gau abe, God sabe gep ram polıman gau abe, Jısas nıp ud sısı löm, nagı lı pıdöŋ göm, ¹³ kale nöd Jısas dam Anas mıdeia au arla. Bı Anas anıbu, Kaiapas nıma nıpe. Kaiapas me, mı añı anıbu, God nıp nan sabe gep bı kub yabıtı wög u hag lılö, wög gı mıdeia. ¹⁴ Kaiapas nıpe me nöd Juda bı manö ud asıkep kalıp haga, “Bı añı ap umö hon magöŋhalö kamıŋ arnabun u aıj,” a ga. *

Pıda, “Jısas nıp nıŋagpin,” a ga

(Mad 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Pen Jısas nıp anıg göm, dam Anas ram u areila nıŋöm, Saimon Pıda aıp, yad Jon aıp, holmıŋ hain hain arlo. Bı God nıp nan sabe gep bı kub yabıtı u yıp nıŋ aıj ga rö, yad amem böŋ nöp ram nıpe manö kub hagmıdal waryö raul yaŋ arnö; ¹⁶ pen Pıda nıpe höŋ löyaŋ adö mıdeia. Yad pen ado gı apem, nıbi ajöŋ ıtı abad mıdeia u nıp hagem, Pıda nıp uı gı waryö raul yaŋ arlo. ¹⁷ Pen nıbi ajöŋ ıtı abad mıdeia u, Pıda nıp haga, “Ne u rö nöp Jısas bı nıpe ap ar?” a ga.

Hageia, Pıda haga, “Yad wasö,” ga.

* **18:11:** Mad 26:39 * **18:14:** Jon 11:49-51

18 Pen Kaiapas n̄ip wög gi ñeila bi gau abe, God sabe gep ram polisman gau abe, kal̄ip ȳigön gö, mab b̄ic run magö an̄ an̄ib au p̄iböŋ m̄ideia, uraköl mali m̄ideila. Pida n̄ip u rö nöp ȳigön gö, ap an̄ an̄ib au se göl, kal̄ip aip mab mali m̄ideia.

Anas Jisas n̄ip manö hag n̄ija

(Mad 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

19 Pen Anas, bi God n̄ip nan sabe gep bi kub yabił nöd m̄idm̄idöp u, Jisas n̄ip hag n̄ija, “N̄ibi bi ne n̄ibi bi an? Ne manö n̄ihön n̄ihön n̄ibi bi ne hag ñ̄iban?” a gi n̄ija. ²⁰ Hageia, Jisas pen haga, “Yad manö r̄imnap pi gem hag ñ̄agnö; bi kale gau n̄ij m̄idlö n̄ijöl gi, Juda magum gep ram gau abe, God sabe gep ram u abe, pör waiö hag ñ̄ibin. ²¹ An̄ib u, n̄ihön gi n̄ig ȳip manö hag n̄ijabön? N̄ibi bi manö hagnö n̄ij m̄ideila r̄imnap daumim hag n̄ijmim. Manö n̄ihön n̄ihön hagnö u n̄ijbal me,” a ga.

²² Jisas an̄ig hageia, God sabe gep ram abad m̄idm̄idöp polisman ap, n̄ip alaun u paköm haga, “N̄ihön gi n̄ig bi God n̄ip nan sabe gep bi kub yabił u n̄ip manö an̄ibu rö hagabön?” ö ga.

²³ Hageia, Jisas haga, “Yad manö piral ap hagpin a gi m̄ön, manö piral hagpin an̄ibu n̄ibi bi gai i kal̄ip waiö hag ñ̄imön. Pen manö n̄ijö hagpin u, ne n̄ihön gi n̄ig ȳip pakajan?” ö ga.

²⁴ Jisas n̄ip naḡi li r̄ibik gi la rö m̄idö n̄ijöl gi, Anas hagö kale Jisas n̄ip dam, bi God n̄ip nan sabe gep bi kub yabił hain n̄ibö u, Kaiapas, ud arla.

Pida kuöyaŋ, “Jisas n̄ip n̄ijagpin,” a ga

²⁵ Pen Pida nipe anig uraköl gi midöm mab mali midö niñöl gi, bi rimnap nip hagla, “Bi anibu bi ap me ne i ar?” a gila.

Hageila, Pida hag haluöm haga, “Yad wasö,” ga. ²⁶ Pen bi au Pida rimid rib gi dö ga u, bi ridik lö lö nipe ap God nip nan sabe gep bi kub u nip wög gi mideia. Nipe apöm, Pida nip haga, “Yad nöp niñbin, ne bi anibu aip mab olip wög adin au midajan ar?” a ga.

²⁷ Hageia Pida kauyan hag haluöm haga, “Yad wasö,” ga. Anig hagö niñöl gi, adin kilakil wiñ ala.*

*Jisas nip dam Pailod mideia au arla
(Mad 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)*

²⁸ Ram rik dam lö niñöl gi, Juda kai kale Jisas nip Kaiapas ram anibu nibö dam Rom gapman bi kub Pailod ram kub u arla. Juda kai hagla, “Hon Rom bi ram raul i arno, hanip asin ut ginab niñöm hon Pasopa nan niñjun rö lagnab,” a göm, höñ giyan mideila. ²⁹ Anib u, Pailod höñ amöm haga, “Bi i nip niñön manö niñmim daubim?” ö ga.

³⁰ Hageia, kale hagla, “Nipe nan naij ap gagböp, nöp anig dauagbnop,” a gila.

³¹ Hageila, Pailod haga, “Kale dam lo kale adö u ke hagöp rö niñmim, manö kub hagim,” a ga.

Hageia, Juda kai pen hagla, “Hon niñbi bi gau kalip manö kub hagnun, al pak lino umöl, lo adö u midagöp. Rom gapman gau hanip wasö gipal,” a

* **18:27:** Jon 13:38

gila. * ³² Juda kai anig gila u, Jisas yip aigöl gilö umnabin, a göm, haga rö nöp gila. *

³³ Pen Juda kai anig hageia, Pailod kauyan ado gi ram raul yan amöm, Jisas auan a gö, aueia nip haga, “Ne Juda kai kin kale u aka?” ga.

³⁴ Hageia, Jisas haga, “Manö yip hag niḡabön u, maj miḡan ne u ke hagabön aka niḡi bi riḡnap maj miḡan kale u udmön hagabön?” ö ga.

³⁵ Hageia, Pailod haga, “Yad Juda bi wasö. Juda kai ne gau nöp, bi God nip nan sabe gep bi kub ne gau nöp me, nöp dapöm niḡmagö yad niḡbal. Ne nan niḡhön gaina anig giḡpal?” ö ga. *

³⁶ Hageia, Jisas haga, “Yad niḡi bi udem abad miḡdeinabin u, kin miḡnön nabön iḡ i miḡdpal rö, miḡdageinabin. Yad miḡnön nabön iḡ i kin miḡdnig gaibnep, Juda niḡi bi gau yip nagḡ lun, a gilö, niḡi bi yad gau uraköm kale aip pen pen alblap. Pen yad niḡi bi udem abad miḡdeinabin nagḡ u ke miḡdöp; miḡnön nabön iḡ i rö wasö,” ga.

³⁷ Anig hageia, Pailod haga, “Aniḡ u, ne kin ap aka?” ga.

Hageia, Jisas haga, “Me ne hagpan me u. Adö aniḡbu nöp me, Bapi God gö, yip miḡnön nabön iḡ i yag daulö, majö gem, manö niḡḡö yuö yabiḡ u hag niḡbin. Niḡi bi manö niḡḡö yabiḡ udun, a gi gasḡ niḡbal gau, manö yad u udpal,” a ga.

³⁸ Anig hageia, Pailod haga, “Pen manö gau niḡbö gau niḡbö ke ke iru nöp miḡdöp u, hon aigöl gun manö niḡḡö yabiḡ me u, a gun niḡjun?” ö ga.

* **18:31:** Jon 19:6-7 * **18:32:** Jon 3:14; 12:33 * **18:35:** Jon 1:11

Juda n̄bi b̄i Pailod n̄p hagla, “Jisas n̄p al pak l̄imim,” a ḡila

(Mad 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Pailod manö an̄bu hagöm, kauyaŋ hön amöm, Juda kai kal̄p haga, “Yad n̄pe nan naij ap gaj̄ip n̄iŋagpin. ³⁹ Pen hon Rom gapman, m̄i u m̄i u, Pasopa ñ̄n kub u auaj̄ip, b̄i naḡiman kale ap yiŋariŋ hub̄ik yubun. An̄b u, Juda kai kiŋ kale u, yiŋariŋ hub̄ik yunö arn̄im aka?” ga. ⁴⁰ Hageia, meg m̄igan dap ranöm hagla, “N̄p wasö! Hon Barabas n̄p hub̄ik yumön!” a ḡila. B̄i Barabas an̄bu, n̄bi b̄i gau wañ wañ gö gapman kai kal̄p aip pen pen alla.

19

Pailod Jisas manö kub haga

¹ An̄ig hageila, Pailod ami b̄i n̄pe gau hagö, Jisas n̄p naḡi udöm pak ado malo ḡila. ² An̄ig göl paköm, nan kal̄i kal̄i halö r̄imnap udöm, kiŋ l̄ibal rö usaj̄il bad ap göm, Jisas n̄p rol ḡi ñöm, waŋj mu m̄lö bö ap l̄i ñöm, * ³ n̄p kuöyaŋ amöm kuöyaŋ amöm hagla, “Ne Juda kai kiŋ kale, ne pör nöp m̄idaimön!” a ḡila. An̄ig hagöl ḡi, n̄p mulu maj m̄igan pakla.

⁴ Pen Pailod kuöyaŋ hön amöm, Juda n̄bi b̄i kal̄p haga, “N̄iŋim! Yad Jisas n̄p hön i daunabin n̄iŋöm kale n̄iŋn̄abim, yad n̄pe nan naij göp iŋ ap ul̄hai n̄iŋagpin,” a ga. ⁵ Pen Jisas n̄p usaj̄il kal̄i kal̄i halö bad u rol ḡi ñöm, waŋj mu m̄lö bö adö l̄i ñ̄la u halö auö n̄iŋöl ḡi, Pailod kal̄p haga, “N̄p n̄iŋim!” a ga.

* **19:2:** Luk 23:11

⁶ Anig hageia, bi God nip nan sabe gep bi kub gau abe, God sabe gep ram polisman gau abe, Jisas nip niñöm manö blaťö göm hagla, “Nip mab ba laŋ al pak lımim! Nip mab ba laŋ al pak lımim!” a gıla. Anig hageila, Pailod haga, “Kale ke nip dammim, mab ba laŋ al pak lımim. Yad nan naij göp iť ap ulhai niñagpin!” a ga.

⁷ Hageia, Juda kai hagla, “Nipe, ‘Yad God Niñ nipe,’ a ga u, lo hon ap hagöp, ‘Umnım,’ a göp,” a gıla.

⁸ Anig hageila, Pailod niñöm, rapın piñiñ göm, ⁹ kuöyaŋ ram raul yaŋ amöm, Jisas nip hag niñöm haga, “Ne ram mınöŋ gai nibö?” ö ga. Hageia, Jisas manö ap pen hagaga. * ¹⁰ Pailod haga, “Ne yip manö hagagnabön ar? Ne niñban. Yad nöp abad midpin. Anib u, nöp hubik yunig hubik yunabin; pen nöp mab ba laŋ al pak löl, a ginö, al pak linaböl,” a ga.

¹¹ Hageia, Jisas haga, “Pen ne yip abad midpan u, ne ke wasö, God nöp hagö abad midpan. Anib u, yip gi naij gabön marö u, ne nöp udagnabön; bi yip udöm nöp ñöb u, marö kub yabiť u udnab,” a ga. *

¹² Jisas anig hageia, Pailod nip yiħariñ hag yuin, a göm, gasi niña u pen Juda kai nip blaťö gi hagöm hagla, “Ne Jisas nip hubik yunabön u, Rom bi kub Sisa bi niñeb nipe midageinabön. Bi, yad kiñ midpin, a gıpal gau, Sisa aip pen pen al lun, a göm me, manö anıbu rö hagpal,” a gıla. *

* **19:9:** Mad 27:12 * **19:11:** Jon 10:18; Ap 2:23; Ro 13:1

* **19:12:** Luk 23:2; Ap 17:7

¹³ Anig hageila, Pailod manö anıbu niñöm, am Jisas niþ uł gi höñ amöm, niþe am bi manö ud asıkep sea adö au lañ gıla adö u asıka. Ka asıka anıbu, “Kabö Adan” a giñıdal. Pen Arameik manö löm, “Gabada” a giñıdal.

¹⁴ Pen niñ anıbu, Juda niþi bi Pasopa nan kale magum gep niñ. Sıdö anı kub lañ magö u, Pailod kalıþ haga, “Kiñ kale me i!” a ga. ¹⁵ Hageia, meg magö dap ranöm hagla, “Niþ al pak li! Niþ mab ba lañ al pak li!” a gıla.

Hageila, Pailod haga, “Kiñ kale anıbi mab ba lañ al pak linam?” ö ga.

Hageia, bi God niþ nan sabe gep bi kub gau hagla, “Kiñ hon ap miđagöp; Rom bi kub Sisa nöþ miđöp,” a gıla.

¹⁶ Pen anig gi hag damöm, Pailod manö kalıþ u udöm, ami bi gau kalıþ haga, “Jisas niþ dam mab ba lañ al pak limim,” a ga.

Jisas niþ mab ba lañ al pak lıla

(Mad 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

¹⁷ Pen niþ al pak linig gıla mab u, Jisas niþ niñlö, niþe dam “Wip Nabıc Cög Ij” a giþal dum u apjaka. Dum anıbu, Arameik manö löm “Golgoda” a giñıdal. ¹⁸ Jisas niþ mab kros ciþıþ pak löm, bi miñöp, ap böñ lap, ap böñ lap, al pak lıla. Jisas anı au miđeia.

¹⁹ Pen Pailod hagö, bi niþe gau mab po ap udöm kalı kñiñ riköm, Jisas niþ al pak lıla mab ba nabıc au giđan dılam gıla. Kalı kñiñ rikla manö u:

JISAS NASARED NIÞÖ JUDA KAI KIÑ KALE ME I.

²⁰ Manö añı adö anıbu nöþ, Arameik manö kalı kñiñ riköm, Ladin manö kalı kñiñ riköm, Grik

manö kalı kliš rıköm gıla me, Jerusalem söl anıb au mıdeia rö, Juda nıbi bı iru nöp amgö lı nıηla. ²¹ Pen God nıp nan sabe gep bı kub gau am Pailod nıp hagla, “Manö kalı kliš rıkpan u kabö rö gagöp. ‘Juda kai kiη kale’ manö u mıdagainım; yıharıη hagmön, ‘Nıpe hagöp, “Yad Juda kai kiη kale mıdpin,” a göp,’ a gımön, manö anıbu nöp kalı kliš rıkmön,” a gıla.

²² Anıg hageila pen Pailod pen haga, “Yad manö nıhön kalı kliš rıkpin u, anıg göl nöp mıdnab,” a ga.

²³ Pen Jisas nıp mab ba laη al pak löm, ami bı mıhau mıhau Jisas waııj nıpe gau balu ke ke udöm, waııj mılö bö göm al dör gagla u, u rö nöp balu udnıg hagla, ²⁴ “Pabu gagun! Yıharıη sadu rö gun, bı an udnım u, nıpe udnab,” a gıla. Gıla anıbu, God hadame nöp nıbi bı gau kalıp gası ñö, God Manö u kalı kliš rıköm, hainö anıg gınaböl, a gıla u me, hainö anıg unbö rö nöp gıla. Manö anıbu kalı kliš rıköm hagla, “Waııj yad u balu ke ke udöm, waııj mılö bö yad u, sadu rö gun udun, a gıla,” a gıla. *

²⁵ Pen ñın anıbu, Jisas nıme u, nımañ u, Klopas nıbin Maria u, Maria Magdala u, ap Jisas nıp al pak lıla goı söl anıb au mıdeila. * ²⁶ Yad Jon, Jisas yıp mıdmagö lımıdöp bı u, u rö nöp ap söl anıb au mıdainö u me, Jisas yıp nıηöm, nıme Maria nıp haga, “Nıbi me, ñı ne me u,” a ga. * ²⁷ Anıg hagöm, nıpe pen nıme Maria nıηöm yıp haga,

* **19:24:** Sam 22:18 * **19:25:** Mad 27:55-56 * **19:26:** Jon 13:23

“Name ne me u,” a ga. Anig hagö niñöl gi, ñin anibu, Jisas nime nip u† gi ram yad u damem, aip midmidul.

Jisas uma

(Mad 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ Jisas niña, wög adö nipe u magöñhalö gi haka u me, God Manö haga u niñö linim a göm haga, “Yip rugu mitep göp,” a ga. * ²⁹ Pen ñig wain asi barol ap dap anib au lilö mideia u me, ami bi ap, nan hain bad ap udöm, wain asi anibu löm, ud mab hisop lö adin u abös alöm, dap ranöm Jisas maj hañ adö nip u la. * ³⁰ Jisas ñig wain asi anibu niñöm haga, “Nabön juöp,” a göm, ubör yihön göm, ana nipe ña.

Jisas rıglöm nipe u binin gila

³¹ Pen Juda bi kub gau, kagoñ ñin u dugo magö u hadö auajip niñöm hagla, “Rol God nip sabe gep ñin hon u, wip gau mab ba lan midagaiöl,” a göm, am Pailod nip hagla, “Bi mab ba lan al pak libal gau, ami bi gau ma kalip gau pa jö gılö, yinid umlö, ud minön yan löl,” a gila. * ³² Hageila, Pailod ami bi gau kalip hagö, am bi Jisas aip al pak lila mihau, ma kalip gau pa jö gila. ³³ Pen Jisas ma nip u pa jö gun a göm niñla, nipe hadö uma. Anig ga u me, ma nipe u pa jö gagla. ³⁴ Pen ami bi ap, watab ap udöm, Jisas nip rıglöm adin au binin gö, adin hagape halö, ñig halö luga. ³⁵ Anib u, kale nıbi bi manö kali kılñ rikabin anibi niñnabim gau abe Jisas nip nin udmim, a

* **19:28:** Sam 22:15 * **19:29:** Sam 69:21 * **19:31:** Dud 21:22-23

gem, yad Jon, Jisas nɪp ga u amgö yad ke niŋbin rö, kalöp manö niŋjö yabɪ anɪbi hagem kalɪ kliŋ rɪkabin. * 36 Pen ga anɪbu, God hadame nöp niɪbi bɪ gau kalɪp gasɪ ñö, God Manö u kalɪ kliŋ rɪköm, hainö anɪg gɪnaböl, a gɪla u me, hainö anɪg unbö rö nöp gɪla. God Manö u kalɪ kliŋ rɪköm hagla, “Le niɪpe u, ap pa jö gagnaböl,” a gɪla. * 37 Pen manö ap hagla, “Bɪ nɪp bɪniŋ gajal u nɪp niŋnaböl,” a gɪla. *

*Josep niɪpe Jisas hañ romanɟ dam rɪgöl ga
(Mad 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)*

38 Bɪ Arimadia daun niɪbö ap, Jisas manö niɪpe niŋ uda u pen, Juda bɪ kub kalɪp piñiŋ göm, Jisas nɪp niŋ uɪpɪn, a göm, waiö hagagmɪdöp. Bɪ anɪbu hib niɪpe Josep. Niɪpe Jisas nɪp dam rɪgöl gɪnam, a göm, am Pailod nɪp hag niŋjö, yau a gö, ud ara. 39 Nikodimas niɪpe Josep aip arlö. Nikodimas, bɪ au nöd am Jisas nɪp sɪbön yaŋ niŋa bɪ u. Nikodimas nan haɪiŋ aij auɛp iru nöp, kilo unbö ñiŋjuöl ado gɪ da unbö ajɪp böŋ daŋ (35) rö, udöm ara. Nan haɪiŋ aij auɛp anɪbu, mab mö cɪl u abe, mab alos cɪl u abe udöm gɪla. * 40 Pen kale mɪhöp am wip he u ud asɪk dap lugmil, Juda niɪbi bɪ gɪmɪdal rö, mab cɪl ud ara u, wip he gau anöŋ lɪ ñimil, linɪn ud waɪɪj rud gɪla pro mɪlö u uɪmil, wam wam gɪlö. 41 Jisas mab ba laŋ al pak lɪla ka anɪb söl au wög adɪŋ ap mɪdeia. Wög adɪŋ anɪbu aŋ au kabö mɪgan gɪsön nöp luöm, wip rɪgöl gagla ap mɪdeia. 42 Juda kai God nɪp sabe gep ñiŋ kale

* 19:35: Jon 21:24 * 19:36: Eks 12:46; Nab 9:12; Sam 34:20

* 19:37: Sek 12:10; Rep 1:7 * 19:39: Jon 3:1-2

u söl söl ga rö, yinid rigöl gul a gimil, kabö migan yöp söl anib au rigöl gilo.

20

*Wip rigöl gila u kuö nöp mideia
(Mad 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)*

¹ Sade ñin u, ram riknig gö niñöl gi, Maria Magdala wip rigöl gila migan amöm niña, kabö kub wip rigöl pit gila u, hiti gi am got au mideia. ² Nipe niñöm, kauyan gi dö gi ap Saimon Pida hol mihön midailo u apöm haga, “Bi Kub u nip agamij ud arbal; pen dap libal au niñagpun,” a ga.

³⁻⁴ Anig hageia, Pida hol mihön niñnig gi dö yabit gul hadlo. Yad nöd amjakem, ⁵ hön adö löyan nöp midem, kabö migan jin sipsip niñnö watij bad gau nöp mideia. ⁶⁻⁷ Pen Saimon Pida nipe hain apöm, kabö migan u hiikid amöm niña, Jisas nip watij wam halö yula gau hubik gaga; rigöl gila rö nöp mideia. Pen watij nabic jin piral wam gigabö gila u, u rö nöp hubikaga; piral gigabö gila rö nöp asik gi ke au mideia. ⁸ Yad nöd wip rigöl gila au apjaknö pen uri yad u rö nöp kabö migan hiikid amem niñnö, watij gau wam halula rö mideia u me, anibu Jisas uraköp, a gem niñ udnö. ⁹ Pen ñin anibu, God Manö kali kliñ riköm, Jisas umöm uraknim, a gila manö u, hol niñ aij gaglo. * ¹⁰ Anig niñul ado gi ram arlo.

*Maria Magdala Jisas waiö lö niña
(Mad 28:9-10; Mak 16:9-11)*

* **20:9:** Ap 2:24-32; 1Ko 15:4

11-12 Pen Maria wip riğöl gıla riğöl miğan anıbu hön adö au uraköl midöm miñön göl gi mıdeia. Miñön göl gi midöl gi, jöl magö dudu gi kabö miğan jıñ sıpsıp nıña, ejol wañj rud lılö miñau, Jisas wip he nöd mıdeia ka anıbu asık midöl gi, ap nabıc adıñ jıñ, ap ma adıñ miñ, midailö. ¹³ Ejol anıb miñau Maria nıp haglö, “Niñön giñig miñön gabön?” ö gılö.

Hagailö haga, “Bi Kub yad u nıp damöm gai dam libal u niñagpin!” a ga. ¹⁴ Anıg hagöm, ado göm niña, Jisas urak mıdeia. Pen nıp niñö, bi unbö ke rö la. Jisas niña u pen u Jisas nöp a göm niñaga. *

¹⁵ Jisas pen Maria nıp haga, “Niñi me. Niñön giñig miñön gabön? An nıp ulhai niñabön?” ö ga.

Hageia, Maria haga e, bi wög adıñ nap niñö u nöp yıp hagab, a göm haga, “Bi kub niñeb. Wip u ud arbin, a giñmön, gai dam liban u yıp hagaimön, yad ud arnam,” a ga.

¹⁶ Hageia, Jisas haga, “Maria!” a ga.

Hageia, Maria, Arameik manö löm, “Rabonai!” a ga. Manö haga anıbu, “Manö Hag Ñeb Bi.”

¹⁷ Hageia, Jisas haga, “Yad ram miñön il i arö gem, Bapi ado gi au lañ aragin rö, yıp ud midagaimön. Pen ne arammön, mam bi kalıp hagmön, Jisas hagöp, “Yad Bapi yad, Bapi kale, God yad, God kale midöp u ado gi arabin,” a göp, a giñmön,” a ga. *

¹⁸ Jisas anıg hageia, Maria Magdala am Jisas bi nıpe gau kalıp haga, “Yad Bi Kub u nıp niñem

* **20:14:** Luk 24:16; Jon 21:4 * **20:17:** Ro 8:29; Hib 2:11-12

auabin,” a ga. Anig hagöm, Jisas manö nihön nihön nip haga u, Maria nipe Jisas bi nipe kalip manö anibu haga.

Jisas waiö lö bi nipe gau niŋla
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

¹⁹ Pen Sade ñin u, sidö wad ara niŋöm, bi nipe gau Juda bi kub gau kalip piñin göm, ram raul amöm ajön u giñ pidön göm, agamij mideila niŋöm, Jisas ap an anib au waiö löm haga, “God kalöp abad mideian,” a ga. ²⁰ Anig hagöm, ñimagö ur nipe gau kalip yamöm, riŋlöm böŋ lau yamöm ga. Bi nipe gau niŋöm, u Bi Kub nöp, a göm, miñ miñ yabiŋ gila. *

²¹ Jisas pen kalip kuöyan haga, “God kalöp abad mideian. Bapi yip hag yuö apem wög nipe gipin rö, kalöp pen abe hag yuabin,” a ga. ²² Anig hagöm, kalip pu göl gi haga, “Ana U† u udmim. ²³ Ni bi bi rimnap nan si nan naj gipal gau niŋmim arö ginabim u, God u rö nöp niŋöm arö ginab. Pen niŋmim arö gagnabim u, God u rö nöp niŋöm arö gagnab,” a ga. *

Jisas waiö lö bi nipe Domas nip niŋa

²⁴ Pen Jisas ap waiö löm kalip manö haga ñin anibu, bi nipe Domas, hib ap Ni Ramö a gimidal u, kalip aip midageia. ²⁵ Anib u, hainö Jisas bi nipe Domas nip hagla, “Bi Kub u niŋbun,” a gila.

Hageila, nipe pen haga, “Anig hagabim u pen ñimagö nipe cipit pakla u abe, riŋlöm binin gila u abe, amgö yad ke niŋem ñimagö yad ud niŋnabin

* **20:20:** Jon 16:22; 1Jn 1:1 * **20:23:** Mad 16:19

u me, manö anibu niŋ udem, uraköp, a gem niŋ udnabin; wasö u wasö,” ga.

²⁶ Anig hagöm, pen wik añi ap midöm, Jisas bi nipe gau Domas aip kuöyaŋ ram raul u mideila. Ajöŋ giñ pidöŋ gila u pen Jisas nipe ap aŋ anib au waiö löm haga, “God kalöp abad mideiaŋ,” a ga. ²⁷ Jisas anig hagöm, Domas nip haga, “Ñimagö ne u, yip cipit pakla u ud nöŋ. Ñimagö yad nöŋ. Riglöm böŋ yad bin-iŋ gila aui abe ud nöŋ. Gasit milö lagmön, yip niŋ udmön,” a ga.

²⁸ Hageia, Domas haga, “Bi Kub yad, God yad!” a ga.

²⁹ Pen Jisas Domas nip haga, “Yip waiö niŋmön me, yip niŋ udpan. Pen nibi bi yip waiö niŋagöm, yip niŋ udnaböl gau, miñ miñ yabit ginaböl,” a ga. *

Jon manö anibi niŋhön ginig kalit kliñ rika

³⁰ Pen manö kalit kliñ rikabin anibi, hon Jisas bi nipe gau niŋ midno niŋöl gi, Jisas nan gagep ke ke iru nöŋ gimidöp rö, magöŋhalö kalit kliñ rikagpin.

³¹ Pen kale, Jisas nöŋ me, Krais u, God Ñi nipe yabit u nöŋ, a gimim, nip niŋ udpe, kalöp udö, nip aip kam-iŋ mideinabim, a gem, manö anibi kalit kliñ rikpin. *

21

Jisas waiö lö bi nipe unbö mudun j-iŋ u nip niŋla

¹ Pen hainö hon Jisas bi nipe gau Ñig Waŋö Daibirias au midaino niŋöm Jisas nipe waiö lö

* **20:29:** 1Pi 1:8 * **20:31:** Jon 3:15; Ro 1:17; 1Jn 5:13

n+ηno. N+ihön ga u hagn+g gabin. ² Saimon Pida u, Domas u (hib ap Ñ+ Ramö a gal u), Nadanyel Kena daun, ram m+ñöη Galili au n+ibö u, Sebedi ñ+ Jems hol mamil m+ihau, Jisas b+ n+ipe m+ihöp halö aip, j+im ñöl am Ñ+g Waηö Daibirias au m+idaino.

³ Saimon Pida han+ip haga, “Yad kabsał nan arabin,” a ga. Hageia, “Hon aip arnabun,” a gun, am n+ip aip ñ+g mag+ib udun, g+ ajno ajno ram rua pen kabsał r+imnap udagno. *

⁴ Pen sidö l+im gö n+ηöl g+, Jisas ap ñ+g waηö goł au m+ideia. N+ip n+ηno pen u Jisas nöp a gun n+ηagno. ⁵ N+ipe han+ip haga, “Ñ+ game. Kale kabsał nan g+ aj wasö n+ηbim ar?” a ga. Hageia, hon yau a g+ino. ⁶ An+g hagaino, han+ip haga, “Uben u ud ñ+g mag+ib ñ+imagö y+ij+g k+id lau adö yumim me, kabsał r+imnap udnabim!” a ga. Hageia, uben u ud ñ+g aη yaη yuun, kabsał iru yabił nöp udun, +ip g+ino aun+im rö laga. ⁷ An+g geia, yad Jon, Pida n+ip hagnö, “B+ an+bu B+ Kub u nöp,” a g+inö. An+g hagainö, Pida n+ηöm, wał+j n+ipe au la u ud hib nab aη au g+daη p+iralöm, ujaη+id ñ+g aη yaη la. * ⁸ Hon b+ r+imnap ñ+g mag+ib adö u m+idun, uben kabsał halö ap ran jaköm m+ideia u, +ip g+ dap, m+ilö gau wasö, mida unbö ñ+injuöl mam+id (100) rö nöp, ñ+g goł au auno.

⁹ Goł an+ib au apun n+ηno, mab in b+ic ara adö u, kabsał r+imnap in m+ideia. Bred r+imnap u rö nöp m+ideia. ¹⁰ Pen Jisas han+ip haga, “Kabsał m+ñi udpim gau, r+imnap dauim,” a ga. ¹¹ Hageia, Saimon Pida ñ+g mag+ib adö u amöm, n+ipe aip

* **21:3:** Luk 5:4-7 * **21:7:** Jon 13:23; Mad 14:29

uben kabsaŋ iru nöp (153) mĩdeia anĩbu kabö kuŋup adö au ƚĩp gĩ dauno. Uben u marö ga pen pa gĩ dö gaga. *

¹² Jisas pen hanĩp haga, “Apim, nan ñĩŋim,” a ga. Hon pen nable gö, ne bĩ an ammön mĩdpan a gun nĩp hag nĩŋagno; u Bĩ Kub u nöp a gun, nĩŋun arö gĩno. ¹³ Jisas nĩpe am bred u udöm, hanĩp nĩme löm, kabsaŋ abe ud hanĩp nĩme löm gö, ñĩŋno.

¹⁴ Pen Jisas umöm uraköm, hanĩp bĩ nĩpe gau ij mĩhau nĩgan waiö lö nĩp nĩŋno. *

Jisas Pida nĩp manö haga

¹⁵ Pen hon nan ñĩŋ pĩs gun, Jisas Saimon Pida nĩp hag nĩŋa, “Saimon Jon ñĩ nĩpe. Bĩ gai i rö wasö; ne yĩp nĩŋö nöp mĩdmagö lĩban aka?” ga.

Hageia, Pida haga, “Bĩ Kub. Yad nöp mĩdmagö lĩbin u, ne nĩŋban me,” a ga.

Anĩg hageia, Jisas haga, “Sipsip pi yad gau, abad mĩdaimön,” a ga.

¹⁶ Jisas anĩg hagöm, kauyaŋ hag nĩŋa, “Saimon Jon ñĩ nĩpe. Ne yĩp nĩŋö nöp mĩdmagö lĩban aka?” ga.

Hageia, Pida haga, “Bĩ Kub. Yad nöp mĩdmagö lĩbin u, ne nĩŋban me,” a ga.

Anĩg hageia, Jisas haga, “Sipsip yad gau abad mĩdaimön,” a ga. *

¹⁷ Jisas kauyaŋ pen hag nĩŋa, “Saimon Jon ñĩ nĩpe. Ne yĩp mĩdmagö lĩban aka?” ga.

Pen Jisas anĩg göm, manö adö añĩ anĩbu nöp, “Ne yĩp mĩdmagö lĩban aka?” hag nĩŋöm hag

* **21:11:** Luk 5:6 * **21:14:** Jon 20:19,26 * **21:16:** Ap 20:28

nɪŋöm gö me, Pida gasɪ iru nɪŋöl gɪ haga, “Bɪ Kub. Ne nan gau magöŋhalö nɪŋban. Anɪb u, yad nöp mɪdmagö lɪbin u, ne hadö nɪŋban me,” a ga.

Hageia, Jisas haga, “Anɪb u, sipsip yad gau abad mɪdaimön. ¹⁸Yad nöp nɪŋö yabɪɪ hagabin, ne bɪ praj rö mɪdaina ñɪn u, waɪɪ gasɪ ne ke nɪŋna rö ud lɪmön ajmɪdan. Pen ne hainö bɪ mɪlep lɪnabön ñɪn u, ne ñɪmagö ne gɪlan gɪ mɪdö nɪŋöl gɪ, bɪ ke nɪbö ap nöp nagɪ adɪköm, aragnabön mol u uɪ gɪ ud arnab,” a ga. ¹⁹Jisas manö haga anɪbu, nɪbi bɪ rɪmnap hainö Pida al pak lɪnaböl u, Jisas nöd nɪŋa me u. Nɪbi bɪ hain nɪbö gau, Pida nɪp nan nɪhön gɪnaböl umnab u nɪŋöm, God nɪpe mailö aij unbö ke halö mɪdöp u nɪŋnaböl. Pen Jisas Pida nɪp haga, “Yɪp hain gɪmön,” a ga. *

²⁰Jisas manö anɪbu haga nɪŋöm Pida ado göm nɪŋa, yad bɪ Jisas mɪdmagö lɪmɪdöp u mɪdainö. Yad bɪ anɪbu me, nöd Jisas Pasopa nan ñɪŋ mɪdeia ɪɪ au asɪk mɪdem hag nɪŋnö, “Bɪ Kub. An nöp mumug gɪnab?” ö gɪnö. * ²¹Pida yɪp nɪŋöm Jisas nɪp haga, “Bɪ Kub. Bɪ i nɪp nɪhön gɪnab?” ö ga.

²²Hageia, Jisas haga, “U gasɪ yad. Yad hagnö nɪpe mɪdep nöp mɪdö nɪŋöl gɪ, ado gɪ aunabin u, manö ne wasö. Pen ne yɪp hain gɪmön,” a ga.

²³Jisas manö haga anɪbu, nɪbi bɪ nɪp nɪŋ udla rɪmnap hagla, “Jisas bɪ nɪpe anɪbu umagnab,” a gɪla. Pen Jisas bɪ nɪpe anɪbu umagnab a göm manö anɪbu hagaga; nɪpe yɪharɪŋ haga, “Yad hagnö, nɪpe mɪdep nöp mɪdö nɪŋöl gɪ, ado gɪ aunabin u, manö ne wasö,” ga.

* **21:19:** Mad 16:24-25; 2Pi 1:14 * **21:20:** Jon 13:23-25

²⁴ Jisas bi nipe anibu me, nipe ke manö anibi kalı kliš rıköm, magöñhalö manö niñö yabı nöp midöp u niñöm, kalı kliš rıköp me u. * ²⁵ Jisas nan adö ke ke iru nöp ga u pen manö anibu yöp rımnap nöp añ auı kalı kliš rıköp. Yad niñnö, manö anib gau magöñhalö kalı kliš rık buk iru nöp yañ liblap, mınöñ naböñ i pro gö, dam lep ka u midagaiböp. *

* **21:24:** Jon 19:35 * **21:25:** Jon 20:30

Manö Kamɨŋ
The New Testament in the Kobon Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kobon long Niugini

Copyright © 2005 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kobon

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

3850151d-322e-5e07-a069-b89a616a091d